

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

15 MART 1965

Sayı: 263

100 Kuruş

TÜSTAV
Arşivi
Alpay BİBER
Koleksiyon

onbeş günlük tarafsız

siyaset

iktisat

fikir ve kültür dergisi

GÜVEN OYU ÜZERİNE

KIBRIS
NE
SAFHADA

NASIL
BİR
MİLLİYETÇİLİK ?

TÜTÜN
VE
POLİTİKA

İSMET İNÖNÜ VE SOSYAL POLİTİKA

" ÜNİVERSİTE **AÇIK OTURUM** MESELESİ "

KALKINMA HIZI VE TİNBERGEN

basınımızda onbeş gün

BASINIMIZDA ONBEŞ GÜN

Geçen onbeş gün içinde değişik konular tartışılmış ve Yeni Hükümetin kuruluşu ile programı üzerinde yorumlar yapılmıştır. Özellikle bütün meselesi, dış politika, kalkınma hızı konularındaki tartışma ve yorumlardan önce, bu sayımızda, daha geniş bir yorum konusu olan, "Yeni Hükümet ve Sonrası" hakkındaki yorumları aktaracağız :

DÖRTLÜ HÜKÜMET VE SONRASI :

3 Mart tarihli ULUS'ta Cihad Baban, Hükümet Programı dolayısıyla Meclisteki görüşmeleri ele alarak, "Dün ve evvelki günkü Meclis konuşmaları Türk siyasi hayatına hayli vuzuh getirdi. C.H.P., hürriyet içinde kalkınmanın davasını güdüyor ve kendi fikirlerinin memlekette yayıldığını, yerleştiğini göremek memnun oluyor. C.H.P., sancısız, gürlütüsüz, iktidar değişmelerinin artık bu topraklar üzerinde tabii bir hal aldığını görüyor." demekte ve bu yazısında hatiplerin konuşmalarını ve C.H.P. sözcülerinin cevaplarını eleştirmektedir.

AKŞAM'ın "Yorum" sütununda, "Hükümet Programı üzerindeki Meclis görüşmelerine bakarsanız, kimin muhalefette, kimin iktidarda olduğunu anlamaya imkân yoktur. Kendilerini iktidarda olmaya alıştıran bazı parti liderleri muhalefette imiş gibi konuşurken, C.H.P. sözcüleri birer iktidar hatibi havasında nutuklar söylemektedirler." demekte, "İktidar kanatları bocalarken yeni muhalefet C.H.P., kendi saflarını sıkıştırmaya başlamıştır." denilmektedir.

YENİ GAZETE'de Emil Galip Sandalci, "Eğer C.K.M.P. lideri Ahmet Oğuz 'ben de bir iki söz edeyim bu çorbada tuzum bulunsun' dercesine sabahın beri devam eden müzakerelerin son saatinde kürsüye çıkmasaydı, eğer Kemal Satır 1946 seçimlerinden söz ederek kendisine sataşıldığı iddiası ile mikrofona gelip 1946 mızrağını çuvala sığdırmaya kalkmasaydı ve eğer Orhan Özlak A. Oğuz'un 1946'nın Yalova Kaymakamından İçişleri Bakanı çıkar mı? 'Telmihine' Havyar Han'ında ticaret yapandan Ticaret Bakanı olduktan sonra neden çıkmasın? esprisini yapmak üzere kürsüye gelmeseydi çünkü Meclis oturumu için ciddi seviyeli idi demek mümkün olacaktır." diyerek, konuşmaların üzerinde durmaktadır.

4 Mart tarihli MİLLİYET'in 'Durum' sütununda Abdi İpekcî, C.H.P.'nin kırmızı oylarına mukabil Yeni Hükümetin güven oyu alacağını, Halk Partisinin, 4 partiyi karşısında gördüğü için C.H.P.'nin, programıyla kendi görüşlerini benimsemiş olan Ürgüplü'yü ister istemez karşılarına alacaklarını ifadeyle "Bugünkü oylamadan sonra göreve resmen başlaması beklenen Ürgüplü Hükümetinin hal etmek zorunda olduğu ilk iş yeni bütçeyi hazırlayıp, Meclise sevk etmektir. Yeni bütçenin eski bütçeden pek farkı olacağı sanılmaz. Gerçi bu, eski bütçeyi reddetmiş bulunan koalisyon partileri hesabına pek garip kaçacaktır." diyerek, bütçenin bütçeden dolayı değil de sırf hükümeti düşürmek gayesiyle reddedildiğini, bu yüzden bütçe görüşmelerinin çok çekışmeli geçeceğini kaydetmektedir. Aynı gazete Prof. Dr. Celâl Ertuğ, İsmet İnönü'nün tarihi, siyasi ve C.H.P. içinde ve dışındaki nüfuzu üzerinde durarak, halen mevcut olan İnönü kompleksinin ancak İnönü tarafından çözülebileceğini ifadeyle, "Bir siyasi firmanın otoriter tek adamı olmaksızın, Türk milletinin refah ve saadetini herşeyin üstünde gören sakın, serinkanlı, hatalarını geride bırakan —kul kusursuz olmaz— bir İnönü dünya çapında yeni bir İnönü'yü yaratacaktır." demektir. Ahmet Emin Yalman ise, "Büyük fırsatlar karşındayız" adlı yazısında "İnönü ve arkadaşları bütün tahriklerin üstüne yükselmeyi, işbirliğine ve huzura yol açacak olumlu havayı kurmayı bilmişlerdir." demektir.

CUMHURİYET'te Nadir Nadi, Dörtlü Koalisyon partilerinin, şimdiye kadar karşısında gözüktükleri bazı temel meselelere sarılmalarının ve CHP. nin karşısına çıkar gözükmelerinin tath bir sürpriz sayılacağını, son görüşmelerden de CHP. nin alacağı dersler olduğunu ifadeyle "Bu emektar parti, artık bünyesinde gücü azaldığı anlaşılabilir fikir harmonilerini yeni bir enjeksiyonla tazelemeli ve taviz kabul etmez som bir Atatürkçü ve reformcu olarak halkın önünde yüksek sesle konuşmaktan çekinmemelidir." diyerek, bu silkinin CHP. ye çok şey kazandıracağını yazmaktadır.

KİM Dergisinde Özcan Ergüder, eski Hükümetle yeni Hükümetin programlarını mukayese ederek, "Yeni gelenler, giden hükümetin A'dan Z'ye kadar tekml politikasını ihtiva eden bir programla ortaya çıkmışlardır. Fakat bu emsalsiz davranışın sebebi, 'Aynı işleri biz onlardan daha iyi yaparız' düşüncesi dahi değildir. Gaye, 'asgari müşterekler'e sadık kalınacağı intibamı verip bir muayyen merhaleyi aşkıktan sonra, kendi karakterlerinin içaplarına dönmektir." diyerek bir zamanların "Türkiye nereye gidiyor?" diye sorulan soruyu şimdi yine soruyoruz? diyor.

SON HAVADİS'in başyazısında Mümtaz Faik Fenik, Yeni Hükümet programı üzerinde, "Esasen Meclisteki müzakereler bir-iki hatibin konuşması müstesna yeni iktidarın programını tenkid etmekten daha çok, Halk Partisinin artık kırk yılda tevsik edilmiş başarısızlıklarını ve oyunlarını bir defa daha bütün tefferruatıyla ortaya koymağa yaramıştır." diyerek Kemal Satır'ın 1946 seçimleri hakkında verdiği izahatlara değinmekte ve 1946 da neler mi olmuş? diye sorduktan sonra kendi kendine cevap vermektedir.

ADALET'te Esin Talu, CHP. nin Meclis içi muhalefetine yumuşak başladığını, zaman zaman yapıcı, mutedil muhalefet örneği verildiğine işaret ederek "Seviyeli bir muhalefet örneği vermiş olan Cumhuriyet Halk Partisinin, bu davranışını memleket sahatına yayma teşebbüsüne girişmesini de temenni ederiz. Muhalefet sert olur, yumuşar, yine sertleşir o ayrı iştir. Ama iki yüzü politika, işte yıkıcı olanı budur." demektir.

5 Mart tarihli CUMHURİYET'te Ecvet Güresin, "Nihayet bu iş-

te bitti. Güven oyu alan hükümet şimdi daha zorlu geçeceği anlaşılan bütçe müzakerelerine hazırlanmaktadır. Ürgüplü Hükümeti Meclisten güven oyu almıştır ama, daha ilk savaşta hayli yıprandığını kabul etmemeğe imkân yoktur. Birkaç gündür radyo yoluyla halk oyunun önünde yapılan tartışmaların bilançosunu çıkarmak istersek" dedikten sonra bunları 6 maddede toplamaktadır. Diğer bir sütunda Prof. Dr. İlhan Arsel, şimdiye kadar kurulan Koalisyon Hükümetleri ve Koalisyonun anlamı üzerinde durmakta ve "Millet Meclisinin, bundan böyle, ne büyük ve ne de küçük ve fakat sadece orta büyüklükteki partilerin bir topluluğu manzarasını arz etmesi mukadderdir. Bu demektir ki parlamenter rejim, memleketimizde, daha uzun bir zaman koalisyonlar (veya azınlık hükümetleri) marifetyle işleyip gidecek" dedikten sonra bunun da vatandaşta Anayasa müesseselerine ve yürütme organlarına beslenen güvensizliği devam ettireceğini ifade etmektedir.

AKIS dergisinde Metin Toker, Meclis görüşmeleri üzerinde durarak, konuşmacıların beyanlarını eleştirmekte ve "böylece ve rejimin normalleştirilmesi" adı altında, yedi ay için son derece tehlikeli ve zararlı bir maceraya atılmaktadır. Bir fikre sahip bir iktidarın yerini bir başka fikre sahip bir başka iktidar alır, buna kimenin diyeceği bulunmaz. Ama iktidar haline getirilen bir karma grup 'durun bakalım, biz de bir yol tutarız' der. Bu, memleketi deneme tahtası yapmakla birdir." demektir.

ULUS'daki başyazısında Cihad Baban, "Türkiye'de demokratik düzenin medeni ölçüler içinde gelişmesi isteniyorsa burada Adalet Partisine bir vazife düşecek ve kendi basınımlı çığın intikam duygularından uzak tutmaya çalışacaktır. Bunu yapmadığı takdirde şimdiden haber verelim ki, güzel emeklerle bir narin çiçek gibi büyümeye çalıştığımız yeni rejim bu hasın ellerde çabuk solabilir." diyerek CHP. nin muhalefet partisi olarak yapacağı işlerden bahsetmektedir. Diğer bir sütunda Sadun Tanju, "Kanaatimizde, Ürgüplü, mizacına uygun çekingen tutumu ile, koalisyon ortaklarının basıncı altına girmiştir ve çok kısa zamanda, programına açıklık getirmek zorunluğunda kalınca, şimdiden 'Merkezi Umumi' olarak isimlendirilen hükümet üstü komitenin şimşeklerini üzerine çekecektir." diyor.

6 Mart tarihli DÜNYA'da Bedii Faik "Dört partinin, işbirliği yaparak CHP. yi düşürdükten sonra, onunkine pek benzer bir programla ortaya çıkmaları" "tarafı-tarafsız pek çok yazarımızın hayretine" gittiğini, halbuki ortada bu derece şaşılacak bir şey olmadığına işaretlerle "Bir tarafın mütearifeleri program adı altında bir tarafın kullanması hakkı ne kadar varsa, öbür tarafın da et-bette vardı ve olmalıydı." demekte ve "Her iki tarafta aynı konuları ancak kendilerinin daha iyi yoğunur çözümlüyeceğine inandıklarını söylemiş ve göstermiş oldular. İşte o kadar. Bunda ise bir çelişme aramaktan önce, yurt gerçeklerinin ve çözüm bekleyen memleket meselelerinin birleştirici niteliklerini görüp sevinmeliyiz." diye ilâve etmektedir.

7 Mart tarihli MİLLİYET'teki yazısında Burhan Apaydın, Hükümetin teşkil tarzının hatalı olduğunu, programın tatbiki için teşkil edilmiş olan Liderler Komitesinin Anayasaya aykırı olduğunu belirterek, "Anayasa'nın şartlarını tayin ettiği bir icra organı dışında, ona hükmedici veya istikamet verici gaye taşıyan bir liderler komitesi Anayasa dışı bir müessesedir. Bunun sorumluluğu ağır olduktan başka, memleket mukadderatı sorumsuz bir heyetin davranış ve kararlarına veya tesirlerine maruz bırakılmaz." demektir.

8 Mart tarihli TERCÜMAN'da Kadircan Kafalı, "Yeni hükümete verilen güven oyu sayısının 226 ya aşmış olması bilhassa mühimdir; demek ki yeni hükümet hem seçim neticeleri, hem de Meclisteki temsil nisbeti bakımından artık tam bir çoğunluk hükümetidir. Halk Partisine pek haklı olarak yöneltilen azınlık hükümeti kusuru yeni hükümette yoktur." diyerek bugünkü değişikliğin millette ferahlık ve ümit verdiğini ifade etmektedir.

9 Mart tarihli ADALET gazetesinin başyazısında, Akis Dergisinin İnönü hükümetinin düşürülmesi olayını bir 'siyasi darbe' olarak vasıflandırması üzerinde durarak, "İhtilâl geçirmiş bir ülke için aslında son derece kritik nitelikler taşıyan bu siyasi darbe, tabirine dikkat buyurulsun: Kayın pederin yönetiminde olmayan hükümetler hangi meşru yollarla gelirlerse gelsinler, son derece kritik nitelikler taşıyan siyasi darbe telâkki edilebiliyor... Demokratik düzenin normal şartlarını benimsemeye ve hazmetmeye mecburuz. Santaj, tehdit devri geçmiştir." denilmektedir.

ZAFER gazetesindeki başyazısında Füzulan Tekil, "Hükümet programı münasebetiyle, Profesör Feyzioğlu'nun, kürsüyü maraton koşar gibi pek uzun zaman işgal etmesi suretiyle vaki konuşmasında iki vasif görülmüştür. Bunlardan biri, konuşmanın, sade suya, yavan, fakat müeddep bir üslupla yapılmış olması, diğeri ise, kürsüye, fikirden ziyade, bolluk halinde vukuf malzemesi getirmiş bulunmasıdır." demekte ve "Hasılı, yeni hükümet, bu görüşmelerde, aşırı bir gayretle, itidal, vekar ve basiretle karşı koymuştur." diye ilâve edilmektedir.

10 Mart tarihli ULUS'un başyazısında Cihad Baban, İktidar gazetelerinin yayınlarının; CHP. nin vekârı ve bilgili tenkid konusundaki öncülüğüne karşı olduğunu ifade ile, "Tahrikçi yazarlar baktılar ki, daha üç gün evvelisine kadar tenkid ettiklerini methetmeğe mecbur olacaktırlar. Şimdi tartışma konularını ciddi memleket sorunlarından, dedikodu alanına sürükliyerek, toz toprak bulutları arkasında kendi acizlerin ve mantıksızlıklarını örtmek niyetine saptılar!" dedikten sonra, "Ama ne yaparlarsa yapsınlar, biz Türk Milletinin sağduyusuna hitap ettiğimiz için, onların bizi çekmek istedikleri yere gitmeyeceğiz." demektir.

Hazırlayan : BEKİR EKİNCİ

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

ONBEŞ GÜNLÜK TARAFSIZ SİYASİ İKTİSADİ KÜLTÜR DERGİSİ

BU SAYIDA

Basınımda Onbeş Gün

Başyazı

Güven Oyu

ONBEŞ GÜNÜN NOTLARI

Ne Biçim Bir Milliyetçilik?

Hükümet Üstü Komite

Tütün Piyasasında Politika

Kalkınma Hızı ve Tinbergen - B. Ü.

Kıbrıs'ta Yeni Bir Safha Mı?

Bonn - Kahire Gerginliği

Haldun Tekiner'in Arkasından

Bahtiyar Demirağ

İNCELEMELER:

Başbakan İsmet İnönü ve Sosyal Politika (III)

Cahit TALAS

Türkiye'de Yüksek Öğretimin Plânlanması ve Bir Teklif

Sabahattin PAYZIN

İmar Kanununun 42 nci Maddesi Üzerine

Tulûi SÖNMEZ

NE DİYORLAR?

De Gaulle'in Son Basın Toplantısı (II)

Çev.: Esin TALU

KÜLTÜR VE SANAT

Değünmeler

Mehmet SEYDA

Vandallık, Vurdumduymazlık ve Vatan-sızlık Üzerine XV

Side Olayı — İki

Mehmet Metin NİGAR

Ürgüplü kabinesi 200'e karşı 231 oyla Millet Meclisinin güvenini kazanmış bulunuyor. Şüphesiz yeni hükümetin başarı derecesinin ne olacağını zaman gösterecektir. Ancak güven oylamasından önce yapılan görüşmeler tarafsız bir Başbakanın başkanlığında dört siyasi partinin kurduğu koalisyon kabinesinin bazı sınıklarını açıklıkla ortaya koymuş bulunmaktadır. Bunların başında Başbakan'ın herhangi bir gruba dayanmaması gelmektedir. Başbakan'ın müşahhas konulara taallük eden ve özellikle C.H.P. sözcüsü Turhan Feyzioğlu tarafından kendisine yöneltilen sorulara cevap verememesi ve cevapları bütçe görüşmelerine bırakması bunun açık misali olmuştur. Profesör Feyzioğlu tarafından yöneltilen ve Türk kamu oyunu bugün fazlasıyla ilgilendiren petrol ve maden konularına taallük eden sorular cevapsız bırakılmıştır.

Güven oyu görüşmeleri, gerçekte yeni Hükümetin kuruluşu ve yapısı itibariyle güven'e lâyık olup olmadığı konusuyla ilgili olmak gerekirdi. Halbuki koalisyon'un küçük ortakları olan Millet Partisi, Yeni Türkiye Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi liderlerinin konuşmaları, görüşmeleri Cumhuriyet Halk Partisi iktidarının 1946 yılına kadar giden ve bazı hallerde Atatürk devrini de kapsayan bir muhasebesi haline getirmiştir. Küçük partilerin liderleri, konuşmaların radyo ile yayınlanmasından istifade ederek seçim nutukları söylerken müşahhas konulara girmek ten dikkatle kaçınmışlardır. Dolayısıyla Türk kamu oyu, liderlerin memleketin gerçek meseleleri, çözüm bekleyen dertleri hakkındaki fikirlerini öğrenmek imkânına sahip olmamıştır. İtiraf etmek gerekir ki, Cumhuriyet Halk Partisi adına konuşan Parti Başkanı İnönü ve parti sözcüsü Turhan Feyzioğlu, hem fikir, hem şekil yönünden yüksek seviyeli konuşmalarıyla koalisyon ortağı üç liderin çok ilerisinde olduklarını ispat etmişlerdir.

Millet Partisi Başkanı Osman Bölükbaşı'nın radyo konusundaki söz ve davranışları, demokrasinin gerçek ölçüsü müsamaha zihniyetinden ken-

disinin ne derecede uzak olduğunu kamu oyuna açıklıkla göstermiştir. Yeni iktidar'ın radyo konusundaki tutumu, onun demokratik zihniyete saygısı hususunda ilk imtihanı olacaktır. Aslında Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, Millet Meclisi görüşmelerini (tarafsız kalacağım) diye bütün programlarını iptal ederek aynen yayınlamak suretiyle hataya düşmüştür. Dünya'nın hiçbir yerinde Parlamento görüşmelerinin bütün programlar iptal edilerek iki gece geç saatlara kadar yayınlanması yoluna gidilmez. Bununla beraber radyo idaresinin bir daha tekrarlanmasını temenni etmediğimiz bu davranışı, bazı konuşmaların seviyesizliği bakımından Türk kamu oyuna fikir vermiştir. Millet Meclisi görüşmeleri sırasında Adalet Partisi Başkanı Demirel konuşmamayı tercih etmiştir. Ancak programı Adalet Partisi adına tenkid eden Adalet Partisi sözcüsü Talât Asal'ın konuşması, onsekizinci asır Amerikan ve Fransız hukuk demeçlerinden alınan bazı ibarelerin ve Adalet Partisi programının bazı maddelerinin tekrarı mahiyetini taşımıştır. Adalet Partisi'nin iktidar sorumluluğunda en ağır yükü taşıyan parti olarak memleket meseleleri hakkında daha vazih ve kesin fikirlere sahip olarak kamu oyu önüne çıkması temenniye şayandır. Diğer taraftan zamanımızda yeni ve başka bir muhteva kazanmış olan demokrasi görüşünü, hâlâ onsekizinci asır hukuk demeçlerinin dar çerçevesi içinde bulmağa çalışmanın Adalet Partisi yönünden faydasız bir çaba olacağını belirtmekte fayda vardır.

Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu görüşmeleri koalisyon protokolünde yer alan liderler komitesinin sakıncalı ve anayasa dışı bir kuruluş olduğunu da ortaya çıkarmıştır. Bildiği gibi Adalet Partisi Başkanı dışında hiçbir parti başkanı kabinede görev almamıştır. Dolayısıyla Başbakan'ın başkanlığında toplanması öngörülen bu kurulun ekseriyetini teşkil eden üç üyesi kabine dışı kişilerden meydana gelmektedir. Hükümet yetki ve sorumluluğu taşımayan kimselerin bir iç komite olarak hükümet problemleri hakkında karar vermele-

ri tehlikesi vardır. Şüphesiz sözü geçen komitenin nasıl çalışacağı ve tatbikatta ne gibi sonuçlar doğuracağı hususunda henüz hüküm vermek kabîl değildir. Ancak bu komitenin kötüye kullanılmaya elverişli bir yapıya sahip olduğu şüphenin dışındadır.

Hem muhalefet başkanı İnönü, hem de kabine programını Senato'da tenkid eden Millî Birlik Grubu Sözcüsü Özdilek, gerek koalisyona protokolünde gerek programda yer alan gençliğin «şahsiyet sahibi ve milliyetçi» olarak yetiştirilmesi ibaresi üzerinde haklı olarak ısrarla durmuşlardır. Çünkü böyle bir ibare, normal yorumla, Türk gençliğinin hâlen şahsiyet sahibi olmadığı ve milliyetçi bulunmadığı gibi bir mâna taşıyordu. Böyle bir görüşün ise gerçeği yansıtmaktan uzak bir iddia olduğu aşikâr. Başbakan Ürgüplü, sözü geçen ibare ile kastedilenin gençliğin şimdiye kadar olduğu gibi şimdiden sonra da milliyetçi bir ruhla yetiştirilmesi olduğunu söyleyerek ve koalisyona protokolünde yer alan ibareye gayesi dışında bir mâna vererek meseleyi kapatmaya çalışmıştır.

Kabinenin siyasî mücadelelerin anayasa hudutları içinde yapılmasını sağlayacak, din konusunun istismarına mâni olacak ve siyasî partilerin denetlenmesi ile ilgili anayasa hükümlerini harekete getirecek siyasî partilerin kanununun çıkması için gayret göstereceği açıklanmıştır. Bunun olumlu bir adım olduğunda şüphe edilmemelidir. Bundan başka Başbakan'ın konuşmaları toprak reformu tasarısının kanunlaşması için Hükümetin çalışacağı intihabını vermektedir. Bununla beraber Adalet Partili basın toprak reformu tasarısına cephe alması, iktidarı teşkil eden siyasî partilerin de tasarının karma komisyonunda görüşülerek süratle kanunlaştırılmasını reddetmiş olması bu konudaki ümidleri gölgelemektedir. Halbuki toprak reformunun en süratli şekilde gerçekleştirilmesi sosyal ve ekonomik bir ihtiyaç halini almıştır.

Yeni kabinenin vaadlerini hangi ölçüde gerçekleştirebileceğini zaman gösterecektir. Temennimiz kabinenin programında açıkladığı hedeflere ulaşma imkânını bulmasıdır.

Onbeş Günün Notları

Ne Biçim Bir Milliyetçilik?

Hükümet programındaki, "Memleketin ümit ve istikbalini olan gençliği, şahsiyet sahibi ve milliyetçi bir ruh içinde yetiştirmek hedefimizdir" sözleri, her çevrenin şimşegini çekti. Bu yuvarlak lafların altında yatan, örtülü itham ve yıllardır, iptidai ve geri, millî bütünlüğümüze parçalayıcı, her türlü batık gelişmeyi tıkayıcı bir zihniyeti, milliyetçilik diye savunmaya çalışanların, iktidara geldikleri an, hükümet programlarına, böyle bir kısım yerleştirmeleri, tepkiyle karşılandı. Bu ibareden ne anlamak gerekirdi? Bu müphem ifadenin gerçek anlamı neydi? Ne biçim bir milliyetçilik kastediliyordu? Milliyetçilik anlayışı, açık ve sarıh bir surette, Anayasanın başlangıç ilkesinde yer almıştı. Eğer, iktidar bu anlayışta bir milliyetçiliği benimsemiş ise, bunun programda yer almaması gerekirdi. Programda o zaman yer alacak şey, gençlik meseleleri, onlara hayatta muvaffak olmaları için, eşit imkân ve şartların sağlanacağı olmalıydı. Kaldı ki, bu gençlik milliyetçi ve şahsiyet sahibi değil diye, yedi aylık hükümet mi bunu başarakacaktı? Hatıra, üniversite gençlik teşekküllerinin, petrol ve maden konularında terptilediği açık oturumlar geliyordu. Bu açık oturumlardan ve savunulan fikirlerden, iktidarın dört partisi ve onlara büyük ümitler bağlayan iş çevreleri fazlasiyle ürkmekte olduğu, bilinmeyen bir şey değildir. Her sosyal düşüncüsü komünistlik diye damgalanmaya çalışarak, Türkiye'nin Anayasasının getirdiği, yeni sosyal düzene geçişini ve sosyal adalet ilkelerine uygun reformları tkamak isteyenler, hükümetin düşürülmesinde, para ve güçleriyle büyük iftira kampanyası açmışlar ve müessir olmuşlardır. Bu sebeple milliyetçilik sözlerinin altında, bir çeşit bu çevrelerin iftiraları yattığı gözden kaçmadı. Ne var ki, bu derece şeni bir iftirayı partiler açıktan Türk gençliğine yapacak, ne gücü, ne de kamu oyununda moral desteği bulamadıkları için, çark etmek zorunda kaldılar.

Türk milletinin komşuları, ve milletlerarası alanda medenilik yeri, nesillerinin düşünüşünü şekillendirecek milliyetçilik anlayışına bağlıdır. Saldırgan, milletlerarası işbirliğini güçleştiren, içeride yurt bütünlüğünü parçalayıcı rasist bir iptidai görüşü, milliyetçilik diye, eğitim çağındaki gençlere, resmî bir eğitim politikasının sonucu, aşılmasına kalkışmak, bu memlekete yapılacak en büyük fenalıktır. Ayrıca, bu "Milletin evlâtlarının uyanık bekçiliğine terk edilen" Anayasanın, ruhuna ve metnine aykırıdır. Bunu çok iyi bilen iktidar Meclis görüşmelerindeki tutumuyla kendisinden gençliği itham etmeği bekleyen çevreleri, hayal kırıklığına uğratsa da, doğru yolu seçmiş göründü. Milliyetçilik anlayışını açıklığa kavuşturdu. Milliyetçilik anlayışının, Anaya-

sada yer alan, Atatürk milliyetçiliği olduğunu ifade etti, bu suretle Atatürk'ün gençliği verdiği ödevleri, 27 Mayıs öncesi iktidarının aksine kabul etmiş oldu. Gençliğin Cumhuriyeti ebedî olarak yaşatma görevi ve ona bu sorumluluğu her zaman duyacak bir eğitim vermenin, hükümetlerin baş görevi olduğunu, hükümet zorlamalardan sonra açık, açık kabul etti. Bu kıymetli bir taahhüttür. Böylece, aşırı bir sağ hükümet kurulduğu şüphesi ve tereddütleri dağılacığı gibi, buna karşı hızlı bir aşırı sol kutuplaşması da önlenmiş oluyor. Anayasanın tesbit ettiği milliyetçilik anlayışı dışına çıkacak her eğilim, memleket huzuru, memleketin bütünlüğü, memleketin dış münasebetleri bakımından son derece tehlikelidir. Türkiye'de, iptidai bir zihniyeti milliyetçilik olarak benimsemiş hükümetlerin iktidarı olamayacağı, bu zihniyette olanlar tarafından da, iktidar mevkiinde, bu suretle kabul edilmiş oluyor.

Hükümet Üstü Komite

Koalisyon kabinesinin, dört parti başkanının imzaladığı protokolde, bir madde; kamu oyununun hususî ilgi ve dikkatini çekmiştir. Bu madde, koalisyona partisi liderlerinin, Başbakanın daveti ile zaman zaman bir araya gelerek, koalisyona partileri arasında, sıkı işbirliği ve ahengi sağlamak için, yapacakları toplantılara aittir. İlk bakışta daha önceki koalisyona komitesine benzer göründüğünden, bu madde üzerinde muhalefet ve diğer grupların, kamu oyununun neden titizlikle durduğu yadırganabilir. Ancak, bu görünürdeki benzerliğin altında yatan aldatılıcağa dikkatle bakan bir göz pek çabuk sıyrılnca, uyanan hassasiyeti takdir etmekte gecikmez.

Daha önceki koalisyona komiteleri, parlâmentolarının mensuplarından teşekkül etmekteydi ve Meclise sevk edilen kanunların, gerek komisyonlarda, gerekse Parlâmentodan güçlülere uğramadan çıkmasını sağlamaya çalışırdı.

Bu komiteler Anayasa müesseselerinin görevlerinin bir kısmını üstüne almış değildi. Bu protokollerle, partilerarası işbirliğini sağlamak için kurulmuş koalisyona komiteleri, Anayasa organlarının görevlerini ifa eden, Anayasada mevcut olmayan, bir organ mahiyetini hiç bir zaman almamışlardır. Halbuki kamu oyuna açıklanan masum görünüşün arkasında, saklanan asıl maksat, hükümet programının, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki görüşülmesinde, açıklığa çıkınca, mesele bir kat daha önem kazandı. Anlaşıldı ki bu komite, elçileri, valileri, genel müdürleri,

idare meclisi üyelerini tayin etmek maksadıyla kurulmuş bulunmaktadır. Böylece, Anayasada tayin edilen yürütme ödevinin, büyük ve en önemli kısmını, bu komite üstüne almaktadır. Protokolün bu maddesi, böylece masum bir görünüş altında, Anayasa dışı bir müessese yaratmağı saklamaktadır. Meclislerdeki sert tenkitler karşısında, koalisyon partileri gerilemiş, asıl gayelerini tevî yoluna sapmışlardır.

Çok kısa bir süre önce, musamaha ile karşılanan ilk Anayasa dışı hareketlerin, sonunda ne acı sonuçlarla, milletimizi karşı karşıya getirdiği bilinirken, bunun toplum hayatımızın her diliminde açtığı yaralar, henüz kapanmamışken, koalisyon partilerinin, iyi niyetle de olsa, bu derece açık bir hataya düşmeleri, cidden esef edilecek bir husustur. Yalnız, taktir edilmesi gereken bir yön vardır ki, bu hata kendi taraflarından da, hemen idrak edilmiş ve icra üzerinde, bu komitenin söz sahibi olmayacağı, Meclis ve Senatoda, açıkça taahhüt edilmiştir. Böylece, Anayasa dışı bir adım şimdilik önlenmiş görünüyor. Tabii, önemli olan sözlerden çok, fiillerdir. Bu konuda, gizli bir protokol tanzim edenlerin, sözlerine kamu oyu, pek önem vermemekte haklıdır. Bu sebeple de kamu oyu bir, bekleme ve görme devresine girmiştir. Devlet memurlarının kederini, gayri mesul kişilerin iradesine bağlamak, tabii kılma, hiç bir suretle, Anayasa düzeniyle, Anayasa hakimiyetiyle bağdaşır bir keyfiyet değildir. Ümid ederiz ki ilgililer bu sakim yola şapmaktan, kesin olarak kaçınmış olacaklardır.

Bonn-Kahire Gerginliği

İki hafta önce Nasır'ın Bonn üzerindeki başarılı baskısı ters tepmiş ve Batı Almanya bir yandan Mısır'a yapmakta olduğu iktisadi yardımı keserken, diğer taraftan da, İsrail'le diplomatik ilişkiler kuraçığını açıklamıştır. Bütün bunlar Başkan Nasır'ın Bonn'un ihtarlarına rağmen Doğu Almanya Şefi Ulbricht'i Mısır'da tantanalı bir şekilde ağırlaması ve Batı Almanya'daki kamu oyununu hiçe sayması sonunda meydana gelmiştir.

Hâlen Başkan Nasır, Batı Almanya'nın ihanetine uğradığı iddiasıyla Bonn'a karşı ateş püskürmede ve Arab Birliğine mensup 13 devletle birlikte Doğu Almanya'yı tanıma tehdit ve hazırlıklarına başlamış bulunmaktadır.

Hâdiselerin bu yönde gelişmesinden en fazla İsrail memnun gözükmektedir. Bir defa en azından, İsrail Federal Almanya tarafından tannacak, saniyen daha önce kesilen Alman silâh yardımının tekrar başlamaı ihtimal dâhiline girecektir. Sovyet Bloku memleketlerinden silâh yardımı gören Arab devletlerine karşı İsrail'e silâh yardımı yapılması öteden beri Batılı büyük devletler tarafından prensip itihaz edilmiştir. Nitekim Alman silâh yardımı kesilir kesilmez, Başkan Johnson özel, temsilcisi Harriman'ı İsrail'e göndererek harb araçları ihtiyacını ve şartlarını tespit ettirmiştir. Bu bölgedeki kuvvet muvazenesi gerçekten gittikçe daha da önem kazan-

maktadır; zira İsrail'in Şeria nehri sularını kullanma teşebbüsüne karşı Arab memleketleri bu suları Ürdün'de inşa edecekleri bir barajla kesmek kararındadırlar. İsrail böyle bir teşebbüse karşı savaşı göze aldığı açıkça beyan etmiştir ve bu bakımdan şiddetle silâhlanma zarureti içindedir. İşte bu şartlar içinde Dr. Erhard, seçim arefesinde, kendini Arab-İsrail çekişmesi içinde bulmuştur. Buhranın başlangıcında Nasır'a tâviz verilmesi uygun görülmüş ve fakat Kahire bu anlayışlı davranışı Ulbricht'in ziyaretinde ısrar ederek değerlendirememiştir. Şüphesiz Batı Almanya'nın da İsrail'e gizli gizli silâh göndermesi ve son olarak Kahire'ye karşı aldığı tedbirler fazla akıllıca davranışlar olarak zikredilemez. Eğer gelişmeler bu mecra içinde akışına devam ederse Arab Birliği Devletleri Doğu Almanya'yı tanımaya kalkacaklar ve Bonn da Hallstein Doktrini mucibince bu devletlerle diplomatik ilişkilerini kesecektir. Buhranı zevkle körükleyen Doğu Almanya Nasır'a yapmaktaki olduğu iktisadi yardımı daha şimdiden 32 milyon dolardan 100 milyona çıkarmış bulunmaktadır.

Kararlarını Batılı müttefiklerine danışarak alan Batı Almanya'nın Mısır'da roket imalatında çalışan teknisyenlerini geri çekme gibi bir koza daha sahip olduğu bilinmekte ise de bunun ne derece etkili olacağı münakaşa götürür durumdadır. Zira Sovyet Bloku memleketleri tamamiyle kendi kollarına düşen Nasır'a her türlü teknik yardımı yapabilecek kudrettedir.

Bu tehlikeli gelişmenin şüphesiz ki asıl müsebbipleri bölgede taraf tutan ve bölgeye her türlü silâh yardımını durdurmayan Moskova ile Washington'dur. Batı Almanya bir hata eseri bu buhranın içine girmiş ve henüz kendini bu belâdan kurtarma yolunu bulamamıştır.

Tütün Piyasasında Politika

İhraç mallarımızın en önemlisi olan tütünün yurt dışına satışı, son yıllarda çeşitli güçlüklerle karşılaşmaktadır. Gerçekten, döviz gelirlerimiz içinde tütün ihracından elde edilen gelirler, büyük dalgalanma ve genellikle düşüş eğilimi göstermektedirler. Bu sonucun çeşitli sebepleri vardır. İlk, tütün üretiminin yıllık hava şartlarına bağlı olması ve zaman zaman mavi küf hastalığının tahribatına uğraması, yurt dışına satılabilecek tütünün miktarını azaltmakta ve dolayısıyla döviz gelirleri düşmektedir. Diğer taraftan, tütünlerimizin maliyet ve satış fiyatlarında devamlı bir yükselme görülmektedir. 1959'da fob satış fiyatı kilo başına 3.96 lira iken 1963'de 13.92 liraya yükselmiş, 1964 yılının ilk yedi aylık ortalaması ise hemen hemen 15 liraya yaklaşmıştır. Fiyatlardaki artışa karşılık ihraç edilen tütün miktarında düşmeler olmuştur. Esasen, tütünlerimiz dünya piyasasında kıyasıya bir rekabetle karşı karşıya olduğundan, ihraç fiyatlarındaki yükselme, dış alıcıyı Yunanistan ve Bulgaristan tütünlerini almağa sev-

ketmiştir. Unutmamak gerekir ki, memleketimiz tütünlerine olan dış talebin elastikiyeti fazla değildir. Talep, özellikle Türkiye'de yetişen tütüne değil, genellikle Türk tütünü adı verilen doğu memleketleri tütünüdür. Bu durumda, Türkiye'nin tütünlerini dışarıya satabilmesi, ihraç fiyatlarının rekabeti mümkün kılacak bir seviyede olmasına bağlıdır. Bu şart gerçekleşse bile Türkiye'nin çözmesi gereken iki önemli güçlük olacaktır. İlk, şark tütünlerine olan dünya talebinde uzun süreden beri azalma eğilimi görülmektedir. İthalatçı memleketlerdeki müstehliklerin tercihi şark tütünleri aleyhine değişmektedir. Bu değişikliği durdurmak veya tersine çevirmek için Türkiye'nin tek başına yapabileceği pek az şey vardır. Fakat, diğer güçlüğü ortadan kaldırmak için bir an önce harekete geçilmesi, ağırlığı her yıl daha çok artan bir zarurettir. Gerçekten de, Türkiye'de tütün ekilen alanın genişliği gittikçe büyüyerek 1963 yılında 235 bin hektara erişmiştir. Başka bir deyişle, tütün yetiştirme ve elverişli olmayan topraklar da bugün ekilmektedir. Bunun sonucunda tütün ürçümü artmakta fakat tütünün kalitesi düşmektedir. Düşük kalite, tıpkı yüksek fiyat gibi, dış alıcıyı kaçırır bir sebeptir.

Bu yılın tütün rekoltesi rekor bir seviyeye ulaşmış ve 175 milyon kiloyu bulmuştur. Bu yüksek rekoltenin önemli bir bölümünün düşük kaliteli olduğu bilinmektedir. Bu durumda Tekel İdaresi'nin iki yönden baskı altında olduğu görülmektedir. Bir yandan, geçen yıl uygulanan yüksek fiyata hiç olmazsa yakın bir fiyat üzerinden destekleme almı yapmak ve yüksek fiyattan çok miktarda alınacak ürün için mali kaynak bulmak, diğer yandan yüksek fiyata alınan tütünleri ihraç edebilmek, Tekel'in karşılaştığı iki yönlü meseleyi meydana getirmektedir. Tekel'in yeter derecede güç olan durumu, siyasi maksatlarla yapılan müdahaleler sebebiyle daha da ağırlaşmaktadır. Ana muhalefet partisi, Tekel'in uyguladığı baş fiyatlarını ve yaptığı destekleme almını yeterli bulmamakta, fiyatları yükseltmesi için İdare'yi zorlamaktadır. Hükümet ise, bir nevi suçluluk duygusu içinde, kabahati kendinden önceki iktidara yüklemek gayreti içinde bulunmaktadır. Öte yandan, Türkiye İşçi Partisi, bir seçim havası içinde, bölgede mitingler düzenlemekte, ekicinin memnuniyetsizliğinden siyasi faydalar elde etmeğe çalışmaktadır. Aslında, her üç siyasi teşekkülün davranışı tümüyle tesadüfi görünmektedir. Eğer, bugünkü muhalefet iktidarda, bugünkü hükümet üyeleri muhalefette olsalardı birbirlerinin rolünü devralacaklar ve muhtemelen T.İ.P. yine mitingler düzenleyecekti. Tütün bölgesindeki bu politik oyunlar içinde gözden kaçan, 200-300 bin tütün ekici ailenin ve memleketimizin gerçek menfaatleridir. İşbaşındaki hükümetler için genel tarım fiyatları siyaseti içinde gerçekçi bir tütün fiyatı siyaseti tespit etmek zamanı artık gelmiştir. Tütün ekim alanının kaliteli ürün elde edilecek şekilde sınırlandırılması, tütün fiyatının hem üreticiyi koruyacak hem de dünya piyasasında rekabeti sağlayacak şekilde tespiti, üreticileri tüccar karşısında âciz kalmaktan kurtaracak teşekküllerin bir an önce kurulması, bu siyasetin hedefleri olmalıdır.

Kıbrıs'ta Yeni Bir Safha mı?

Kıbrıs'tan son gelen haberleri tamamlayıcı, hiç bir haber basında yer alamadı. İngiliz mevzilerinin, Rumlar tarafından işgal edilerek, İngiliz üslerinin kontrol altına alınması ve Lefkoşe hava alanında tamamen Rum hakimiyeti tesis eden, bu son Rum harekâtı, zayıf bir İngiliz protestosuyla geçirilmiş benziyor. Buna paralel olarak, Rumlar adanın her tarafında mevziler kazmaktadır. Lefkoşe'ye tanklar ve ağır silâhlar sevk etmektedirler. Bütün bunlar Rumların, yeni bir kararın arifesinde oldukları şüphesini vermektedir. İngilizlerin, kendi hakimiyetleri konusundaki titizlikleri bilinirken, İngiliz hava üstlerini kontrol altına düşürecek, İngiliz mevzilerinin, Rumlar tarafından işgaline adeta ses çıkarmamaları, bir çeşit dânişıklı dövüş intibamı veriyor. Anglo Amerikalıların Enosis'i tasvip ettikleri, uzun süreden beri, dış basında yer alıyordu. Ancak, kesin niyetlerini, Rus tutumu ile mazur gösteriyorlardı. Türk, Rus yakınlaşması, bu oyunun üstündeki örtüyü kaldırıncaya, Anglo-Amerikalılar için, gerçek niyetlerini saklamak güç oldu. Meselenin Birleşmiş Milletlerde, Rum isteklerine uygun bir karara bağlanması ümidi de azalınca, Rumlar şimdi yeniden, bu dostlarının sessiz tasvibi altında, bir oldu bitti ile amaçlarına ulaşmak istemektedirler. Dünyanın gözünü boyamak için de, güya Anglo-Amerikalıların irade ve arzusu dışında, bu işler oluyormuş görüşünü vermek için, işe İngiliz mevzilerinden başlamış bulunuyorlar.

Öyle görülüyor ki, Kıbrıs'ta yeniden kanlı dar geçitlere doğru adımlar atılıyor. Birleşmiş Milletler kararının, bağlayıcı hiç bir gücü olmamakla beraber, moral bir yönü vardır. Rumlar, Birleşmiş Milletlerden, böyle bir karar alacaklarına ümit bağlasaydılar, çılgınlıklarına bunu mesnet kılacaklardı. Bu ümitleri, büyük ölçüde kayboduğu için, şimdi açıktan bir takım kanlı çılgınlıklara yönelmek istemektedirler.

Bizim, yabancılara yaranma gayretkeşleri, yaratmak istedikleri Anglo-Amerikalıların, müsamahasıyla bu cinayetlerin işlendiğini, görmemezlikten geliyorlar.

Ne var ki, bir gün Kıbrıs yeniden kanlı olaylarla karşılaşır, dökülen her Türk'ün kanından, Rumlar kadar onlara çılgınlıklarında cesaret veren, Anglo-Amerikalılar ve bizim onlara yaranma gayretinde olan, yeni Ali Kemal özentisinde olanlarımız da sorumlu olacaktır.

Şimdi henüz aydınlanmamış bir durum var. Bakalım, Rumların yeni askerî hazırlıkları, nasıl gelişecek. Ada Türkleri için korkulu ve endişeli günlerdir, bu günler. Fakat, her halde yeni bir katliam teşebbüsünü, bu millet, yabancılara yaranma gayretinde olanlara rağmen, Anglo-Amerikalıların arzusuna uygun olarak, eli-kolu bağlı seyirci kalmayacaktır. Anglo-Amerikan ve Rumların üçlü oyunu da, Türk kamu oyu tarafından, bütün çıplaklığıyla anlaşılacaktır.

Türkiye, bundan çok daha zayıf bir durumda, ne Birinci Dünya Harbinden sonra onların emri-vakisini kabul etmiştir, ne de İkinci Dünya Savaşından sonra, Amerikalılar Rusların kollarında sallanırken, Rus isteklerini, tek başına olduğu zaman kabul etmiştir. Bugün de, bütün onlara cesaret veren, yabancılara yarananlara güvenerek, Türk milletine, bin bir entrika ile istediklerini

kabul ettireceğini sananlar aldandıklarını, feci surette anlayacaklardır. Ve bu, Türkiye'de kendilerine karşı olan son iyi niyetleri de, yıkmaktan başka, hiçbir sonuç vermiyecektir. Geç kalmadan uyanmaları, bu oyunlara son verip, samimi olarak, bir masa başına oturmak için, Rumları ciddi olarak bu yöne sevketmeleri gerekir.

Kalkınma Hızı ve Tinbergen

B. Ü.

Prof. Tinbergen geçen hafta Ankara'da yapmış olduğu basın toplantısında 1964 yılı gelişme hızı ile ilgili olarak "Devlet İstatistik Enstitüsünün 1964 yılı son ön tahminlerinden anlaşıldığına göre, geçen yıl kalkınma hızı % 4-4,5 olacaktır. Ancak tarım sektöründe normal bir gelişme sağlansa idi aynı yıl kalkınma hızı % 6 civarında olacaktır. Tarım sektöründeki dalgalanmalar düzeltildiğinde 1963-1964 kalkınma hızları ortalaması % 6,2 olarak gerçekleşecekti." demıştır.

Prof. Tinbergen'in bu demeci bazı gazetelerde "Tinbergen 1964 yılında kalkınma hızının % 6,2 olacağını söyledi" şeklinde yer almıştır. Bu münasebetle önceki gün basın mensupları Başbakan Yardımcısı Süleyman Demirel ve YTP. Genel Başkanı Alican'a (basına intikal ettiği şekliyle) Tinbergen'in beyanatı hakkında ne düşündüklerini sorduklarında her iki lider de:

"— 1964 yılı kalkınma hızı % 3,9 civarında olmuştur." demişler ve Prof. Tinbergen'le aynı fikirde olmadıklarını belirtmişlerdir. Yanlış anlamalardan doğan bu iki zıt görüş hakkında, gerçeği ortaya koymak bakımından şunları söyleyebiliriz :

Başbakan Yardımcısı Sayın Süleyman Demirel ile Sayın Ekrem Alican'ın Prof. Tinbergen tarafından ifade edilmiş bulunan % 6,2 gelişme hızına itiraz ettiklerini ve 1964 yılında hakiki gelişme hızının % 3 veya 3,9 civarında olduğunu beyan ettiklerini gazetelerden öğrenmiş bulunuyoruz.

Basına akseden şekliyle, insana ortada birbirinden ayrı çok farklı iki görüş varmış gibi geliyorsa da, aslında böyle bir farkın olmasına ne maddeten ne de mantıken imkân vardır. Olsa olsa bir yanlış anlama veya farklı yorumlama sözü konusu olabilir. Çünkü milli gelir tahminleri son derece teknik, detaylı çalışmalar sonunda elde edilmiş rakamlar olup, Devlet Planlama Teşkilâtı ile Devlet İstatistik Enstitüsü Millî Gelir Uzmanları tarafından yapılmış tahminlerdir. Politikacılarımız veya Devlet adamlarımız şahsen ve kendi başlarına bu hesapları yapmak imkânlarına sahip olamayacaklarına göre böy-

le teknik bir konuda, kendilerine has bir görüş ve iddiaları olmamak gerekir. Esasen ortada siyasi karar veya tercih konusu olabilecek bir problem de mevcut değildir.

Politikacıların teknik konulara müdahale ettiği ve teknisyenlerin çalışmalarını kendi eğilimlerine göre etkilemek hevesine kapıldığı devirler memleketimizde artık kapanmıştır. Bu bakımdan ben ortada hakiki bir görüş farkının mevcut olduğunu zannetmiyorum. Bununla beraber durumun sarahate kavuşması için, bu konuda doğruluğuna inandığım bilgileri açıklamak isterim.

1 — Prof. Tinbergen'in D.P.T. den aldığı bilgilere dayanarak, basın toplantısında ifade ettiği kalkınma hızları bugün elde mevcut verilere göre doğrudur.

2 — 1963 yılı için yapılan kesin tahminler Türk ekonomisinde % 7,5 oranında bir gelişme hızının sağlandığını göstermektedir. Yalnız tarım kesiminin olağanüstü şartlardan doğan olumlu etkisi izlenmek suretiyle, tarımda üretim normal olsaydı, yani tarımda sadece plân hedefi olan % 4,2 oranında bir artış kaydedilseydi, toplam kalkınma hızı ne olabilirdi diye hesaplar yapıncaya, 1963 ün gelişme hızının % 6,4 civarında kalacağı tahmin edilmektedir.

3 — 1964 yılında ise, kalkınma hızı, ikinci geçici tahminlere göre, sabit fiyatlar ile % 3,9 civarında olmuştur. Yalnız, 1963 yılı için yapıldığı gibi 1964 yılı için de tarım kesiminin özel durumu hesaba katılırsa diyebiliriz ki: Tarım üretimi plân hedefi kadar artsa idi, ekonominin tümü itibarıyla kalkınma hızı % 6 civarında olacaktır.

4 — Böylece, plânlı kalkınma döneminde yani 1963-1964 yıllarında -tarım kesiminde tabiat şartlarının etkisi ile ortaya çıkan dalgalanmaları düzeltmek şartıyla- Türk ekonomisinde sağlanan gelişme hızı ortalama % 6,2 civarında olmuştur denilebilir.

Ancak bu gelişme hızı plân hedefi olan % 7 nin altında fakat 1953-1962 arasındaki on yıllık dönemde sağlanan gelişme hızının oldukça üstündedir.

Haldun Tekiner'in Arkasından

Geçen ay kaybettiğimiz Dr. Haldun Tekiner karakteri, şahsiyeti, mesleğindeki hizmetleri ve tevazu'u ile örnek bir Türk hekimi ve münevveri idi. Birçok değerlerin Türkiye'de tanıtılması ve unutulmaması lâzımdır : Prof. Bahtiyar Demirağ'ın yazısını Forum bu hizmet anlayışı içinde okuyucularına sunmaktadır.

Prof. Dr. Bahtiyar DEMİRAG

"Hiç bir hâdise önceden düşünüldüğü kadar üzücü değildir". Tekiner'in ağzından bir çok defa duyduğum bu cümlenin elan tesiri altındayım. Ve ilâve ediyordu; "Ne kadar mükemmel olursa olsun vücuda getirilen herhangi bir eser en iyisi değildir". Bu sözler şimdi beni daha fazla etkiliyor ve derin düşüncelere sevk ediyor. Fakat hiç düşünmediğimiz ve hatırımıza getirmedığımız beklenmedik olaylara ve feci hâdiselere ne diyelim. Birdenbire daha en verimli zamanında insanlığa hasrettiğin hayatının sona ermesi seni tanıyanları o kadar sarstı ki. İnan bana aziz kardeşim 30 senelik meslek hayatımda hiç bir şey senin ölümün kadar beni üzmedi. Tam 20 sene bizim Fakültenin, diğerimiz Vekâletin vazifelisi olarak beraber çalıştık. Sen, örnek bir insan ve ideal bir meslekdaştın. Üzücü ve mesut günlerimizde yine yan yana idik. Bizi yıldırın hâdiseler karşısında çok defa seninle dertleşirdik. Yanından ayrıldığım zamanlar cesaretimin daha çok arttığını hisseder ve yoluma metanetle devam etmek kuvvetini kendimde bulurdum.

Tanıdıklarımın arasında çok az kimse vardır ki, inançlarıyla, prensipleriyle ve davranışlarıyla arkadaşları üzerinde silinmez ve mutlak değer ölçüleri bırakmış olsun. Herhangi bir hâdise karşısında senin kesin prensiplerinin verdiği hüküm arkadaşlara en doğruyu telkin ederdi. Samimi, dürüst, prensiplerine bağlı, insanlara yardımdan zevk alan, başkalarının keder ve sevinçlerini paylaşan bir insandın. "İnsanları seveceksin, iyi şeyleri takdir edeceksin, fakat daha iyisini yapmaya gayret edeceksin." Bu senin düsturundu. Enerji ve kuvvetlerimizin bir kısmının boşa gitmesine sebep nedir? Mahvetmek ve mahvolmamak için bir çokları enerjisini boşuna sarfetmiyor mu? Sen bütün bunlardan uzak, tertemiz hayatınla kendini vazifene ve çocuklarına vakfetmiş bir insandın.

Yazılarımla bedbin olduğumu sanmayın, ama gerçekleri de inkâr etmek samimiyetsizlik olmaz mı? Sen çok az rastlanan bazı insanlardaki meziyetlerinle asla prensiplerinden fedakârlık etmezdin. Hayatta muvaffak olan ba-

zı insanlar kötü bir aktöre ne kadar benzemektedir! Ama sen yanan ve etrafını aydınlatan bir mum gibi idin. Bir başkası sana çok yaklaşırsa ancak alevinden tutuşur ve o da etrafını aydınlatırdı.

Uzun senelerle meslek hayatında kazandığın tecrübeler, çektiğin sıkıntılar ve rastladığın bazı samimiyetsiz insanlar seni olgunlaştırmış ama asla yan yollara saptırmamıştı. Alim ve fazıl bir babanın oğlu olman ve dolayısıyla çevre etkileri, yaratılışındaki hasletleri daha iyi ve daha güzel yapmıştı.

Bazı insanlar vardır sadece derinleşir. Sen çok mükemmel bildiğin Almanca ve Fransızca lisanlarıyla mesleğinde derinleşen, aynı zamanda genişliğine de arttıran bir insandın. Meslek bilgileri muntazaman takip etmekle beraber felsefe, tarih ve güzel sanatlar da sana büyük bir zevk verirdi. Yetiştirdiğin yüzlerce asistan senden sadece hekimlik bilgilerini değil, aynı zamanda insanlık kıymetlerini de öğrenirdi.

Başarı kazanmak için inanmak, bilmek ve sevmek lâzımdır. Dr. Haldun'un vazifesindeki muvaffakiyetin başlıca sırrı bunlardır. Onun için vazifenin küçüğü yoktu. Kendisine verilen her işi benimser ve başarı ile sonuca erdirdi.

1927 senesinde İstanbul Tıp Fakültesinden mezun olan Haldun, memleketin en uzak köşelerinde vazife almış ve İstanbul Darülaceze'de ızdırıp çeken insanları yakından görmek fırsatına malik olmuştu. İstanbul Tıp Fakültesinde ihtisasını yaptıktan sonra

Ankara'nın en iyi hastahanelerinden birinde mesleğe ve insanlığa hizmet etmeye başlamıştı. Tekiner gibi insanlarda, başkalarının haklarını tanıyan, fakat kendisine de aynı hakların tanınmasını isteyen bir görüş vardır. Tekiner de kıymet hükümlerinin asla çiğnenmesine dayanamazdı. Herhangi daha üstün bir vazifeye talip olmaz, fakat eğer o vazife kendisine verilirse gerçekten en iyisini başarır. Şuna inanıyorum ki, daha üstün bir vazifeye gelmiş olsaydı çevresine ve memleketine geniş imkânlar yaratması mümkün olacaktı. Gerçekten bir çok insanlar yaratılışlarındaki tevazu ile herhangi diğer bir vazifeye getirilememekte ve bu yüzden bazı kıymetler kaybolmaktadır. İhtirastan uzak, göz kamaştırın hâdiselere baş çeviren Haldun vefakâr bir arkadaştı. Bir çok makaleleri ve kitapları bile son derece samimi ve realistti. Bazı insanlar vardır ki çok az bildikleri halde çevrelerine olduğundan fazla görünürler ve göz kamaştırırlar. Haldun tam bunun aksine, ancak kendini çok iyi tanıyanlara meziyetlerini belli ederdi. İzdırıp, elem ve şüphelerini gizler, fakat başkasının kileri dinlemekten zevk alır ve yol gösterirdi. Hayatında hep fakir hastaların yardımcısı oldu.

Onu tanıyanlar seneler de geçse asla Haldun'u unutamıyacaklar ve daima ona bağlı kalacaklardır. Arkasında bıraktığı bir kızı ve oğlu daha şimdiden temiz karakterleri ve kişilikleri ile babalarının yolunda yürüyeceklerini telkin etmektedirler.

Haldun hakkında daha çok şey söylenebilir. Ölçülü, ağır başlı meslekdaşımı saygı ile anarken, onun için ne yazsam, en güzel şeyleri bir araya getirsem yine duyduklarımı tam mânâsıyla belirtemeyeceğimi anlıyorum.

ARÇELİK

DAİMA EN İYİSİNİ İMAL EDER

EV ALETLERİ — BÜRO EŞYASI — METAL DOĞRAMA

İncelemeler

Başbakan İ. İnönü ve Sosyal Politika

III.

Cahit TALAS

C. Başbakan İsmet İnönü toplu müzakereler ve grev konularında iyimserliğine devam ederek IV. Çalışma Meclisindeki konuşmasında esasında çok haklı ve gerçekleşmesi memleketin genel menfaatlerine hakikaten uygun düşecek örnek düşünceler ileri sürmektedir. Düşünce ve anlayış bakımından Başbakan İnönü, burada da sendikalardan, işverenlerden ve memleketin bir çok aydınlarından ileride olduğunu ispatlamakta ve bir nazariyenin memleketimizde öncülüğünü yapmaktadır. Bu nazariye işçi ve işveren ilişkilerinde kuvvet gösterilerine müracaat etme yerine meseleleri işbirliği çerçevesi içinde ve müşterek sorumluluk yüklenerek çözmektir.

Başbakan, «...Biz kendimize örnek ve ülkü olarak, en iyiyi almak isteriz. Nasıl yeni sendikalar kanunu ile toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt kanununun hazırlanışında en iyi ve en ileri örneklere uymağa dikkat etti isek, acı tecrübeler sonunda toplu sözleşme düzenini tam bir barış ve âhenk içinde işletebilmenin sırrına ermiş bazı demokratik ülkeleri, uygulamışta da örnek ve ülkü olarak görüyoruz. İşçilerimizin ve işverenlerimizin, kısa bir deneme ve alışma döneminden sonra, bu özlenen hedefe varacaklarına; grev ve lokavtı varlığı bilinen ama kullanılmasına ihtiyaç duyulmayan haklar haline getireceklerine inanıyoruz» diyor.

Bu isabetli ve çok yerinde düşünceler bugünkü Türkiye'nin gerçeklerini çok aşmaktadır. Fakat Başbakan İsmet İnönü, bütün ilgililere memleketin menfaatlerinin hangi istikametlerde olduğunu göstermekte, uyuşmazlıkların çözümlenmesi için birbirlerini karşı karşıya almak yerine işbirliği ve müşterek sorumluluk içine girmeleri gerektiğini veciz birkaç cümle ile taraflara anlatmaya çalışmaktadır. Yalnız grev hakkının, varlığı bilinen, ama kullanılmasına ihti-

yaç duyulmayan bir hak haline getirilmesi kolay olmıyan ve her memlekette gerçekleşmeyen bir durumdur. Halkın eğitim seviyesi çok yüksek bulunan ve sosyal adalet tatbikatının yaygın olduğu birkaç Avrupa memleketinde (Hollanda, İsveç, Danimarka, Norveç, İsviçre ve kısmen Batı Almanya) bu zihniyet ve anlayışa ulaşabilmiştir. Diğer memleketlerin çoğunda grev sık sık başvurulmuş bir vasıta olmaya devam etmektedir.

Kanaatimizce Türkiye'de sendikaların ve işverenlerin son bir buçuk yıllık davranışlarına bakarak çok iyimser olmak için zaman henüz erkendir. Toplu sözleşme, grev ve lokavt'ın bu devredeki tatbikatının nisbî bir anlayış ve anlaşma havası içinde geçmesinin çeşitli sebepleri vardır. Bunlardan biri sendikaların takip ettikleri bir politikaya ve geçici olarak benimsemiş gördükleri bir taktiğe dayanmaktadır. Bu politika ve taktik şudur: *Umumî efkârı tereddütle sevk ederek ve işverenleri fazla taziyik altına alarak şiddetli tepkilerin uyanmasını önlemek.*

Gerçekten Başbakan İnönü'nün de konuşmasında belirtmiş olduğu üzere bazı çevrelerde grev hakkının zamansız olarak tanındığı kabul edilmekte ve yer yer kaygu ve şüpheler izhar olunmaktaydı. Şayet hak elde olunmaz, bunun istimaline kesif bir şekilde müracaat olunsa idi ve umumî efkârla birlikte işverenler de daha çok tedirgin edilselerdi kaygu ve şüphe duyanların tezi sağlanmış olacaktı. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu bunu anlamış olduğu için kendisine bağlı teşekküllerin yürütmüş olduğu Toplu Müzakerelerde daima itidal yolunu tavsiye etmiş ve aşırı talep ve politikaları önlemiştir. İkinci bir sebep, iktisadî devlet teşekküllerinin ve devlete bağlı diğer işçi çalıştıran müesseselerin aşırı olmayan ücret ve diğer çalıştırma şartlarında islâh ta-

leplerini uzun tartışma ve müzakere konusu yapmaksızın kabul etmiş bulunmaları ve özel sektöre bu sahada da öncülük yapmış olmalarıdır. Azami kâr saiki bu mahiyetteki teşekküllerin toplu müzakere taktiklerinde büyük bir rol oynamamıştır. Nihayet üçüncü bir sebepte hususiyle özel sektördeki kâr marjlarının işçi taleplerini bu ilk safhada sıkıntıya düşmeksizin karşılayabilecek bir seviyede bulunmasıdır. Bu sebeplere işverenlerin, işçi sendikaları karşısında kâfi derecede teşkilatlanmamış olmaları da ilâve olunabilir.

Ç. Başbakan İnönü, toplu müzakere ve grev hakkına dayanılmak suretiyle ileri sürülecek taleplerin hudutlarını da işçilere göstermektedir. Bu büyük devlet adamı, her sahada olduğu gibi sosyal adalet sahasında da imkânları zorlayan ve aşan taleplerin genel menfaatler bakımından fayda sağlamıyacağını ve iktisadî gelişmeye engel teşkil edebileceğini de şu cümlelerle ifade ediyor: «*Büyük umutlarla bağlandığımız kalkınma plânı hedeflerini vaktinde ve eksiksiz gerçekleştirmeğe, yalnız halkımızın refah ve mutluluk ve esenliği için değil, memleketimizin güvenliği içinde mecburuz.*

Plân hedeflerinin gerçekleştirilmesi bakımından çalışma hayatımızda, gayreti, verimi ve yatırımı teşvik edip arttırıcı sürekli bir barışın büyük bir önemi vardır.

Çalışma hayatımızdaki barış, bir tarafın öbür tarafı ezip sindirmesi karşılığında elde edilecek bir barış olmamalıdır. Gene bu barış iktisadî gelişme hızının kısılması, yatırım hedeflerinin aksaması karşılığında sağlanmış bir barış da olmamalıdır.

Şu halde grev ve toplu sözleşme müesseseleri evvelâ, halkın genel refahını sağlamak bakımından, plân hedeflerinin gerçekleşmesine engel olacak bir karakter iktisap etmemelidir. Binaenaleyh «sosyal» ile «ekonomik» birbirine muvazi olarak gelişmelidir. Plân hedeflerinin gerçekleşmesi memleketin güvenliği bakımından da zaruridir. Kuvvetli bir iktisada dayanmıyan memleketler millî güvenliklerini sağlamakta sayısız güçlüklerle karşılaşabilirler.

Çalışma hayatında sağlanacak barış yatırımların hacmine ve verime geniş ölçüde etki yapabilir. Çalışma barışı kalkınmanın şartlarından biridir. Ama bu barış zora dayanan

ve bir tarafın ezilmesi bahasına sağlanan bir barış olmamalıdır. Bunun için de «işçilerimiz, sendikacılarımız istekler öne sürerken, memleketin ve işyerlerinin imkânlarını, gerekli yatırımların aksamadan yapılabilmesini, sınai yatırım heveslerinin sönmemesini gözetmeli, Devlet kesimindeki ve özel kesimdeki işverenler de, bu işletmecilik için çareler bulup uygulamaya kendilerini yöneltici birer teşvik unsuru, birer yürütücü kuvvet olarak değerlendirmelidirler.»

Bu düşünce içinde toplu müzakerelerin işletme ve genel ekonomi seviyesindeki tesirleri veciz bir şekilde ifade olunmaktadır. Gerçekten ücretler ve maliyetlere müessir olan diğer sosyal mahiyetteki masraflar istihdam ve yatırım hacmi üzerine mübalâğa olundukları ölçüde olumsuz etkiler yaparlar. Sendikalar haiz oldukları toplu müzakere kudretini ölçsüz bir şekilde kullanma temayülü içine girerlerse, iki durum hasıl olur. Evvelâ piyasada marjinal bir kâr seviyesi ile çalışan işletmeler ödiyemeyecekleri ücretler ve sosyal yükler dolayısıyla faaliyetlerine son verebilirler. Saniyen dengesi bozulmuş bir toplu pazarlık müessesesi yatırımların hacmini daraltıcı bir rol oynayabilir. Her iki durumda istihdam hacmini olumsuz bir istikamette etkiler bozuk bir toplu müzakere düzeni işsizliği artıran bir rol oynayabilir. İşte Başbakan İsmet İnönü yukardaki düşünce sistemi içinde bu tehlikeyi işaret ederek sendikaları isteklerinde mümkün olanın ötesine geçmemeğe davet etmektedir.

Fakat aynı düşünce içinde işverenler bakımından da eşit değerde tavsiyeler yer almış bulunuyor. Bu tavsiyeler işverenleri daha rasyonel ve binnetice daha verimli bir işletme organizasyonuna sevk etme istikâmetindedir. Toplu müzakerelerde işverenler de sendika talepleri karşısındaki olumsuz bir davranışla çıkmamalı, işletmenin imkânlarını daha iyi bir organizasyon ve daha iyi beşerî münasebetler kurarak artırma yollarını aramalı ve artacak verimle sendikaların taleplerini karşılamak yollarını bulmalıdırlar. Şu halde toplu müzakereler, işverenler bakımından rasyonel teşkilatlanmaya teşvik eden bir faktör rolünü oynamalıdır. Başbakan İnönü'nün de söylemek istediği budur.

D. Başbakan İsmet İnönü konuşmasında zamanımızın sosyal ve ekonomik politikasının en önemli konularından bir başkasına da kısaca değinmiştir. Bu, 440 sayılı kanunda öngörülmüş bulunan işçilerin kâra ve yönetime katılmaları konusudur. İşçilerin kâra ve yönetime katılmaları prensibi çeşitli doktrinlerde XIX ücu yüzyılın ortalarından beri tartışıla gelmiştir. Bu prensip bir kısım memleketlerde ve özellikle ikinci dünyaya harbinden sonra devletleştirilen sanayi kolları içinde uygulama alanı bulmuş ve bu suretle bu nitelikteki sanayilerin daha rasyonel ve verimli işlemesi yollarından biri olarak görülmüştür. İşçilerin özel ve kamu sektörlerinde kâra ve yönetime katılmalarını öngören tedbirlerin diğer bir sebebi de sorumluluğu paylaşmak suretiyle aşırı istekleri kaynağında frenlemek düşüncesine dayanmaktadır. Başbakan İsmet İnönü bu konu üzerindeki görüşünü de şöyle ifade etmektedir: «Devlet kesimindeki işçilerin yönetime ve kâra katılmalarına imkân veren yeni kanun hükümlerinin de, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu kadar başarıyla uygulanacağını ve Devlet kesiminde, daha huzurlu olduğu kadar daha verimli ve kârlı bir işletmecilik çığırının açılmasına hizmet edeceğini umuyoruz.»

İktisadî ve sosyal politikanın bir çok meselelerinde olduğu gibi Türkiye'de Devlet bu meselede de öncülük yapmak görevini üzerine almıştır.

4. Başbakan İsmet İnönü konuşmasını bundan böyle Türkiye'de sosyal politikanın hangi alanda ve istikamette gelişmesi gerektiğine değinerek bitirmiştir. İnönü bu konudaki fikirlerini şöyle özetlemiştir: «Çalışma hayatımızda verim ve huzur sağlayıcı bu tedbirlerle, sosyal adaletin ancak bir kısım yurttaşlarımız için gerçekleştirilebileceğini gözden uzak tutmamalıyız.

İhtiyaçları öncelik taşıyan geniş kitle, yüzyıllar boyunca savaşta ve barışta ağır fedakârlıklara sessizce katlanmış ve henüz büyük çoğunluğuyla çağdaş uygarlığın nimetlerinden yararlanma imkânını bulamamış Türk köylüsüdür.

Şimdi Devlet olarak, vatandaşlar olarak, hepimizin başta gelen ödevi, Türk köylüsünü bir an önce lâyık olduğu yaşama düzeyine, çalışma gücünü tam değerlendirme imkânına,

mutluluk ve esenliğe, sosyal adalet ve güvenliğe kavuşturacaktır.

Bu ödevi yerine getirmenin başlıca vasıtalarından biri olarak toprak ve tarım reformunu görüyoruz.

Toprak reformu, yüzyıllardır çile çekmiş aziz Türk köylüsüne asgari borcumuzdur.

Hazırlıklarının kısa zamanda tamamlanacağını umduğumuz Tarım İş Kanunu ile birlikte, toprak reformu, sanayide olduğu kadar tarımda da sosyal adalet ve güvenliğe dayanan demokratik bir çalışma düzeni kurulmasını mümkün kılacaktır.»

Şimdi bu düşünceler üzerinde kısaca duralım. Gerçekten bugüne kadarki Türk sosyal politikasının kapsamı yalnız sınai ve ticarî sektörde çalışanlara inhisar etmiştir. 1952-54 ten sonra bu kapsam deniz işçileri ve bazı fikir işçileri ile biraz genişletilmiştir. Şu halde bugüne kadarki hedef esas itibariyle şehirde yaşayan ve şehirde çalışan işçi olmuştur. Bu durumun çeşitli teknik, ekonomik ve politik sebepleri üzerinde durmayacağız. Ancak şu hususu belirtelim. Köylerde yaşayan ve yalnız veya geniş ölçüde emekleri ile geçinmeğe mecbur olan yüzbinlerce insan şimdiye kadar en basit sosyal politika tedbirlerinden yoksun kalmışlardır. Ücret bakımından çalışma şartları bakımından, yarıcılık şartları bakımından geniş ölçüde istismar olunmuşlardır. Sosyal sigortaların kapsadığı riskler çerçevesi içinde tamamı ile kendi hallerine terk olunmuşlardır.

Bu bir sosyal skandal sayılabilir. Sosyal adalet bölünmüştür. Sosyal adalet çabalarımız köylere ulaşamamıştır. Sosyal adalet yalnız seslerini duyurabilenler için düşünülmeğe başlamış, fakat sesini köyünden öteye ulaştırmasına imkân olmıyan tarım işçileri, tarımda çalışanlar için sosyal adalet tedbirleri henüz harekete geçmemiştir.

İşte Başbakan İsmet İnönü, IV üncü Çalışma Meclisindeki konuşmasının sonunda bu gerçeğe haklı ve biraz da gecikmiş olarak parmağını koymuştur. Gerçek bir toprak ve tarım reformu Türk köylüsüne ve köyde çalışan büyük kütellere borçlu olduğumuz asgari tedbirlerden biridir. Çalışma şartlarını bir nizama bağlayacak Tarım İş Kanunu da şimdi bu asgarinin içinde yer almaktadır. Sosyal Sigortaların bazı kolları veya bir hak mahiyetinde tecelli etmesi gere-

ken sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonu köylü için vakit geciktirilmeden ele alınmak durumundadır. Hastalanan insanlar artık kendi hallerine terkedilmemeli, şehre ulaşabildikleri takdirde de kifayetsiz Devlet hastahaneleri önünde sürünmemeli ve insaf duygularına terk olunmamalıdır. Sosyal adaletin tecezzi ettirilmiş olması, bölünmesi en büyük haksızlıklardan biri olabilir.

Binaenaleyh Başbakan İnönü'nün konuşmasının bu kısmı üzerinde hükümetlerin en büyük bir hassasiyetle durmaları gerekmektedir. Konuşmadaki en değerli bir düşünce bu son kısımda yer almaktadır. Toplu sözleşme rejimi şehir işçilerine bizzat kendilerinin sosyal adalet ilkelerinin gerçekleşmesinde birinci derecede rol oynamak imkânını sağlamıştır. Onlar şimdi yola çıkmış bulunuyorlar. Yürüyebilirler. Devletin dikkati şimdi köye dönmelidir. İnönü'nün büyüklüğü bu gerçeği de diğer politikacılarından ve devlet adamlarımızdan daha önce görüp sezebilmiş olmasındadır.

Sosyal politika en fazla himaye-ye ihtiyacı olan insanları en geniş ölçüde kapsayabildiği ölçüde müessir olur ve hedeflerine yaklaşması imkânlarına ulaşabilir. Bugün Türkiye'nin bu istikamette bir sosyal politikaya yönelmesi sosyal adalet ilkeleri bakımından kaçınılmaz bir zaruret haline gelmiş bulunmaktadır. Çünkü iktisaden ve çalışma şartları bakımından Devlet himayesine en fazla ihtiyaç duyan insanlar tarım sektöründe yaşamaktadırlar. Diğer taraftan bu istikamette gelişen bir sosyal politika çok kalabalık bir kitleyi kapsayacağı için sosyal adalet hedeflerine daha geniş ölçüde yaklaşmış olur.

Başbakan İsmet İnönü Türkiye'nin büyük bir Devlet adamıdır. Çeşitli yönleri ve vasıfları vardır. Son kırkbeş yıllık tarihimize Atatürk ile birlikte düşünce akımları ve gelişmeleri bakımından istikamet vermiş ve bu düşünceleri uygulama alanlarına intikal ettirmekte birinci derecede rol oynamıştır. Bununla beraber büyük liderlerin, hele gelişmemiş, geri, eğitim seviyesi düşük toplumlarda her zaman kolaylıkla anlaşılabilir ve tasvip görmeleri mümkün değildir. Bu durum demokrasi hayatına yeni girmiş ve tecrübe devresini henüz

aşamamış toplumlarda özellikle vâridir. Bu, büyük ve devrinin ilerisini yaşayan Devlet adamları için bir talihsizliktir.

Yalnız IV üncü Çalışma Meclisindeki berrak ve çok ilerilere yönelmiş ve kendisinden sonrakilere de hedef gösteren düşünceleri ve anlayışı ile, Başbakan İnönü, son beş yıl-

lık tarihimizin sosyal adalet akımları içinde mümtaz bir yer işgal etmeğe hak kazanmış bulunuyor. Türkiye'nin sosyal politika tarihini inceleyecekler, sosyal adalet ilkelerini uygulama alanına çıkaran bir çok gayretin, emeğin ve zahmetin başında İnönü'ye tesbit etmekte güçlük çekmiyeceklerdir.

Türkiyede Yüksek Öğretimin Plânlanması ve Bir Teklif

Sabahattin PAYZIN

Türkiye gelişmekte olan bir memleketdir. Rostov, "Ekonomik Gelişmelerin Aşamaları" adlı kitabında memleketleri gelenekçi (traditional societies), kalkınma-öncesi (pre-take of) olarak az gelişmiş memleketler ile, kalkınım - başlangıcında (take-of), olgunluk (maturity), yüksek kitle tüketimi (high mass consumption) aşamalarında olmak üzere beş gurupta toplamaktadır. (W. W. Rostov, Stages of Economic Growth, A non-communist manifesto, 1962, Cambridge) Türkiyemizi ise kalkınım-başlangıcında olan ülkelerden Meksiko ve Arjantin gibi memleketler arasına koymaktadır. İtalya ve Yunanistan'ın da bu guruba girdiğine işaret edersek, Türkiye'nin olgunluk aşamasına girmesi için gerekli tedbirleri 20-25 yıl önceden alması gereklidir.

Türkiye, önümüzdeki yıllarda Doğu Blokunun kalkınma hızlarına (% 10-14) göre mütevazı sayılan % 5-7,5 kalkınma hızı ile bile önemli sayılacak millî gelir artışlarına sahne olacaktır. T.B.M.M. de eski hükümet başkanının beyanına göre 1965 millî gelirimiz 64 milyar T.L. olacaktır. Devlet İstatistik Enstitüsünün % 5,2 kalkınma hızı dayanak olarak alınan hesabına göre 1975 de 94.7 milyar olacaktır ki, hükümetin rakamına göre bu 110-120 milyar olması gerekir. Bu demektir ki biz

2000 yılında 70 milyon nüfus ve en az 316 milyar T.L. sı millî gelire sahip olacağız. (Prof. B. Üstünel, Türkiye'nin İktisadî Kalkınması, Milliyet 2 Mart, 1965 deki makalesinde % 6 hızı munis görüyor). Kalkınma hızının % 6 dan aşağı inmemesi ancak modern teknolojiyi iyi uygulayacak yeter sayıda insan gücüne sahip olmakla mümkün olacaktır.

Rostov, olgunluk aşamasını bir toplumun modern teknoloji silsilesini bütün kaynaklarına etkili olarak uyguluyabildiği dönem olarak tarif etmektedir (aynı kitap s. 59).

Kalkınma dönemi ise demiryolu inşaatı (rail-road take-of) ile başlamıştır ki, Kanada ve Rusya'nın 1900, 1914 safhasında geçirdiği bu aşamayı Türkiye 1930-40 da tamamlamış sayılır.

Toplumumuzun olgunlaşımı için gerekli, modern teknolojinin her aşamasının memlekette uygulanabilmesi bir eğitim ve özellikle bir yüksek öğretim işidir. Zira her hangi bir işin nasıl yapılacağı (know how) yüksek öğretim ve araştırma kurumlarında öğretilir. Bunların altındaki seviyelerdeki okullar, daha çok verilecek talimatı yerine getirip uygulayan kimseleri yetiştirir. Bu bakımdan kalkınma ile yüksek öğretim sıkı bir şekilde ilgilidir.

Bunun önemini Doğu ve Batı öğretim plânlarından vermek mümkün

Almanya, Amerika B. D., Sovyetler Birliği ve Türkiye'de mühendislik öğrenimini tamamlayanlar sayısı

Yıllar	Almanya	Amerika B. D.	Sovyetler B.	Türkiye
1960	4500	24.000	70.000	350-400
Nüfus	58	180	220	31 milyon
100 bin				
nüfusa düşen	5,6	13,3	31,8	1,1 kişi

“ÜNİVERSİTE MESELESİ”

(262. sayıdan devam)

CUMHURİYET SENATOSU TABİİ ÜYESİ MEHMET ÖZGÜ-NEŞ — Benim sözlerim meseleye sadece dıştan bir bakış şeklinde olacaktır. Bugün memlekette bir üniversite problemi ve nihayet üniversite içinde üniversitenin kendi problemleri vardır. Konumuz, memleket problemleriyle üniversite problemi olmaktan ziyade, üniversitenin kendi iç problemleridir.

Üniversitenin problemleri olduğu gibi başka müesseselerin de problemleri vardır. Türk parlamentosunun, Türk basınının, Türk siyasi partilerinin problemleri olduğu gibi nihayet Türk üniversitesinin de problemleri vardır.

Saniyorum ki buradaki konuşmalarımız sırasında ihtilâl metodları bahis konusu olamaz. Böyle birşey akıldan geçemez. Biz sadece Anayasa içi metodlarla problemler nasıl halledilir, bunun üzerinde duracağız. Bu sebeple, ihtilâl içinde, ihtilâl metodları ile ele alınmış olan 147 ler meselesini ben burada ele almayacağım.

Hacmi ve mahiyeti ne olursa olsun, bir müessesenin verimli olarak çalışabilmesi için dört ana unsura istinadında zaruret vardır.

Bunlardan biri rasyonel bir organizasyondur. Bir müessese, diğer unsurlar bakımından ne kadar kuvvetli olursa olsun eğer böyle bir organizasyona dayanmıyorsa o müessesenin veriminde birtakım aksaklıklar çıkması her zaman beklenebilir. Dışardan bakıldığı zaman üniversite organizasyonunun üç ana guruba dayanan bir organizasyon olması lâzım geldiği anlaşılabilir : Birincisi plânlama grubu, ikincisi icra grubu, üçüncüsü murakabe grubudur. Burada “denetleme grubu” diye bir tabir kullanmıyorum. Çünkü murakabe dediğimiz zaman sadece bir deneti bir teftişi değil aynı zamanda bir yol göstermeyi de anlıyorum.

Şu halde üniversite içinde sadece teftişe değil, gerek idari gerek eğitsel bakımdan bir yol gösterici murakabe grubuna ihtiyaç vardır. Murakabe üzerinde çok durulduğu için bu hususta birkaç kelime daha söylemek istiyorum.

Murakabe, iki ayrı bölümde ele alınabilir : Biri idari murakabe, diğeri eğitsel murakabe... Bu iki murakabe şeklini de iç ve dış murakabe diye tekrar ikiye ayırmak mümkündür.

Evvelâ bu iç ve dış murakabe üzerinde duralım. Bugün üniversite parlamento tarafından kâfi derecede denetlenmektedir. Her yıl bütçe konuşmalarında Parlamento, Meclisler, kendi görüşlerini üniversiteye aktarmaktadırlar. Bence yasama murakabesi bundan daha öteye giderek üniversiteyi denetlemek teşebbüsünde bulunmamalıdır.

Hükümet denetlemesine gelince : Hükümetin üniversiteyi gerek idari, gerek eğitsel bakımdan denetlemesi mümkün değildir. Bu, onun iktidarı dahilinde değildir. Zira hükümet bu denetlemeyi Milli Eğitim Bakanlığı vasıtasıyla yapacak. Acaba bu Bakanlık üniversiteyi gerek idari gerekse eğitsel bakımdan denetlemeye yeter organlara malik mi? Bir tetkik yaptığımız zaman buna hayır dememeye imkân yoktur. Eğer bir organ üniversiteyi denetleyecekse en mükemmel organ yine üniversitenin içinde vardır. Milli Eğitim Bakanlığı yolu ile üniversitemizi idari ve eğitsel yoldan denetlemeye kalkışmak, sanırım ki her zaman menfi neticeler verecek ve bugünkünden çok daha büyük şikâyetler ortaya çıkacaktır.

Bu bahsi kapamadan evvel şunu da arz edeyim ki, üniversitenin bütün problemleri ancak üniversite muhtariyeti içinde ele alınıp o yolda halledilebilir kanaatindeyim. Nasıl basın ait bütün problemler ancak basın hürriyeti içinde halledilebilirse üniversitenin problemleri de ancak üniversite muhtariyeti içinde düşünülecek o yolda halledilebilir.

Verimli bir müessesenin dayanması lâzım gelen ikinci husus, iş başında daima ehliyetli personeli bulduracak bir sistemi kurmaktır. Eğer bir müessesede aşağıdan yukarıya doğru en ehliyetli personel işbaşına gelebiliyorsa, ehliyetli personelin işbaşına gelme yolları tıkanmıyorsa o müessesenin kendi iç gelişmesi mümkündür. Aksi halde eğer bazı noktalar onlar için handikaplar ihtiva ediyor,

bazı noktalarda ehliyetli personelin ilerleme ve işbaşına gelme imkânı tıkanırsa o müessesede verim mükemmel olamaz, devamlı şekilde gelişemez, kendi içinde birtakım problemlerle her zaman karşı karşıya gelmek zorundadır.

Üçüncü husus gelişme imkânlarıdır. Bunu daha evvel de arzettim. Bir müessese ne kadar mükemmel olursa olsun, eğer donmuşsa, zamanın akıcı istikametinde bir gelişmeye imkân bulamıyor ve bu gelişmeyi murakabe ve tahrik edecek organlara sahip bulunmıyorsa o müessese ne kadar mükemmel olursa olsun, bugün iyi olsa bile bir gün sonra mutlaka demode duruma doğru problemleri olan bir müessese haline gelmek zorundadır.

Gelişme imkânlarından bahsederken bilhassa 27 Mayıs'tan sonra ışığa çıkmış bir hususu memleket çapında belirtmek isterim. Bugün memleketimizde şahıs otoritesini, sistem otoritesi ve nihayet şahıs disiplini sistem disiplini takip etmekte ve her defasında onun yerini almaktadır. Üniversitemiz de, şüphesiz diğer müesseselerimiz gibi, buna uymak zorundadır yani eğer bir müessesede şahıs otoritesi sistem otoritesinin yerini alıyorsa, sistem disiplini yerine şahıs disiplini geçmişse o müessese bugünün şartlarına zor uyabilir.

Şu hale göre, eğer varsa, üniversitenin çeşitli bölgelerindeki şahıs otoriteleri yerlerini daha çok sistem otoritesine ve şahıs disiplinleri de sistem disiplinlerine terketmek zorundadır.

Dördüncü husus, müessese şuru ve müessese disiplini meselesidir. Bununla talebe-hoca münasebetlerini, asistan, doçent, profesör münasebetlerini kastetmek istiyorum. Bir müessese fertlerinin o müesseseye karşı taşıdığı esprit d'effort, fertlerin o müessese içindeki disiplini bakımından çok önemlidir. Bir müessese diğer vasıfları bakımından ne kadar mükemmel olursa olsun, eğer fertleri o müesseseye karşı bir esprit d'effort taşıyorlarsa, eğer o müessesenin bütünü, fertlerin nazarında bir disiplin kuramıyorsa o takdirde (burada şüphesiz ilmi bir disiplinden bahsediyorum) o müessesenin işleri aksar.

Özetlemek lâzım gelirse : Türkiye’de bugün bir üniversite problemi ve nihayet üniversitenin kendi problemleri vardır. Bu problemleri halledilebilmek için meseleyi mutlaka üniversite muhtariyeti içinde düşünmek ve üniversitenin kendi organlarıyla bunu halletme yoluna gitmek zaruridir. Hükümet tarafından, Milli Eğitim Bakanı vasıtasıyla idari ve eğitsel bir murakabe, müsbet bir netice vermesi son derece az bir ihtimal halindedir. Çünkü Milli Eğitim Bakanlığı, üniversiteyi idari ve eğitsel bakımlardan denetleyecek organlara ve imkânlarla malik bulunmamaktadır.

Son olarak, üniversitede bir çok problemlerin halledilmesi, memleketin diğer problemleri bakımından da son derecede faydalı bir husustur. Çünkü bugün, kabul etmek lâzımdır ki memleketimizde politika daima bilimden evvel konuşuyor. Halbuki kanaatim odur ki bir memlekette evvelâ bilim konuşur, ondan sonra politika konuşursa ve hele üniversiteler icrayı bilimsel bir murakabeye tabi tutabilirlerse o milletin problemleri çok daha kolaylıkla halledilebilir.

Prof. YAŞAR KARAYALÇIN — (Konuşmasının başlangıcı teypte yok).

Her müessesenin olduğu gibi üniversitenin de meseleleri vardır. Ben sadece bu meselelerin teşhisinde takip edilecek metod ve tutum konusuna temas etmek istiyorum. Bunun için de geçmişte bakmakta fayda vardır. 1946 senesinin yani Üniversiteler Kanununun kabul edildiği senenin üniversitenin hayatında çok önemli bir tarih olduğu kanaatindeyim. Ancak —tetkiklerime göre— bu kanun, dünyada eşî bulunmayan bir kanun durumundadır. Hakikaten bir çok ideal hal tarzlarını da ihtiva etmektedir. Amma, bu kanun bir “homo academicus” yani nazari bir akademik insan düşüncesine göre hazırlanmış ve bu itibarla da nazari kalmış, tatbikatta mahzurlu tarafları ortaya çıkmış bir kanundur. Fakat 1946 dan sonraki gelişmelere bakacak olursak bilhassa 1954, 1958 ve 1960 senelerinde üniversite meselelerinin unutulduğunu görürüz.

Zamanın partilerarası mücadele anlayışı ve metodu, siyasî muvazene meseleleri, üniversitenin meselelerinin maalesef unutulmasına, ihmal edilmesine sebep olmuştur. Üniversiteler bakımından 27 Mayıs bu hava içinde idrak ettik. 27 Mayıs, yine yanlış bir tutum neticesi, üniversite meselesini alelacele teşhis ettiğini zannetmiş ve bundan dolayıdır ki hal tarzları da yine yanlış olmuştur.

Gerek 147 ler meselesini ortaya çıkaran 114 sayılı kanunun kabul edilmiş olması, gerek 115 sayılı Üniversiteler Kanununda yapılan değişiklikler, bu aceleci tutumun, yanlış metodun bir neticesi sayılabilir.

Aradan bir müddet geçti ve yara tedavi edilmek, bilhassa 147'ler meselesiyle ve yanlış tedavi neticesi ortaya çıkan marazî durum bertaraf edilmek istendi. Fakat bu safhada da tedavi yine maalesef yanlış oldu. Zira 147'ler meselesinin ortaya çıkış sebeplerine göz atacak olursak bu meslektaşlarımızı üniversiteye iade eden kanunun hiçbir meseleyi halletmediği, bilakis bu meseleleri artırdığı neticesine varabiliriz. Çünkü 147'ler hâdisesi aslında biri kürsü profesörlüğü, diğeri de kadro meselesi olmak üzere iki sebebe irca edilebilir. 147'ler üniversiteye iade edilirken üniversitelere yeni bir kadrolar ilâve edildi. Bence bu, üniversitelerin kadrosundaki enflasyonu ve şişkinliği artırmak ve meseleleri daha da çıkmaza sokmaktan başka birşeye yaramadı.

Diğer taraftan, kürsü profesörlüğü sıfatının iadesi konusunda Mecliste yapılan uzun tartışmalardan sonra bu mesele üniversiteye bırakılmak istendi. Bence en büyük hatalardan birisi de bu olmuştur. Çünkü 147'ler meselesinin ortaya çıkması sebeplerinden birisi de kürsü profesörlüğü meselesi idi ve üniversite bu konuyu kendi bünyesi içinde halletmeğe muvaffak olamamıştı. 147'ler iade edilirken kürsü meselesi maalesef açık bırakıldı ve bunun üniversite tarafından halledilebileceği zannedildi. İstanbul Üniversitesinde, Tıp Fakültesindeki huzursuzlukların sebepleri de bu iki noktada hülâsa edilebilir...

Üç dört ay evvel başlayan gergin safhayı ise üniversite meselelerinin istismar edildiği bir devre olarak vasıflandırmak mümkündür. Partilerin birtakım kademeleri, partiler halinde teşkilatlanmamış olan siyasî kuvvetler, öğrenci teşekkülleri maalesef üniversite meselesini sokağa indirmiştir. Bizleri hakikaten rencide eden bir seviyesizlik içinde bu meseleler güya ortaya konulmak istenmiştir. Halbuki asıl maksadın üniversite meselelerini halletmek olduğu kanaatinde değilim. Bu kampanyanın, memleketin başlıca müesseselerini tahrip etme kampanyası içinde mütalâa edildiği ve o şekilde plânlandığı kanaatindeyim. Yani bu safhada üniversite meseleleri, üniversitenin problemlerini halletmek için değil, siyasî maksatlarla ve bu meseleleri sömürmek düşüncesiyle ortaya atılmıştır. Fakat bu, üniversitenin meseleleri yok demek değildir. Öteden beri iddia ettiğim ve savunduğum gibi, üniversitemizin de her müessesesi gibi küçük-büyük meseleleri vardır ve bunların başka maksatlarla sömürme konusu yapılmaması lazımdır.

Üniversitenin meselelerini teşhis edecek bir organ Türkiye'de mevcut değildir. Üniversitelerimizde yönetim kurulu, profesörler kurulu, genel kurul, üniversitelerarası kurul gibi bazı organlar vardır. Bütün bunlar sürekli teknik kurullar, inceleme kurulları değildir. Bunlar, karar organlarıdır. Üniversitenin içinde, üniversite meselelerini profesyonel seviyede inceleyecek ne öğretim üyesi vardır, ne de kurullar... Üniversite meselesiyle çok yakından alakadar olan kimseler dahi, bu alâkalarına rağmen, sadece bir nevi amatör durumundadırlar.

Millî Eğitim Bakanlığında dönecek olursak, orada bu konu ile ilgilenebilecek iki organ vardır : Yüksek Öğretim Umum Müdürlüğü ve Talim Terbiye Kurulu... Bu kurullardaki eğitimcilerin, üniversite ve yüksek öğretim meseleleriyle, bizim istediğimiz seviyede ilgilenmelerine kanaatimce imkân yoktur. Çünkü bu kurulların kadrosu, üniversite dışından, üniversitenin meselelerine aşina olmayan, diğer öğretim kademelerinden, ilk ve orta öğretimden gelmiş öğretmenlerden, eğitimcilerden teşekkül etmiştir.

Gerek Millî Eğitim Bakanlığında, gerek üniversitelerde üniversitenin ve umumiyetle yüksek öğrenimin meselelerini devamlı olarak takip edecek, inceleyecek ve Türkiye'deki durumu, başka memleketlerdeki gelişmeleri göz önüne alarak en uygun hal tarzlarını teklif edecek organ ve kişiler maalesef mevcut değildir.

İngiltere'de üniversiteler muhtar müesseseler değil tamamen bağımsız müesseselerdir. Öyle olduğu halde İngiltere'de bu üniversiteler arasında bir nevi koordinasyon ve plânlama organı olarak, üniversite meselelerini adım adım takip eden profesyonel bir or-

gan olarak bir "Üniversiteler Ödenekleri Komitesi" mevcut bulunmaktadır. Böyle olmasına rağmen, son zamanlarda İngiltere'de dahi üniversite meselelerinin, bilhassa yüksek öğretim siyasetinin İngiltere bakımından ne kadar önemli olduğu görülmüş ve böyle bir organ olduğu halde, bütün yüksek öğrenim meselelerini inceleyecek bir komite kurulmuştur : Robbins Komitesi... Bu komite, iki seneden fazla bir müddet çalışmış, bağımsız olan İngiliz üniversiteleri, böyle bir komitenin kurulmasına katiyen muhalefet etmemiş, bağımsızlıklarıyla bu çalışmaların bağdaşamayacağı görüşünü ileri sürmeyi akıllarından bile geçirmemişlerdir. İki seneyi geçen bir çalışma neticesinde bu komite, üniversite ve yüksek öğretimle ilgili kurumlardan ve kişilerden 400 adet yazılı mütalâa almıştır. Komite bununla da yetinmemiş, zaman zaman alâkalarını davet etmiş, görüşlerini almıştır. Neticede, zamanımızın üniversite meseleleri hakkındaki en mükemmel raporu, beş altı eki de ihtiva eden 2.500 sayfalık bir rapor ortaya çıkmıştır.

Bunları arzettikten sonra memleketimize dönüyorum. Bence meselelerimiz vardır ve bunları ihmal etmemek lazımdır. Fakat meselelerin ne olduğunu ortaya çıkarmak için senelerdenberi rasyonel bir metod takip etmek zaruretini izah etmeğe çalışıyorum. Son zamanlarda ortaya çıkan birtakım fikirler, metod bakımından tereddütler olduğu kanaatini vermektedir. Cumhuriyet Senatosu bir inceleme komisyonu kurmuş, bir de Millî Eğitim Bakanlığında bir "Yüksek Öğretim İnceleme ve Plânlama Kurulu" kurulması fikri ortaya çıkmıştır. Sayın Bakan bu hususta beyanlarda bulunmuş olduğu gibi, üniversiteden gelen yazılarda da bu fikir mevcut bulunmaktadır. Bunun yanında bir de "Millî Komisyon" dan bahsedilmektedir. Bu son fikir maalesef gereği kadar işlenmemiş ve benimsenmemiş gözüküyor. Ayrıca Ankara Üniversitesi de bir "Geliştirme Komisyonu" kurdu. Üyesi bulunduğum bu komisyon zaten iki sene evvel ilk çalışmalarını yaptı, halen çalışmalarına devam etmektedir. Kanaatimce bu gibi çalışmalardan, bizim beklediğimiz mânada müspet bir netice elde etmeye ve üniversite meselelerini açık bir şekilde tesbit etmeye ve en uygun hal tarzını bulmaya imkân yoktur. Daha evvel geçirdiğimiz acı tecrübeleri göz önüne alarak, üniversite meselelerini teşhis edecek, İngiltere'deki Robbins Komitesine benzer, millî seviyede, içinde üniversite öğretim üyelerinin bulunacağı bir komisyon kurulması lazımdır. Eğer bunu yapamayacak olursak, Millî Eğitim Bakanlığının veya Ankara Üniversitesi Geliştirme Komisyonunun hazırlayacağı taslağı meseleyi yeter derecede teşhis eden bir vesika olarak kabul cihetine gidersek, bir kaç sene sonra meselelerin halledilmemiş olduğunu çok acı bir şekilde göreceğiz. Bundan dolayıdır ki ben şahsen şu şekilde düşünmekteyim : Meseleleri tam olarak teşhis etmek ve etraflıca incelemek için, gereken imkânlar sağlanmak suretiyle bir Millî Komite kurulması lazımdır. Bu komisyon Robbins Komitesi gibi çalışmalı, aynı metodu takip etmelidir.

Robbins Komitesinin çalışmaları, üç milyon liraya ve iki senelik bir müddete mal olmuştur. Bir taraftan Millî Komiteyi kurarken öbür taraftan da gerek Millî Eğitim Bakanlığında, gerek üniversitede iki organ ihdas etmek lazımdır.

Son aylarda bir üniversite meselesi ortaya atılmıştır. Halbuki millî eğitim bünyemiz içinde yüksek öğretim kademesinde büyük bir akademiler meselesi vardır, daha başka büyük meseleler de vardır... Onun için Millî Eğitim Bakanlığında yüksek öğretim ve üniversite meseleleriyle ilgilenecek bir "Yüksek Öğretim Plânlama ve Araştırma Kurulu" ihdas etmek zaruridir.

Buna paralel olarak, üniversiteler içinde bir "Türk Üniversiteleri Plânlama Kurulu" ihdas edilmelidir. Eğer bu konularla devamlı olarak meşgul olacak bu iki organ ihdas edilirse ve bir de arzettığım metodlarla çalışarak meseleleri teker teker teşhis edecek ve tavsiyelerini, gerekçeleriyle bir rapor halinde bildirecek millî bir komisyon kurulursa o zaman Türkiye'nin 10-15 sene sonra bugün anladığımız mânada bir üniversite meselesi olmayacaktır. Eğer bundan on sene evvel bu şekilde hareket edilmiş olsaydı bir 147'ler meselesi olmayacaktı. O zaman böyle hareket edilmiş olmasının neticesini çok acı bir şekilde, 147 hocanın üniversiteden atılmasıyla idrak etmiş bulunuyoruz.

Bence bu alandaki bütün hatalarımız methodsuzluktan ileri gelmektedir.

Sözlerimi bitirirken tekrar arz edeyim ki Türk üniversitelerinin meseleleri, dışarda söylendiği gibi vahim meseleler değildir, büyük bir reform gerektirecek meseleler halinde değildir. Amma

meseleler vardır, bunları tesbit ve teşhis edecek, hal tarzlarını arayacak organları da biran evvel kurmak lazımdır.

BAŞKAN — Efendim, ikinci tura başlıyoruz. Bu turda Milli Eğitim Bakanı, özel durumu olması itibariyle 10 dakika, diğer bütün arkadaşlarımız üçer dakika, Aydın Yalçın ise bir dakika konuşacaktır.

Prof. BAHİRİ SAVCI — Konuşulanlardan anlaşılacağına göre cümlelerin maksudu bir. Ufak tefek farklar hariç, burada temas edilen meseleler, bizim temas ettiğimiz meselelerin aynı gibidir. Fakat görüyorum ki aynı komisyon üyesi olduğumuz halde Yaşar Karayalçın'ın fikirleriyle benim fikirlerim arasında da tam bir mutabakat yoktur.

Bu konuşmada beliren fikirler bilhassa şurada toplanıyor : Dışardan müdahalelerle üniversitenin geliştirilmesinin bahis konusu olamayacağı üzerinde hemen hemen bir ittifak vardır. Buna ben de iltihak ediyorum. Meselenin felsefi temellerini araştırarak bir zihniyetle baktığımız zaman belki üniversite meseleleri dışardan daha iyi sevk ve idare edilir şeklinde bir kanaate varmak, belki mümkün olabilir. Fakat Türkiye'de buna hukukî imkân yoktur. Anayasamız karşısında üniversite meselelerini ancak ve ancak üniversite içinde çözmekten başka çıkacak bir yolumuz yoktur. Bazı tedbirler daha parlak netice vermek istidadında olsa bile bu da ayrıca münakaşa etmeye değer ki ben şahsen inanmıyorum.

Organ yetkilerini rasyonelize etmek meselesi, üniversite içindeki bir komisyonda ele alınmış bulunmakta olup diğer üniversitelere yardım ve dışarıya açılma meselesi gibi ihmal edilmiş değildir. Fakat bu noktada benim şahsî görüşüm; hem âmme sektörüne hem özel sektöre açılmaktan bir ihtilâflı durum meydana gelebilir. Bu durum, Türkiye'de hem âmme sektörünün hem de özel sektörün, üniversite muhtariyetinin manevî temelleriyle tezat teşkil edici bir mahiyet almasına yol açabilir. Meselâ verilen imkânın geri alınma tehditlerini ileri sürmek suretiyle... Üniversite muhtariyeti açısından bu meseleyi iyice düşünmek lazım gelir.

Tam zamanlı göreve gelince; bu noktada prensip itibariyle herkes uyuşmuş gibi görünüyor fakat tatbikatta uyuşma pek mümkün olmuyor. Yalnız, sevinerek söylemek mecburiyetindeyim ki Bakanlıkta üniversite içindeki komisyon, bu meselede aşağı yukarı aynı çizgi üzerindedir. Tam zamanlı görev esasına göre, üniversite'nin zekâsını, enerjisini, evvelâ üniversite içine hasretmek suretiyle bilim hacmini artırmak ve bu bilim hacminin tabii yollarla topluma intikalini sağlamak, üniversitenin vazifesidir. Yoksa, üniversite içinde yetişmiş bir kimseyi dışarda da ayrıca bir vazife ile görevlendirmek suretiyle, politika kademelerinden tutun da idare kademelerine, idare meclisleri üyeliklerine varıncaya kadar, türlü alanlarda ve nihayet âmmeye hizmet eden fakat serbest saha dediğimiz sahada, meselâ avukatlık, tabiplik gibi sahalarda hizmet arzı ile telif kabul eden bir tam zamanlı çalışma, görev, mümkün gözükmemektedir. Onun için bu işe biraz mutaassıp bir eda ile bakmak gerekiyor. Zira içinde bulunduğumuz şartlarda bilimin hacminin artması, artan hacmin tabii yollarla topluma intikali safhası var. Bilim hacmini artırabilmek için bilim imal edecek merkezlerden birisi olan, yegânesi demiyorum, çok şükür modern toplumlarda bilim imal eden yegâne müesseseler üniversite değildir, başka kaynaklar da vardır, âmme sektörü ve özel sektör bu başka kaynaklardan namütenahi faydalanabilirler, fakat üniversiteyi bırakın da kendi içinde zekâsını, enerjisini harcasın. Bu sebeple tam zamanlı görev meselesinde böyle bir ayırma yapmaya imkân vardır. Bu arada, mevcut kanunun 62 nci maddesine göre, muayyen sürelerle üniversite mensupları dışarda çalıştırılabilir.

Üniversite meselesinde bir organ yaratmaya gelince : Bu noktadaki fikirlerimiz tam bir vuzuha kavuşmamıştır. Fakat, zannediyorum bu akşam burada yapacağımız bir toplantıda daha iyi belirecektir. Benim şahsî kanaatim, üniversite-devlet münasebetlerini tanzim edecek organ bu vazifeyi görebilir. Yoksa Milli Eğitim Bakanlığının öngördüğü komisyon değil... Çünkü bu komisyon belki idarî muhtariyetle kabili telif olmayan noktalara kendiliğinden kaymak istidadı gösterecektir, mekanizmayı elimizde tutamayacağız. Bu sebeple bu konuda bir yüksek kurul düşünüyoruz ki işte o kurul devamlı surette, Parlâmentonun vereceği tahsisatla, ayrıca kendisine verilecek yetkilerle bu vazifeyi görebilir. İster Robbins Komitesi gibi bir komite olsun, ister üniversite komisyonunun öngördüğü üniversite ve devlet münasebetlerini ayarlayacak bir komisyon olsun, bu komisyon her halükârda ancak teknik tedbirler ileri sürebilen ve istişarî mahiyette değeri olan bir or-

gan olmak zaruretindedir. Çünkü Türk Anayasası üniversitenin dokunulmaz bir halde bulunmasında içtimaî ve siyasi fayda görmektedir. Bunun bazı mahzurları olduğunu da kabul etmekle beraber, faydalarını öne almak durumundayız. Onun için, bu Anayasa içinde yaşıyorsak, icra ve denetim niteliği, rengi, mahiyeti, özelliği olan bilcümle tasarruflar, ancak üniversite içinde, üniversiteler tarafından yapılmak, kanunun emridir. Başka türlü yapılmasına zaten imkân yoktur.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI İBRAHİM ÖKTEM — Evvelâ doğrudan doğruya Bakanlığın hazırladığı bir tasarrufların mevcut olmadığını açıklamak isterim. Üniversitelerarası Kurulun gönderdiği tasarı, 115 sayılı kanunda, üniversitenin kendisine göre birtakım ufak tefek değişikliği ihtiva eden, bunun dışında hiçbir yenilik getirmeyen bir tasarı mahiyetindedir. Aradaki en büyük fark, öğretim üyelerine verilmek istenen baremdir. Bunu gören Bakanlık, vaki şikâyetleri de dikkate alarak, yani Üniversitelerarası Kurulun gönderdiği bir tasarrufların, üç üniversitemizden ikisinin senatosundan geçmediği ileri sürülerek, öğretim üyeleri tarafından yapılan itirazlar üzerine, yine üniversite mensuplarının bunun karşısındaki görüşlerinin ne olabileceğini araştırarak bazı üniversiteli arkadaşlarımızla çalışılmıştır. Zaten bu arkadaşlarımızın görüşleri hâkim tutularak bu tasarruflar hazırlanmıştır ve takdim ettiğimiz tezkerede de ifade edildiği gibi, bu, katiyen yüzde yüz benimsenmesi ve meclise sevk edilmesi gereken bir tasarı değilse Üniversitelerarası Kurulun gönderdiği tasarı karşısında açık görülen noktalara cevap mahiyetinde, ikaz edici bir tasarı idi. Bunu gerek gerekçesinde, gerekse takdim tezkeresinde açıkça ifade ettim; vesikalar ortadadır.

Millî Eğitim Bakanlığında bu tasarı ile verilen yetkiler, 115 sayılı kanunla verilmiş yetkileri katiyen aşmamaktadır. Yalnız buna biraz daha vuzuh getirmektedir. Nitekim 1946 kanununda Bakanlığa birtakım yetkiler verilmiştir, bu yetkiler bizim gönderdiğimiz tasarıdaki yetkilerin çok üstündedir. Onlarla kabili kıyas olmayan, yalnız devletle üniversiteler arasındaki münasebetleri yürütmeyi hedef tutan birtakım hükümlerdir. Mutlaka kabul edilmesi gereken bir konu olmayıp tartışmaya arz edilmiş bir düşünce mahiyetindedir.

Burada söylemek mecburiyetindeyim ki bu konuşmalar içinde, hakikaten aradığımız şeye cevap verecek görüşler bulamadım. Ya rahat konuşamıyoruz veyahut da meseleyi çok dar zamana sıkıştırdığımız için, ışığa kavuşturmak istediğimiz birtakım meseleleri ışığa kavuşturamıyoruz. Bilhassa üniversite mensuplarımızdan, faraza Talas arkadaşımız gibi, belli bir müdafaa ihtiyacı içine girerek, "Üniversitelerimizin olsa olsa ıslâh edilecek bazı meseleleri vardır, bunun dışında ciddi hiçbir tenkid edilecek tarafı yoktur" şeklindeki bir düşünceyi savunmak, böyle bir düşünceyi müdafaa etmek, öyle sanıyorum ki sizin kendi aranızda dahi mümkün değildir.

Üniversite öğretim üyeleriyle yaptığım temaslarda, onların belirtebildikleri kadar, üniversitenin hakikaten halledilmesi gereken birtakım meseleleri olduğunu kabul etmek zorunda kaldım. Benim için esas olan şey, her zaman söylediğim gibi, üniversitemizin daha iyi bir seviyeye ulaştırılması meselesidir ve bunu dışardan yapmaya kimsenin gücü yetmeyecektir. Bunun iki sebebi vardır : Birincisi, Anayasanın sarıh hükümleri ortadadır. İkincisi, yetki bakımından, sizlerden daha yetkili insanlar bulunmayacaktır. Ama, bilginizi, tecrübenizi seferber ederek kendi meselelerinizi en iyi şekilde ele almakta geciktiniz. Bu gecikmeniz, kendi aranızda bir ihtilâfa yol açtı. Bu ihtilâf, efkârı umumiye intikal ettiği için efkârı umumiye bunu birinci plânda bir mesele olarak ele almak mecburiyetinde kaldı ve bunla haklı idi. Çünkü, üniversitelere Türk toplumunun verdiği itibar, yerinde bir itibardır; üniversiteler ne kadar güçlü, ne kadar sağlam temellere oturtulursa toplumun meselelerinin de o kadar sağlam bir şekilde aydınlığa kavuşabileceği inanındadır... Bundan dolayıdır ki üniversite meselesi, siyasi plânda olduğu kadar genel oy plânında da büyük bir önemle izlenmektedir.

Mesele şurada : Bugün üniversitemiz, sahip buldukları bilimsel özgürlüğü, gerçekten bilimsel özgürlük haline getirebiliyorlar mı, getiremiyorlar mı? Bunun münakaşa edilecek bir tarafı vardır. Kendi bünyeniz içinde münakaşa edilecek bir tarafı vardır. Bu, niçin böyledir? Çünkü bugün üniversiteleri idare eden kurullar, gerek yetki gerek kuruluş bünyeleri bakımından zannettiğimiz kadar ihtiyaca cevap verecek müesseseler değildir. Son-

ra, yine sayın Karayalçın'ın kendi deyimiyle şunu açıklamak isterim : Bir teşekkül, hem yönetici hem de denetici olamıyor. Bunun çeşitli misalleri var, fakat bu, denetimi mutlaka dışarda aramak mânasına gelmez. İmkân bulup da denetimi de bizzat kendi bünyesi içinde yürütebilirsek biz bundan sevinç duyarız. Bu imkânı bulamazsanız, birtakım yardımcı elemanlarla dışardan bu denetimi sağlamak mecburiyetindedesiniz. Çünkü ancak sağlam bir denetimle bilim özgürlüğünü koruyabilirsiniz. Bilim özgürlüğü, temelinde, bunun tam olarak yürütülmesini mümkün kılacak ve diğer organlarla temas sağlayacak organların tam mânasıyla çalışmasını sağlayacak, mümkün kılacak bir denetimi zaruri kılar.

Bir Milli Eğitim Bakanı ve bir vatandaş sıfatıyla üniversitelerimizin özgürlüklerine saygılıyım. Bunun aksi bir düşünce, hiçbir zaman kafamda yer etmedi. Bunun, şahsen, mücadelesini yapan bir insanım. Ben de inanıyorum ki hariçten yapılacak, bilhassa siyasî müdahaleler fayda değil zarar verecektir. Bunun tecrübesini beraber yaşamışızdır. Bizim takdim ettiğimiz tasarıda ben üniversite meselesini iki safhaya ayırmışım : Birincisi, müstakilen halledilmesi gereken meseleler, ikincisi de uzun vadeli araştırmalar ve çalışmalarla sonuca bağlanabilecek meseleler. Bundan dolayı, faraza millî mahiyette bir komisyon kurulmasını düşündüm ve ilk defa resmî ağızdan ben ilân ettim. Amma şunu itiraf edeyim, üniversitelerimiz, kendi meseleleriyle yakın zamanda ilgilenmeye başlamışlardır. Her ne kadar Üniversitelerarası Kurulun getireceği kanun tasarısı için bir çalışma yaptılar amma üniversitenin, ileri sürülen görüşlerden sonra kendisini derleyip toparlamak için giriştiği ciddi çalışmalar, şurada birkaç aylıktır. Nitekim ben, Üniversitelerarası Kurula bir istida ile girdiğim zaman bu düşüncelerimi ciddiyetle kendilerine açıkladım ve o zamandan sonra da ikinci Üniversitelerarası Kurula davet üzerine gittiğim zaman henüz ciddi bir çalışma yapılmamıştı. O toplantıya gelen arkadaşlarımızın benden sordukları şey, Üniversitelerarası Kurulun gönderdiği tasarı'nın ne olduğu idi. Ben, kendilerine bazı noktalarındaki muhalif görüşlerimizi arzettiğim zaman hak verdiler, bunun ciddi bir çalışma ile giderilmesi lüzumunda ittifak etmişlerdi.

Demek ki üniversitelerimiz, kendi bünyeleri içinde halledilmesi gereken birtakım meseleler olduğunu bildikleri halde ciddi olarak bunları ele almış değillerdi. Münferit çalışmalar vardı; sizin çalışmalarınız ve bazı organların, bilhassa Siyasal Bilgiler Fakültesinin özel çalışmaları vardı. Ben bunu haber alıyordum ve huzurunuzda zevkle ifade ediyordum. Fakat diğer teşekküllerimiz bu neviden çalışmaların tamamen dışında idiler. Bilhassa İstanbul Üniversitesinde, uzaktan yakından, kendilerinin bir meselesi olduğu şuurundan uzak, herhangi bir ciddi çalışma mevzu bahis değildi. Sizler de bunu yakından gördünüz. Mesele orada değil. Şu dakikada, hepinizin ifadesinden anlıyorum ki, üniversitelerimiz, kendi bünyesi içinde birtakım meseleleri olduğunu kabul ediyor. Dışarda bunun, olduğundan fazla gösterilmek istendiğini kabul ediyorum. Siyasî deyimlerin biraz zedeleyici, üniversitenin izzeti nefisini biraz kırıcı tarafları olabilir, bunlar üzerinde durmamak lâzım.

Esas olan şey şudur : Bir ihtiyaç var mıdır, yok mudur? Bir ihtiyaç olduğunu hepinizin ağızından, hattâ benim düşüncelerime yakın düşünceleri ifade eden diğer üniversite öğretim üyelerinden dinlemiş bulunuyoruz. Mesele, bunların kesinlikle ifade edilmiş değil, mevcut olup olmadığı konusudur. Mevcuttur buyuruyorsunuz, o halde mesele yoktur. Mesele bunun en iyi şekilde halledilmesi meselesidir. Bu da, buyurduğunuz gibi iki safhada ele alınmaktadır; nitekim siz de bir tasarı hazırlamaktasınız. Öyle zannediyorum ki bu tasarı, sizin de öngördüğünüz, benim de benimsediğim ciddi araştırmalara dayalı olmaktan uzak kalacaktır. Yapabildiğiniz kadar, bugünkü şartlar içinde meselelerinizi en kısa zamanda halletmeyi hedef tutan bir ayarlama olacaktır. Asıl gerçek düzenleme, ciddi olarak bir araştırmaya gittiğiniz zaman imkân dahilinde girecektir.

Üniversitenin, kendi meseleleriyle alakadar olup olmadığı konusunun tenkid ve tahlilini ben yapacak değilim. Yalnız, devletle olan münasebetlerinde ve rehber olmak durumunda buldukları Türkiye'de, üniversite öğrenimin nasıl tanzim edilmesi gerektiği konusuna bugüne kadar pek büyük ilgi göstermediği ve siyasî organlara ve hükümet sorumlularına öncülük edecek herhangi bir hazırlıkla gelmediği de bir vakiydir. Bu neviden hareketler üniversitelerden gelirse bir seviyeyi ifade eder. Sayın Karayalçın'ın isabetle belirttiği gibi, Milli Eğitim Bakanlığının organları, değil yüksek öğrenim ve üniversite öğrenimin, hattâ orta öğrenimin

bile meselelerini tanzim edecek güçte olmayabilirler. Çünkü araştırma organlarımız yoktur. Birtakım amprik düşünceler metodlara hâkim bulunmaktadır ve amprik metodlar ise çoktan terkedilmesi gereken metodlardır. Araştırmalara dayanan herhangi bir karar almak, şu dakikada Milli Eğitim Bakanlığı teşkilâtının gücü dışındadır. Onun da organize edilmesi lâzım. Bu organizasyon için ise olsa olsa ben üniversitelerden yardım görebilirim.

Bütün bunlar şunu ifade eder : Üniversitelerimiz, dünkünden başka türlü düşünmeye, başka türlü davranmaya mecburdurlar. Mecburdurlar demeyeyim amma bu, onların da bir millî vazifeleridir. Bunu da öğretim görevinin yanı başında yapmakla görevlidirler. Bu konuda ilk defa sizin yayınıza rastladım. Üniversite mahfilinde yüksek ve üniversite öğrenim için nasıl bir düşünce vardır diye aradığım zaman sizin yayınımla karşılaştım. Bunun dışında bazı arkadaşlarımızın muhtelif görüşleri, makaleleri vardır ki bir kül olmaktan uzaktır. Bir sorumlu insan, kendi gücünün üstünde birtakım bilgiye ihtiyaç gösteren konuları ele aldığı zaman elbette girişeceği hareketler daima zayıf hareketlerdir. Bunun güçlü olabilmesi, bilim kurumlarımızın bu neviden konuları işlemiş olmasına bağlıdır. Bunu göremezseniz o zaman şüphesiz birtakım aksaklıklar meydana gelir.

Şimdi, Milli Eğitim Bakanlığının yürüttüğü öğretim kurumları zayıftır. Türkiye bugün öyle bir devrededir ki bu devrede kalitatif eğitimden uzak fakat kantitatif eğitimi hedef tutan bir çalışma yapmaktayız. Yurt ölçüsünde kabarmış bulunan ihtiyacı eşitlik, Anayasanın tanıdığı sosyal adalet ilkesi içinde yurt ölçüsünde yaymak mecburiyetindeyiz. İlk öğretim böyledir, orta öğretim böyledir; elbetteki bu öğretim kurumları gerekli seviyeden mahrumdur. 73 tane öğretmen okulu, 11 tane eğitim enstitüsü var; bunların ve orta okullara öğretmen yetiştiren müesseselerin bu kadar çok sayıda oluşu, bunlara seviyeli öğretim üyesi vermeyi mümkün kılmamaktadır. Binaenaleyh, buradan çıkanlar da zayıf olarak yetişmektedirler. Bundan dolayıdır ki Üniversitelerarası Kurulun yardımını isteyerek eğitim fakülteleri kuruluşuna gitmek lüzumunu izah ettik. Bunu kabul eden üniversitelerimizle birlikte ilk defa Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi kuruluşuna karar verdi. Kanun tasarısını hazırladık, bugünlerde hükümete, oradan da Meclise göndermek durumundayız.

Kantitatif eğitimi kalitatif eğitimi haline getirmek için birtakım çabalar sarfediyoruz. Fakat bunu arzu edilen seviyeye ulaştırmak için daha 15-20 senelik bir gayret gerekmektedir. Üniversitelerimiz bunu bilerek ve kendilerine tevdi edilen lise mezunlarının seviyelerini takdir ederek ona göre gerekli tedbirleri alacaklar ve bu yolda Milli Eğitim Bakanlığının uyaracaklar. Çünkü buna siz yetkilisiniz, Bakanlık gerekli imkânı sahip değil. Bunun için gerekli ayarlamalara baş vuruyoruz fakat kâfi miktarda üniversite tarafından desteklendiğimizi iddia etmek mümkün değildir.

Bütün bunların hepsi, bizim aslında üniversiteye yönelmiş gibi görülen kusur arayıcılığımızın sebeplerinden birisi de bu müesseselerin belli bir niteliğe kavuşması zaruretine inandığımız ve bu eksikliği acı acı duyduğumuz içindir. Bunu, size karşı beslenen ümitlerin ve sizden gelebilecek yardımların önemine bağışlamamızı dilerim.

Bunun dışında, üniversitelere müteveccih bir kasıt, hiç kimseden gelmesi, bahis konusu değildir. Bugüne kadar geçirdiğimiz siyasî mücadelelerin, üniversite özgürlüğünü ne ölçüde baş tacı ettiğini hepiniz bilirsiniz. Böyle bir mücadeleden sonra, üniversitelerimizin özgürlüğüne müteveccih olabilecek herhangi bir düşünce, bilhassa siyasî partilerden gelemez. Nitekim siyasî partilerimiz bugün üniversitelerimizin gelişmesi için, onların her istediklerine kulak veren bir anlayışın hattâ bir rekabetin içindedirler. Bundan dolayı siyaset adamlarımızın, üniversitelerimizin itibarlarını kaybettirecek değil, bilâkis onların itibarlanmasını kendi itibarları sayacak bir seviyede olduklarını söylemek, bir iddia olmaz, bu bir vakiydir.

Yaşar Karayalçın arkadaşımız, hakikaten üniversitelerimize müteveccih birtakım hasmane gayretlerin menşelerine işaret ettikleri ki kendileriyle tamamen beraberim.

Türkiye'de demokrasinin, kaynaklarından mahrum edilmemesinden fayda uman birtakım zararlı cereyanlar, elbette üniversitelerimiz gibi diğer millî müesseselerimizi de itibardan düşürmek için çalışmaktadırlar. Zaman zaman bizim arzulaadığımız seviyelene, tekâmül etme çabaları, bunlarla birlikte görülürse de aslında onların maksadiyle bu gayretin içinde gerek üniversite mensup-

larının gerek hükümet sorumlularının buluşması, bir tesadüften başka birşey değildir. Yoksa, maksatlar tamamen ayrıdır.

Bu çalışmaların yakın bir zamanda belli bir neticeye bağlanırsa fırsat müsaade eder, kader müsait davranırsa, bunun müdafasını bu suretle yapacak insanlardan bir tanesi de ben olacağım.

Buna inanmanızı rica ederim.

Prof. TURHAN FEYZİOĞLU — Bir soru ortaya atmak isterim. Üniversiteler için yeni bir statü aramak çabası içinde bulunduğumuz şu sırada, acaba bütün üniversiteler için yeknesak ve teferuatlı bir statü hazırlamak yerine biraz daha geniş bir çerçeveye ile yetinmek ve ihtiyaçların fakülterele ve üniversitelere göre değiştiğini hesaba katarak, Profesörler Kuruluna, fakülterele ve üniversitelere daha geniş tanzimi tasarruf yetkisi bırakmak, hem özerkliğe hem de pratik olarak işlerin sağlam yürüyüşüne hizmet etmez mi? Bir tıp fakültesinde doçentlerin Profesörler Kuruluna iştirak etmeleri meselesi başkadır. Hukuk veya Siyasal Bilgiler Fakültesinde başkadır. Tecrübenin ışığı altında bunun, son iki fakültede fayda sağladığına kaniyim. Tıp Fakültesinde ise, kürsü sahibi olmak birtakım hakimiyetler kurmak sonucunu doğuruyor. Münasebetler gergin. Belki doçentlerin çoğunluk sağladığı bir kurulda fakülte içi disiplin ve otorite kurmak imkânı kalmadığı iddia ediliyor. Çünkü sayıları başka, problemleri başka... 150-180 kişilik bir kurulla, objektif şekilde bir profesörlük jürisinin raporunu değerlendirmek mümkün olmuyor. 180 kişilik bir kurul, bu gibi meselelerin konuşulabileceği bir kurul değildir. Adeta küçük bir parlamento olan bu kurullar içinde "siyasî partilerin" teşekkül etmesi ve "sen buna rey verirken ben de şuna rey veririm" gibi birtakım cereyanların belirmesi belki mümkündür.

O halde, bütün fakülter için çok teferruatlı üniform bir statü yerine acaba biraz daha elâstikiyet bırakan başka bir formül düşünülemez mi? Bunu sadece üzerinde düşünmeye değer bir nokta olarak arz ediyorum. Bu, bir tetkik ve bir kanaat mahsulü değildir, sadece bir ön düşüncedir. Üzerinde çalışılırsa belki müspet bir noktaya getirilebilir.

Keza, Atatürk ve Trabzon Üniversiteleri gibi kuruluş halindeki üniversitelerle yerleşmiş üniversitelerimiz arasında bazı statü farkları olacağını da zannetmekteyim. Başka memleketlerde de eski ve yeni üniversiteler, büyük merkez üniversiteleriyle taşra üniversiteleri arasında statü bakımından farklar vardır.

Sonra, üniversiteler arasında değer farkları da bulunmaktadır. Bunları da tabii karşılamak lâzım. Bütün üniversitelerin mutlaka aynı kalıba, aynı statüye tabi olmaları ve aynı değer seviyesinde bulunmaları gibi bir hayalden uzak olarak, biraz daha elâstiki düşüncelere yer vermek mümkün olmaz mı?

Dışarda görev alma konusunda bir noktayı arzetmek istiyorum. Üniversite öğretim üyelerinin dışarda görev almalarının uyardığı tepkilerle, bu defa ters istikamette bir aşırı davranışa gitmek mümkün olabilir. Biraz evvel Talas arkadaşımız, devletin, üniversitedeki arkadaşlarımızın bilgilerine, araştırma güçlerine muhtaç olduğunu izah etti. Bunun yanında üniversite öğretim üyelerimizin basın hayatıyla temasa gelerek, Plânlama Teşkilâtında veya Bakanlıkların şu veya bu kademesinde yapılacak bir araştırma görevinde çalışmak gibi işler sayesinde bilgilerini, yurt sorunlarına nüfuz güçlerini artırdıklarını sanıyorum. Bu itibarla bu konu üzerinde çalışan arkadaşlarımızın, dışarda görev almanın hem bilim adamı olarak öğretim üyesine fayda sağlaması hem de yurda fayda sağlaması halinde, buna imkân verecek tedbirleri ihmal etmemelerini ve bir tepki yüzünden aksi istikametteki bir aşırılığa düşmemelerini istirham ediyorum. Buna ihtiyaç vardır sanıyorum; hem ilim adamının yararına, ilim yararına, hem de memleket yararına ihtiyaç vardır.

Son olarak, endişe ettiğim husus şudur : Türkiye'de pek çok meselelerde sezgilerle, amiyane bilgilerle, sathî ve şahsî müşahedelerle, yarım teşhislerle hüküm veririz, tedbir düşünürüz. Önce araştırma, sonra hüküm metodu yerine, "önce hüküm, sonra araştırma" metoduna gidilir. Ciddî ve etraflı şekilde araştırmalar yapılmalıdır, ondan sonra sonuç çıkarılmalıdır. Meselâ öğrencilerimizin başarı derecesi konusunda biraz evvel arzettiğim araştırmaya tezelden başlamalıdır. Belki birkaç sene sürer, ondan sonra netice alınır. Öğretim üyelerinin dışarda görev alması konusunda dahi, bin küsur öğretim üyesinin şu on seneden beri nerede, nasıl görev adlıklarını, bunların hangilerinin öğretim üyesine, hangilerinin üniversiteye faydalı veya zararlı olduğunu, hangileri-

nin öğretim üyesinin çalışmasına güç kattığını, hangilerinin zarar verdiğini bir araştırma ile tesbit etmek yerinde ve faydalı olur.

Bu itibarla, hükümden önce araştırmanın önemine işaret ederek sözlerime son veriyorum.

BAŞKAN Prof. MUAMMER AKSOY — Sayın Milli Eğitim Bakanını gayet iyi tanırım ve hüsnüniyetinden şüphe etmek de aklımdan geçmez. Ancak, hüsnüniyet başka, hüsnü hareket başkadır. Hukukta hüsnü hareket, hukukçu olarak hukuk çerçevesi içinde kalmak demektir. Kendisi bir doktor olduğu için, hastayı görüyor ve hemen müdahale etmek lâzım geldiğini ileri sürüyor. Biz, hukukçu olduğumuz için hastayı görünce evvelâ müdahaleye mezun musun değil misin, hastanın muvafakati var mı noktası üzerinde dururuz. Bazı hastahıklarda müdahale edilebilir. Kanununun tayin ettiği hastahıklar dışında müdahale mümkün değildir.

İşte hukuk düzeninde de bazı müesseselerin işine, hasta da olsalar müdahale edilemez, bazılarında ise edilebilir. Anayasanın da üniversiter bağımsızlıkları ve muhtariyetleri vardır. Binaenaleyh, idare ve denet meselesinde bunu gözönünde tutmaya mecburdur. İstişari mahiyetteki yardımlar ve mali alandaki müdahaleler hariç.

Mesele, yürütme organının ve kanun vazı olarak Parlâmentonun gücünün dışına çıkan bir mesele olarak kendisini gösteriyor. Parlâmentonun, sadece Anayasa değiştirici organ olarak gücü içine giriyor.

Bugün Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununu kabul ettik. Teşkilât kuruldu. Fakat mahkemeler istediğimiz gibi işlemiyor, Yüksek Hâkimler Kurulu istediğimiz gibi işlemiyor diyerek acaba Adalet Bakanı meseleyi ele alıp mahkemelerin işlemlerini nasıl düzeltelim diyebilir mi? Bence diyemez. Ancak Anayasada değişiklikler problem halledilebilir. İşte bunun gibi birçok meselede iş, Anayasa Mahkemesine düşebilir. Hattâ mühim birşey ilâve etmek isterim : Milli Birlik Komitesi, iktidarı sivil idareye teslim etmiştir. Partilere güvenerek demiştir ki "artık bu partiler bu memleketi idare eder". Sonra partilerin pek o kadar iyi işlemediğine bakarak Milli Birlik Komitesi "idare istediğim gibi işlemiyor, binaenaleyh, iktidarı geri alıyorum" diyebilir mi, diyemez mi? Diyemez, çünkü Anayasa düzenine girmiş bulunuyoruz da onun için

Binaenaleyh, nasıl partiler kendileri iyi işlemedikleri halde Anayasa düzeni içinde kalınır da iş tekrar eski durumuna dönsün diyemeyiz, şu 120 nci madde kabul edildikten sonra artı o madde yaşamakta iken "bu iyi işlemiyor, bundan evvelki duruma dönelim ve Anayasa değişmeden öyle halledelim" diyemeyiz.

Bu bakımdan, her bakımdan takdir ettiğim sayın Öktem'in şu nokta üzerinde durmasını rica ederim :

Yapılacak bütün teklifler, idari özerklik ve ilmi özerkliğin hududuna gelindiğinde hemen durmalıdır. Dünyanın en iyi hal sureti olsa dahi Anayasa varken asla ondan ötesine gidemeyiz.

Prof. AYDIN YALÇIN — Sayın arkadaşlarım; evvelâ muhterem Bakanın noktai nazarına katılmadığımı ifade etmek isterim.

Görebildiğim kadar bugün iki mesele ile karşı karşıyayız. Birincisi, biz mazide böyle keyfî tasarruflardan çok sıkıntı çektik. Bütün arzumuz, bu tarz hazırlıksız ve keyfî müdahalelere üniversiteyi açık bırakmamaktır. Öbür taraftan bugün bazı yıkıcı unsurlar Türkiye'de mevcut ne varsa, Parlâmentosu ile, siyasî partisiyle, mülki düzeniyle, üniversitesiyle, ordusu ile, idare cihazıyla herşeyi gevşetip Türkiye'yi tam bir anarşik duruma düşürmeye çalışıyor. Üniversite içinde yalnız mazideki korku ve tecrübelerimizden değil, memlekette yeni doğan bu havadan dolayı da "acaba gene cemiyeti ayakta tutan müesseselerden birisi yeni bir kötülüğe hedef mi oluyor?" diye bir munzam endişemiz var. Bu bakımdan da reform olarak sokağa atılan düşüncelere ve bizim karşımıza, üzerimize koymaya çalıştığı manevî baskıya mukavemet etmek, entellektüel olarak, politikacı olarak bizlerin vazifesimizdir.

Elimizde üniversitenin ıslâhı meselesinin bir reçetesi yok. Sihirli bir değnekle bu işi halledemeyiz. Bugün üniversite kendi kendisini ıslâh etme yolunda çok önemli etkenlerle karşılaşmaktadır. Bunlar içinde dış etkenler, dış münebbihler bugün her zamandan fazla üniversitenin üstündedir. Üniversite hocası daha çok konuşmaya, daha çok yayın yapmaya, daha çok tercüme ve neşriyat yapmaya ve fikrini etrafa yaymaya, araştırma yapmaya teşvik edilmektedir. Bütün mesele, devlet olarak bizim idarecilerden beklediğimiz, asıl üniversiteyi geliştirecek olan bu dış münebbihlere daha çok açılma, bunu daha düzenli bir şekilde sokma, dışarıya

adam gönderme, yayın, konferans v.s. gibi üniversite hocasının yapacağı ve Türk cemiyetine vermeye çalışacağı yeni fikirlerin ortamını hazırlamak için imkânları genişletme yollarının aranmasıdır. Yani üniversite konusunda, kanundaki üç beş maddeyi değiştirmek yolu ile değil, bu dış münebbihlere üniversiteyi açma meselesidir.

Bu meselenin bir çok yönleri var. Kendimizi dış müdahalelere açık bir vaziyete getirmeden hem yeni bazı telkinlerin alınması hem de bizim dışımızdaki bazı organlar bizim hakkımızda neler düşünüyorlar, bunu daha yakından görmek için bir yeni aranjman yapılabilir.

Birçok arkadaşlar, ve sayın Bakan, yeni üniversiteler kurulmasında güçlük çekildiğinden bahsettiler. Ben, Türkiye'de hoca sıkıntısından dolayı üniversite kurulamayacağı kanaatinde değilim. Yabancı üniversitelerde tedrisat yapabilecek kapasitede 50-60 vatanımız, bugün dışarıda bulunmaktadır. Bu arkadaşlara açık bir cemiyet olarak, başka üniversitelerde olduğu gibi, Türk milletine, Türk gençliğine verebilecekleri şeyleri daha kolaylıkla vermelerine yardım edici bazı tedbirler düşünülebilir.

Prof. CAHİT TALAS — Daha evvel akademik hürriyetlerin, idari muhtariyetin tartışılmasının yeterli olmadığını söylemiştim. Bu sözlerimden benim muhtariyete önem vermediğim mânası çıkarılmamalıdır. Her alanda muhtariyet, üniversite için hayati bir önem taşıyor.

Üniversitedeki bazı aksaklıkların düzeltilmesiyle ilgili olarak, üç dört ay evvelki talebe nümayişi üzerinde düşünerek bazı tedbirler almalıyız. Fakat her halükârda, bu meselede çok daha etraflı ve şümüllü bir araştırma ve çalışmaya ihtiyaç vardır. Bugün acele birtakım tedbirlerle meseleyi halle gidersek yarın gene başka tedbirlerle bu işi yeniden ele almak ve halletmek mecburiyetinde kalırız.

Siyasal Bilgiler Fakültesinde bizim yayın imkânlarımız bitmiştir. Maliye Bakanlığına müracaat ettik. Bir sürü araştırma v.s. var diyerek tahsisatın artırılmasını istedik. Ancak 25-30 bin civarında bir artırma mümkün olabildi. Bu da gösteriyor ki idari muhtariyetin yanında mali muhtariyete de şiddetle ihtiyaç vardır.

Üniversitelerin bütçeleri kendileri tarafından yapılmalı ve ihtiyaçları da kendileri tarafından takdir edilmelidir.

Diğer taraftan, sayın Öktem benim bir müdafaa psikoza içinde bulunduğumu ifade etti. Hakikaten doğrudur; bir müdafaa psikoza içindeyim. Çünkü, o kadar çok hücum edildi ki üniversiteye, bazı talebelerin söylemediği kalmadı, fakat biz buna üniversite olarak tesamüh ile kulak verdik. Şunu da hatırlamak lazımdır ki münferit hadiselerden bir genellemeye gitmemek lazımdır. Şu anda biz böyle bir genellemeye gitmek durumu içindeyiz. Bir iki fakültede münferit hadiseler olmuştur. Bu hadiseleri, üniversitelerin meseleleri haline getirdik. Binaenaleyh, istisnaları kaide şekline getirmemek durumundayız.

Denetim meselesi, herşeyden önce üniversite öğretimi üyesinin sorumluluğu içinde halledilmelidir. Bunu dışardan tesis etmeye imkân yoktur. Binaenaleyh, ilmi kifayeti olan, dürüst ve sağlam kişileri üniversite içine alırsak bu neviden denetim meseleleri de ortaya çıkmaz.

Prof. YAŞAR KARAYALÇIN — Ben teferruat üzerinde durmayacağım. Sadece Bakanlık projesinden bir misal arzetmek istiyorum. Doçentlik konusunda sistem tamamen değiştirilmek isteniyor. Ayrıca asistanlık hakkında da tasarıda hükümler var. Bundan başka tam görev esası kabul edildikten sonra bunun istisnalarının neler olduğu da tasarıda gösteriliyor.

Bu hükümler, kanaatimce gerçeklerden tamamen uzaktır ve hükümet bunu acele olarak kanun haline getirebilirse bundan üniversitelere çok büyük zarar gelecektir. Aynı şekilde bir üniversite Geliştirme Komisyonu, fultaym hakkında bir karara varmış bulunuyor. Talas arkadaşımın hem fikir olarak belirtmek isterim ki bunda acele etmemek lazımdır. Çünkü bu hüküm kanunlaşacak olursa çok kısa zamanda ölü hüküm haline alabilir. Böyle bir hükmün benimsenmesi, kısa zamanda hem üniversiteler bakımından, hem de kamu sektörü bakımından son derece mahzurlu olacaktır.

Bu itibarla, bence yapılacak iki şey vardır : Birincisi, üniversitelerin bünyesi içinde "Türk Üniversiteleri Plânlama Kurulu" nu teşkil etmektir. Millî Eğitim Bakanlığında Talim ve Terbiye Heyetinin kuruluş ve görevleri hakkında birkaç seneden beri çalışmalar yapılmaktadır. Heyetin reorganizasyonu maalesef gerçek-

leştirilememektedir. Yapılacak ikinci iş Talim Terbiye Heyetine yeni bir şekil verirken, üniversite dışında kalan yüksek öğrenim konularıyla ilgili olarak, Bakanlığa bağlı bir "Yüksek Öğretim Araştırma ve Plânlama Kurulu" nu kurmaktır. Bizler son hadiseler dolayısıyla çok üzgünüz. Bizler üniversite mensupları olarak haklarımızı ve izzeti nefsimizi ve şerefimizi korumak için, tabir caizse, alârm halinde bulunmak zorundayız.

Bugün ilkökul ve ortaokul kademesindeki öğretmen dernekleri bir sendika gibi üyelerin haklarını ve menfaatlerini korumaya çalışmaktadır. Öğretim üyeleri de hem haklarını, hem de müesseselerinin şerefini koruyabilmek için bu fonksiyonu gören müesseselere sahip olmalıdırlar. Son olarak bir de şu noktayı belirtmek isterim. Bazı meslektaşlarımız bir Anayasa allerjisi ve biraz da muhtariyet kompleksi içinde bulunuyorlar. Bence kendimizi bundan kurtararak meselelerimizi, olduğu gibi görmeye çalışmamız ve kendi içimizde bunu bir "Üniversite Yüksek Plânlama Kurulu" yolu ile halletmemiz lazımdır.

Plânlama Teşkilâtının bir çok araştırma projeleri vardır, bunlar için bir hayli masraf yapılmaktadır. Kanaatimce üniversite meseleleri de araştırma projeleri halinde ele alınabilir. Ve bu arada meselâ sayın Öktem'in bahsettiği, öğretim metodları da ayrı bir çalışma konusu teşkil edebilir.

Nitekim, İngiltere'de yakın zamanlarda bu konuda Robbins Komitesinden başka bir komite teşekkül etmiş, öğretim metodlarıyla ilgili meseleleri ele alarak bir rapor haline getirmiştir.

Demek istiyorum ki, bu meseleleri sokaktan kurtarmak ve rasyonel bir şekilde, ilim metodlarına uygun olarak ele almak lazımdır.

Prof. BAHRİ SAVCI — Efendim, konuşmalar sırasında biraz bedbince bir hava ortaya çıkmasına rağmen ben yine de ümitliyim. Çünkü gazetelerin de yazdığı türlü türlü anlaşmazlıklara rağmen burada bir kere daha görüyorum ki sayın Bakanın şahsında icra uzvu ve üniversite, ana meseleler ve çözüm yolları aramakta müttefiklerdir. Bundan çok verimli sonuçların doğacağına inanıyorum. Ayrıca Ankara Üniversitesi de meseleyi ciddi olarak ele almıştır. Bu meseleyi efkârı umumiyeye bırakmayıp kendisi bir hal sureti bulacaktır.

Bu arada üç mesele daha var ki onları da şöyle arzede bilirim :

Bir defa, icra ve denet meseleleri arasında bir denge kurmak lazımdır. Sayın Bakan ve Karayalçın şunu söylemek isterler : Hem icra hem denet bir arada olursa zordur. Bakan ilâve ediyor : "Çaresini bulursanız mesele yok, bulamazsanız dışardan yardımcı unsurlarla bu dengeyi sağlarsanız özgürlüğünüzü korursunuz".

Üniversite, Anayasanın 120 nci maddesinin emrettiği üzere, bunu kendi içinde yapmağa mecburdur, mahkûmdur ve bulmaya da muktedirdir, ayrıca da bu mecburiyetini takdir edebilecek değerdedir.

Uzun vadeli araştırmalarla üniversite meselesinin çözülmesi daha makuldür. Ancak, buna zamanımız müsait değildir. Uzun vadeli araştırmalar zaruretiyle âcil zarureti karşılamamız lüzumu bir arada gitmektedir. Ankara Üniversitesinin ve sayın Bakanlığın faaliyetleri bilhassa kısa vadeli muaccel meseleleri çözmeye matuftur. Fakat aynı zamanda öyle bir organizasyon kurmak icabedecektir ki bu işte uzun vadeli araştırma ihtiyaçlarını da karşılayacak ve masanın öbür ucundan gelecek daha temel meselelere inerek, temel saiklere inerek, dışarıya açılmaları da mümkün kılacak, bir çalışmanın imkânlarını verecektir. İşte, Millî Eğitim Bakanlığında kurulacak bir komisyon değil fakat üniversitenin, akademilerin, Bakanlığın ve Plânlama Dairesinin mütehassıslarından kurulacak ve böylece ancak bir millî seviye kazanacak olan bir komisyon, uzun vadeli meseleleri tetkike, devamlılığı dolayısıyla, tahsisatı ve yetkileri dolayısıyla, kâdir olacaktır. Sizin bahsettiğiniz komisyon, görevini 120 nci maddenin şartları içinde ifa edecektir. Yani, ancak teknik meselelerde konuşan ve istişari seviyede bir organ olarak çalışacaktır. Bunu hükümet kendi plânında, üniversite kendi plânında, yüksek üniversite politikası haline kalbedip icrasını da yapacaktır.

BAŞKAN — İkinci tur da tamamlanmış oluyor. Şimdi, iki dakikayı geçmemek üzere, dinleyicilerimizden arzu edenlere söz vereceğim.

Prof. FARUK EREM — Buraya çok konuşmak için gelmiştim, fakat gördüm ki muhterem Bakanın tutumu bize biraz yanlış, daha doğrusu farklı olarak intikal ettirilmiş. Bu itibarla konuşmamı tâdilen arz ediyorum. Mevzuu yalnız bir noktaya hasredeceğim.

Bizim, üniversitede 28 senelik hizmetimiz var, biraz biz madeden uzaklaşıyoruz. Bu emek insana, bir hayal gibi, toplum kurusunun işlemeyeceği bir heves veriyor. Bunun cesareti içindeyim.

Ben tasarımı okudum. Bu tasarı kimin tasarısı? Her devlet muamelesinin mutlaka bir şekli vardır. Muhterem Bakanımız buyurdular ki yine içimizden bir grup, bu fikirleri telkin etmişler. İçimizden bir grubun resmen dinlenmesi idare hukukuna uygun bir davranış değildir. Niçin değildir? Çünkü muhtar müesseselerde daima ekalliyette kalmış kimseler olabilir. Onlar, dışarda bir akis buldukları zaman mücadele başlamıştır. Demokrat Parti zamanında bu böyle idi. Şahıslardan bahsetmemek için teferruata girmiyorum. Bu usul gayet mahzurludur. Çünkü isimleri dahi meçhul olan zevat, en iyi müşavir olamıyorlar.

Başka bir mesele : 147 ler Kanunu... Bu kanun ordinaryüslüğü kaldırıyor, fakat hakkı müktesibi kabul ediyor. Buyuruyoruz ki müşavirlerden birisi ordinaryüsmüş.

Yeni tasarı dışarda çalışmak yasak diye emreder. Fakat anonim şirketlerde meclisi idare azalığı yapmak mümkün olabilecektir. Burada akla şu gelebilir : "Pek ehliyetli bir beyin cerrahı da dışarda çalıştırılabilir" denebilirdi. Hayır, bu denmiyor. Üniversiteler Kanunu Tasarısı yapılırken bu kimin aklına gelebilir. Bunu hatırlatan, tasarıya koyduran müşavir insafı bir müşavir midir? 1941 den sonra kısmi bir muhtariyet içinde idik. Sonra daha geniş bir muhtariyet geldi. Muhterem Bakanımız tarihleriyle bu safhalara işaret buyurdular. 1946 metninde aynen "Bakan, fakülteleri, onlara bağlı kurumları hükümet adına denetler" hükmü vardı. Yeni tasarı "Üniversiteleri, fakülteleri ve bunlara bağlı kurumları denetler" der... Yarı muhtariyet safhasının iyi olmadığını beyan ettiler. Bu iki madde arasında fark var mı?

Daha mühimi, mezkûr 14 üncü madde, eskiden mevcut. Bakanlıkça tasdik edilmeyen kararların muayyen bir müddet sonra yürürlüğe girmesi... Bu hüküm de kaldırılıyor. Bütün bu misaller, müşavirlerin iyi niyetli olmadıklarını açıkça, bütün etrafla göstermektedir.

Üniversite muhtariyetinin, Anayasadaki diğer muhtar müesseselerle bu anlamda hiçbir farkı yoktur. Anayasadaki sistematiğe göre bu müesseselerin birbirlerinin altına konulmuş olması da bunu gösterir. Bugün Anayasa Mahkemesi kararlarını tenkid edebiliriz. Bu sebeple Anayasa Mahkemesini Bakanlığa bağlayabilir miyiz?

Muammer Aksoy arkadaşımızın demin söylediği gibi bazı kanunlarda hâlâ Adalet Bakanının denetlemesi hükmü var. Anayasa Mahkemesi bunları iptal etti. Şimdi, biz yeni bir kanun yapıyoruz ki "muhtar üniversiteyi Bakan denetler." Bakanlıkta, Anayasa Mahkemesi içtihadını takip eden hukuk müşavirleri yok mu?

Ben bu tasarının, hükümetten çıkmamasını, içimizden bazılarının tasarısı olmasını temenni ediyorum. Nitekim Siyasal Bilgiler Fakültesi hadisesinde İnönü, "memleketin yegâne istinatgâhı olan üniversite muhtariyetinden" bahsettikten sonra "bu yazıları büyük bir teessür içinde yazıyorum" demişti. Aynı hükümet başkanının, bu tasarının altına imzasını koymayacağını ümit ederim.

1950 de, Cumhuriyet Halk Partisi iktidardan silinmiş bir parti olduğu zaman, biz Hukuk Fakültesi olarak, —o zaman ben dekan— kendilerini fakülteye davet ettim. Öğrencilerimiz arabasını elleriyle yukarı kaldırdılar. Ve İnönü, giderken "Canım sana kurban, dekan" dedi... Bu sözler unutulmamıştır. Biz muhtariyeti nazari şekilde elde etmedik. Buna çok ağır emekler sarf ettik. Hocalığın ne demek olduğunu bilmek lazımdır. Gözlerimize perde ininceye kadar, sabahlara kadar çalışıyoruz. Haftada iki saat derse geliyoruz... Ancak, haftada bir saatin, geriye doğru hamulesi nedir? Bunu insafla teemmül etmek, bu memlekette mümkün değil midir?

Yassıada'da Salim Başol, zamanın Başına "Üniversiteyi yıktınız, altında kaldınız" demişti. Ben, Anayasa kararlarını ezberle bilirim ve bunun, Anayasanın tefsiri şeklinde olduğunu kabul ediyorum.

Rektör Prof. OSMAN OKYAR — Turhan Feyzioglu arkadaşım, farklı fakülteler için farklı şekilde bir seyyaliyet tanımayan bahsetti. Farklı üniversiteler için belki değişik tipte bir esas, bir düzen kabul etmek doğru olabilir. Meselâ Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Atatürk Üniversitesinden farklı olarak gelişebilir. Tek bir sistem, tek bir usul içinde değil, farklı ihtiyaçlara, farklı kuruluşlara, farklı usuller, farklı sistemler imkânı veren, daha sey-

yal, daha realist bir tarz üzerinde düşünmeyi faydalı bulurum. Bu düşünce bende gittikçe kuvvetleniyor.

Bir mevzu daha var : Erzurum'a gelenler veya gelmeyenler mevzuu. Bu mevzu, hakikaten şimdiye kadar bir hayli üzücü ve teessür verici bir şekilde gelişmiş. Erzurum'a gelmek isteyenler gayet mahdut kalmış, bu yüzden üniversite, büyük bir öğretim sıkıntısı içinde kalmıştır. Buradaki öğretim üyelerinin yedi sekiz tanesi Amerikalıdır. Ancak üç tane Türk hoca vardır. Bununla beraber, bir yeni şuurun uyanmış olduğunu da görmekteyim. Yavaş yavaş, daha fazla olarak Erzurum'a gelmek isteyen veya gelmekten bahseden arkadaşlar ortaya çıkmıştır. Bu da bana ümit veriyor. Doğunun problemlerini öğrenmek için yavaş yavaş bir uyanma oluyor.

Bu oturum, hakikaten problemler üzerinde eğilmek ihtiyacını ortaya koyan bir oturum olmuştur. Üniversite, problemleri üzerine eğilmekte geç kalmıştır, bu konuda Bakanla hemfikirim. Fakat, bu, yavaş yavaş gelişecektir. Bu oturum da bunun bir belirtisi olarak ortaya çıkmıştır.

Prof. TURGUT YAZICIOĞLU — O kadar değerli fikirler ileri sürüldü ki bunlara ilâve edilecek pekaz şey kaldı. Bendeniz şahsen bu değerli fikirleri ileri süren arkadaşlarımla iftihar ediyorum. Bu gösteriyor ki bundan 15-20 sene evvel üniversitelerimize intisap eden gençler, hakikaten bizatihi değer taşıyorlarmış ve bu ortamda gelişmişler, bugün bizlere bu olgun fikirleri ileri sürüyorlar.

Gelelim bugünkü duruma : Bendeniz bu heyecan verici fikirleri gördükten sonra acaba 15 sene sonra bu masanın başında oturacak olan bugünkü gençlerden yetişecek öğretim üyelerinin bu olgun fikirleri verebilir veremeyeceği hususunda bir endişeye düşüyorum. Bilhassa bizim gibi deneysel bilimlerle uğraşan fakültelelere asistan bulmak, çok büyük güçlükler doğurmaktadır. Asistanlar 300-400 lira maaşla geliyorlar; halbuki dışarda 1000-1500 lira kazanabiliyorlar. Teknik prim gibi imkânlar var. Bugün 10-20 sene evvel girmiş olan değerli arkadaşları bulmak, bilhassa bu deneysel bilimlerle uğraşan fakültelerde biraz güç oluyor. Bu mesele üzerinde arkadaşlarımız pek eğilmediği için bendeniz üniversitenin istikbali adına bunun üzerinde durmayı faydalı gördüm.

Üniversite öğretim üyeliği mesleğini cazip hale getirmemiz gerekiyor. Bunun için de dışarda daha yüksek ücretlerle çalışan gençlere de üniversitede imkân sağlamak suretiyle üniversitenin istikbalini emniyet altına almanın çok lüzumlu olduğu kanısındayım.

Bu noktayı belirtmek için söz almış bulunuyorum. Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN — Şimdi son sözü sayın Bakana veriyorum.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI İBRAHİM ÖKTEM — Sayın Karayalçın benim temas etmek istediğim noktaların çoğuna temas ettiği için ben yalnız şu kadarını ifade etmekle yetineceğim.

Özgürlük, bir dokunulmazlık yaratmaz. Özgürlüğe gerçekten hak sahibi olmanın gerekliliğine de zannediyorum Muammer Aksoy arkadaşım inanır.

Sayın Faruk Erem arkadaşımın, benim gönderdiğim tasarımı nihai bir tasarı gibi, sanki nerede ise hükümetin Meclise sevk edilecek bir tasarı gibi görmesi yerinde değildir. Şayet böyle olsaydı, evvelâ üniversiteye göndermek gibi bir mecburiyetimiz yoktu. Hükümet kanalıyla Meclise sunar, orada da görüşümüzü aksettirmeye çalışırdık. Bu aslında o kadar öyle değildir ki biz, Üniversitelerarası Kurulun hazırladığı tasarımı yetersiz bulduğumuz gibi üniversitenin de bizim gönderdiğimiz tasarımı ve bize gönderilen tasarı hakkındaki görüşlerimizi elbette benimsememesi ihtimalini kabul ediyorduk. Buna inanarak bu tasarımı gönderdik. Bütün karşılıklı düşünceler bir arada görüşülsün, son bir tasarı meydana getirilsin diye düşündük ve tasarının hazırlanmasını da bizzat üniversiteye bıraktık. Oradan gelen düşünceleri kıymetlendirecektik.

Kendileri benden daha iyi bilirler; bir kanunun Meclise intikali çeşitli yollardan olur. Üniversiteler doğrudan doğruya kanun sevk etmek yetkisine sahip değildirlen. Kanun tekliflerini, vazı kanunun organları olarak milletvekilleri, tasarıları da hükümet gönderir. Bu düşünceler aleniyet içinde münakaşa edileceğine göre fikirlerin lehinde, aleyhinde görüşülür ve netice itibarıyla Meclisin benimsediği bir tez kabul edilmiş olur. Bu bakımdan kendisi gibi düşünmeyen arkadaşlarını suçlamağa gayret etmesini üzüntü ile müşahade ettim.

Mutlaka üniversitenin bütün mensuplarının standart bir dü-

şünceye sahip olması, bilim özgürlüğü bakımından, yadırganacak bir husustur. Sizin müdafaasını yaptığınız özgürlük anlayışı, sizin düşüncelerinizin tıpkısını bütün üyelerinizin de benimsemesini gerektirmediğini siz benden daha iyi bilirsiniz. Onun için sizin düşüncenize uymayan düşüncelere sahip olan arkadaşlarınızı bir nevi üniversite haini gibi kabul etmenizi yerinde bulmadım.

Şimdi, arkadaşlar, bazı meselelerde fikir birliğine vardık. Bazı meselelerde kendi düşüncelerimize göre birtakım tereddütlerimiz olabilir. Üniversite mensuplarının bu konularda yüzde yüz benimle beraber olacaklarını kabul etmiyorum. Hattâ ben buraya şahsen davet edilmiş değilim. Bu toplantınıza müsteşarım Nuri Kodaman-oglu davet edilmişti. Bu zat İstanbul'a gitmek mecburiyetinde kaldığı için Millî Eğitim Bakanlığının görüşlerini bizzat getirmeyi daha uygun buldum. Huzurunuzda bu sıfatla ve iç rahatlığı ile gelmiş bulunuyorum. Söylenilenlerin çoğunun, benim düşüncelerimi aşan düşünceleri intikal ettirdiğini de gayet iyi biliyorum. Belli bir alınganlık ve hassasiyetin içinde olacağınızı da bilerek geldim ve çekinmiyorum.

Burada oturan bazı genç arkadaşlarım, bazı düşünceleri alkışladılar ve bunu yaparken bana müteveccih tathî bakışları da sezdim. Bütün bu tarizleri kabul ediyorum ve bugüne kadar üniversitelerin, kendi kendilerini derleyip toparlaması bakımından bir gayretin şöyle böyle bir neticesini de görmekte bunun mükâfatını almış bulunuyorum. Benim arzu ettiğim de zaten bir tenbih vazifesi yapmaktır. Gördüm ki bu da yerini bulmuştur.

Bu toplantıda konuşan yetkili ve sorumlu arkadaşlarımız, belli konularda üniversitenin birtakım ıslâha muhtaç konuları olduğunu benden daha iyi bir şekilde ifade ettiler. Ben o kadar bilimli olmadığım için ifadelerim siyasî bir mâna taşıyabilir. Bunun dışındaki düşüncelerin de zaten bundan farkı olmadı.

Üniversite gibi, herkesin itibar etmeye kendisini mecbur saydığı kurumların zaafının ortaya çıkması yanlış anlaşılmalıdır. Bu hiçbir zaman, "efendim, Türk cemiyetinde reforma muhtaç başka organ yok mu, yalnız üniversite mi buna muhtaçtır?" sözünü haklı çıkarmaz.

Üniversite, en basit vatandaştan en seviyeli vatandaşa kadar herkesin üzerinde hassas olduğu bir organdır. Bu organın mümkün olduğu kadar kusursuz olması lâzım. Çünkü bunlar temel organlardır, cemiyete ışık tutan organlardır. Bunlar ne kadar zaaftan âri olurlar, ne kadar olumlu çalışmanın sahibi bulunurlarsa o nispette halka faydalı olurlar.

Diğer taraftan siyasî teşekküllerde de büyük bir tekâmül var. Siyasî hayatımızdaki gelişme, diğer organlarımızdaki gelişmeden hiç de aşağı değildir. 27 Mayıs olayları, 27 Mayıs sonraki sosyal ve psikolojik şartlar içinde kurulmuş bulunan teşekküllerin belli bir ortam içinde bulunmaları da bir ilerlemenin neticesidir. Amma bu hiçbir zaman yeterli görülemez. Bunun daha ilerisini istemek, vatandaşın hakkıdır. Sizin karşınızda daima diz çökerek sizlerden ilim öğrenen talebeleriniz eğer bazı şikâyetlerle sokağa çıkıyorlarsa bu şikâyetlerin haklı ve haksız taraflarını bilmek, haklı olanları dinlemek ve yerine getirmek suretiyle üniversite yetkililerinin alâkasını üzerinde toplasaydı bu mesele bu kadar sokağa dökülmezdi.

Maksadım sadece tenkid etmek değil, bütün bunlar birer vakıdır.

Böylece şuraya varmış oluyoruz : Türk toplumu bu şuur içinde millî müesseselerimizin yükselmesini arzu etmektedir. Bu yükselmeyi sağlamak lâzımdır. Dışardan yapılan tenkidlerin yersiz olması mümkündür. Amma bunların yersizliğini de sükûnetle, sabırla, müsamaha ile görüp bunları izah etmek, sizin iktidarınızdadır. Bunu her zaman yetki ile yapmaya muktedirsiniz. Bunu yaptığınız zaman dışardan gazel okumanın yeri kalmaz ve bunlar da bu şekilde halledilir. Mesele, yapılan şikâyetlerde bir haklı taraf var mıdır yok mudur konusudur. Varsa bunu gidermek lâzımdır.

Benim dinleyebildiğim kadar en ölçülü beyanlar içinde dahi yetkili arkadaşlarımız, üniversiteler içinde birtakım meselelerin mevcut olduğunu ifade ettiler, bunda anlaşıyoruz. Mesele bunun nasıl halledileceği meselesidir. Bendeniz o kanaattem ki bunlar dışardan halledilemez. Çünkü dışarının her müdahalesi, yeni yeni müdahalelere yol açabilir, ve açmıştır. Binaenaleyh, bunu üniversitemiz kendisi halletmelidir, halledecek durumdadır. Anayasamızın 120 nci maddesi de kendisine her nevi özgürlüğü tanımıştır. Hiç şüphesiz bu özgürlük bir bütün halinde değildir. Meselâ malî özgürlük yoktur. Şurasından burasından bir dış denetime tâbidir. Gelip Meclise hesap vermiyor musunuz? Meclisteki sorulara, sizden aldığı cevaplarla çıkmamakta mıdır bir Bakan? Bütün bunların

hepsinin ifadesi üniversite denetlenmektedir amma bu denetim onun bilhassa bilim özgürlüğünü zedeleyecek, ona hâle verecek bir çerçevede içinde olmamalıdır. Benim kanaatim ve bütün dünyanın görüşü odur ki bilim özgürlüğü temel özgürlüktür, bunun dışındaki talidir. Amma bizdeki tatbikat, yeniden yanlış bir yola döküldüğü takdirde bunun, bilim özgürlüğünü yaralayacak, hattâ ortadan kaldıracak bir yol açma istidadı vardır. Bunlardan dolayı üniversitenin muhtariyeti tam mânasiyle belirlenmelidir... Ancak, bu muhtariyetin, işler bir hale gelmesinin şartları da fiili denetimin mevcut olmasına bağlıdır. Bugün bunu iddia etmek mümkün değildir. Burada teferruat üzerinde duracak değilim, bunu sizler de hissetmektesiniz. Arkadaşlar bunu ellerinden geldiği kadar dile getirdiler. Hususi konuşmalarda da bunun delillerini fazlasıyla görmekteyiz.

Bunlar ister istemez üniversitelerimizi dışarda zayıf düşüren şeylerdir. Onun için, eğer sizler bunu kendi bünyeniz içinde tam mânasiyle kurabilirsiniz çok iyi bir şeydir, hepimiz bunu arzu ederiz. Bunu yapamadığınız takdirde ister istemez, dün olduğu gibi bugün de kısmen başladığı gibi, yarın daha fazlasıyla birtakım şeyler düşünülebilir. Benim, bilim özgürlüğüne olan inancım o kadar kuvvetlidir ki bunun korunması için şirin olmamayı göze almış bulunuyorum.

Maksadım bir tenbihin gecikmeden ve zamanında yapılması idi. Bu da zaten benim sorumluluğum içine girmektedir. Bunu yaptığım kanaatindeyim. Bunu yapmakla da vazifemi yapmış oluyorum. Üst tarafı doğrudan doğruya üniversitenin sorumluluğunu taşıyan organlarınızdır, sizindir, milletindir.

Ben şahsen, beni alâkadar eden tarafı ile Anayasanın içindeyim. Fakat bir mesele halledilmemiş bir vaziyette kalmaz. Nasıl ki bir cemiyetin meseleleri halledilmeden kalmayacağı gibi.

BAŞKAN — Ben şu kanaattem ki mesele tamamen aydınlanmamıştır. Bununla beraber, toplantıya katılan arkadaşlar ve bilhassa sayın Bakana fikirlerini burada açıkça belirttikleri için teşekkür ederim. — SON —

**REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!**

**BASIN
İLAN KURUMU**

**YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.**

Genel Müdürlük
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul
Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi : BASINKURUMU

ise de biz herkesin adını öğrendiği ve yazılarını okuduğu Prof. Baade'nin verdiği mukayeseli rakamları alacak olursak (Baade : 2000 yılında dünya, Cumhuriyet, 2 Mart 1965) bu yarışın durumunu belirtebiliriz.

Mesleğimiz olan hekimlikten de örnek verecek olursak, durumumuz, hekim ihraç eder olmamıza rağmen, ve ihraç ettiklerimiz de rakama dahil olarak, düşündürücüdür :

Dünya Sağlık Teşkilâtına göre çeşitli ülkelerde bir hekime düşen nüfus

	Almanya	Amerika	B. D.	Şov. Birliği	İsrail	Bulgaristan	Türkiye
Bir doktora düşen nüfus	765	780	560	450	659	2.800	

Türkiye, sosyal sigortalar ile gelişecek ve sosyalleştirme ile de çok artacak hekim ihtiyacını 1985 de 1000 kişiye bir hekim esasına göre ayarlamak istese, kayıplar da nazarı itibara alınmasa, mevcut 14.000 hekime daha 40.000 doktor ilâvesi zorunluğunda olacaktır. Zira memleket nüfusu o zaman aile plânlaması başarılı olsa bile 55 milyona ulaşacaktır (Bak: S. Payzın, Ali Tekeşin, Türkiye'nin Nüfus, Sağlık ve Sağlık Personeli Problemleri, 1964, Sağ. Sos. Yd. Bak. yayını No. 304). Bu demektir ki biz 1975 de on tıp fakültesi kurmazsak doktor ithali zorunda kalacağız. Gene de Bulgaristan'ın 1960 seviyesine 1980 de ulaşamayacağız. Teknik alanda durum daha da vahimdir.

Prof. Bade, Batı-Doğu yarışını, eğer eğitimi hızlandırmazsa, Batının yitireceğine ısrarla işaret etmektedir. Bu, gelişmekte olan memleketler için ise hayati önem taşır. Bade, bu yarışın kazanabilmenin şartı olarak "Plânlanmış bir yüksek ve teknik öğretim" i ileri sürmektedir. Biz de, aynı kanıda olduğumuzu muhtelif yazılarımız ve raporlarımız ile belirtmiş ve belirtmekteyiz.

Türkiye'de yüksek okul ve üniversiteler çeşitli menfaatler, poletik kararlar ve bir kaç milletvekilinin amatörce yapılmış, tetkiksiz kanun teklifleri ile kurulmakta, veya kurulması istenilenler önlenmektedir. Başka türlü olmasına da imkân görmüyoruz. Zira Millî Eğitim Bakanlığında böyle bir plân hazırlayacak makam ve eleman olmadığı gibi, Devlet Plânlama Teşkilâtının kuruluşunda da yoktur.

Ankara Üniversitesi Geliştirme Senato Komisyonu bu konuya dokunmuş ve iki üyesinin bu yoldaki tekliflerini daha ilk raporunda prensip o-

larak kabul etmişti. Son toplantılarda yalnız Prof. Y. Karayalçın'ın ve yazar yazılı teklifler getirmişler ise de, Prof. Karayalçın'ın teklifi, denetleme görevinin de aynı organa verilmesi gerekçesi ile red edilmiş, tartışma konusu yapılmamış, aşağıdaki teklifimizin görüşülüp tartışılmasına ise henüz sıra gelmemiştir.

İster Üniversiteler Kanunu'na bağlı olarak olsun, isterse ayrı bir

kanun ile kurulsun (biz Üniversiteler Kanununa ek ayrı kanunu tercih ediyoruz, zira Üniversiteler Kanununun tümü ile ele almak, işi çok geciktirir) böyle bir kuruluşa şu sebeplerden acil ihtiyaç vardır :

A) Türkiye'nin insan gücü ihtiyacını esaslı araştırmalar ile tespitte zaruret vardır.

B) Bu insan gücünün muhtelif sektörlerde dağılımını ekonomik gelişmeğe ayak uyduracak şekilde ayarlama gereklidir.

C) Bu insan gücünün yurdun nerelerinde ve ne cins okullarda yetiştirilmesinin saptanması gereklidir. Örneğin : Diyarbakır'da hukuk fakültesi mi, tarım fakültesi mi yoksa Petro-kimya enstitüsü veya fakültesi mi önce açılmalıdır?

Ç) Bu okullar hangi tip ve sistemde olurlar ise memlekete daha faydalı olurlar? Yurtta ve başka memleketlerde hangi tip okullar daha başarılı sonuçlar vermiştir ve neden?

D) Bu okulların öğretim üyeleri nasıl ve ne miktarda ve ne zaman yetiştirilecektir? Yurtta ve yurt dışında yetiştirme imkânları nelerdir? Yetiştirme plâni nasıl olmalıdır?

E) Bu okullara araç ve gereçler nasıl sağlanmalı, bir kısmı yerli olarak nasıl yapılmalı?

F) Yeni okulların binaları nasıl olmalı? Blok sistemine mi, kampüs sistemine mi gidilmeli? Hangisi ucuz olur, fayda ve mahzurları yurdumuza göre neler olabilir?

G) Yeni okulların tesis ve işletme maliyetleri ne olacaktır? Kaynakları nasıl sağlanır?

H) Gelecek yıllara göre yatırımları ne şekilde ve ne oranlarda ayarlanmalıdır?

1 — Öğretim üyesi yetiştirim yatırımları,

2 — Araç ve gereç yatırımları,
3 — Bina yatırımları.

J) Ve nihayet bu kurumlar hangi şehirlerde hangi tipler ile kurulmalıdır?

Bütün bu soruların cevapları bilimsel esaslara dayanılarak yapılacak araştırma ve çalışmalar ile verilebilir; bir veya bir kaç kişinin geçici süreler ile çalışmaları ile olmaz.

Bütün bunları bu kurul gayet iyi etüd etmeli ve komisyonları ve büroları yardımı ile hazırlayacağı plân tasarılarını kamu oyuna, tartışılmak üzere, sunmalıdır. Tartışmalar ile elde edilen veriler ile plânlar nihai şekillerini almalıdır. Kurulun proje çalışmaları yaptırma yetkisi olmalıdır.

Kurul nasıl olmalıdır?

Anayasamızın 120. maddesi üniversitelerin "kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organları tarafından kurulur ve denetlenir" ana fikrine sadık kalma zorunluğudur. Bu sebeple, esasen ileri bir ihtisas konusu olan üniversite ve yüksek okul kurma işi de bu alanda yetkili olanlar tarafından yapılmalıdır ki, bunlar da üniversite öğretim üyeleridir.

Yalnız üniversiteler boşluk içerisinde değillerdir ve kendi ihtiyaçları için hizmet etmezler; toplum ve kamu ihtiyaçları için çalışırlar.

O halde, Anayasa hükmünü yerine getirmek üzere, çoğunluğu üniversite mensuplarından olacak bu kurula, diğer sektörlerden de üye alınması tabiidir. Bu suretle yurdun ihtiyaçlarına daha iyi bir cevap verecek plân hazırlanabilir.

Bu alanda atılacak adımı her geciktirdiğimiz gün, yurt kalkınması yönünden zarar saymalıyız.

Biz aşağıdaki kanun ön-tasarısını açık tartışma yapılacak ve olgunlaştırılacak bir konu olarak ortaya atıyoruz. Bizim aklımıza gelen ve gelmeyen fayda ve mahzurları tartışma sonucu daha açık ve seçik ortaya çıkacaktır. Fakat bir meseleyi tartışmak, susmaktan çok iyidir.

Şimdi kanun ön-tasarısını gözden geçirelim, kritiklerinizi bekleyelim.

(Not : Kanun metnine kurulun kadroları ve başkan ve üyelere verilecek huzur hakkı veya ödenekler için maddeler konulmamış olması esas fikrin tartışılması ve bunlar üzerinde sonradan durulması içindir.)

Türkiye Üniversiteler ve Yüksek Öğretim Plânlama ve Koordinasyon Kurulu

Madde — Türkiye'de kurulacak üniversite, fakülte ve yüksek öğretim müesseselerinin kuruluşu ve mevcutların gelişme ve genişleme ihtiyaçlarını, devletin insan gücü ihtiyacına göre araştırmaları yaparak, uzun vadeli plâna bağlamak ve bu hususta hükümete tavsiyelerde bulunmak, Büyük Millet Meclisine gerekli teklifleri sunmak üzere Türkiye Üniversiteler ve Yüksek Öğretim Plânlama ve Koordinasyon Kurulu kurulmuştur.

Bu kurul ihtiyaçları resmî ve özel üniversitelere, yüksek okul ve akademilere bildirir ve belli süreler içinde kurula gönderilecek gelişme raporlarını devletin yüksek öğretim plânı ile koordine eder.

Kurulun tam görevli bir profesör genel sekreteri ve tam ve yarım görevli uzman ve yardımcılarında kurulu bürosu ve bir arşivi vardır.

Madde — Türkiye Üniversiteleri ve Yüksek Öğretim Plânlama ve Koordinasyon Kurulu (TÜYOPKK) nun kuruluşu :

a) Üniversitelerin rektörleri ve 3 adet eski rektör,

b) Tıp, sağlık (2), Sosyal bilimleri (1), Mühendislik (2), Mimarlık (1), Fen bilimleri (2), Biyoloji (1), Tarım ve Veterinerlik (2), Âme idaresi (1), Ticaret (1), Öğretim (2), Teknik öğretim (1), Güzel sanatlar (1), alanından seçilecek gösterilen sayılarda öğretim üyesi,

Bu üyeleri ve 3 eski rektörü, dekanlar, akademiler ve yüksek okullar müdürleri ile rektörlerin her beş yılda bir Ankara'da yapacakları toplantıda, ilgili öğretim kurumlarının gösterdikleri, bir yer için seçtikleri 3'er aday arasından, bu kanunun yayımından itibaren altı ay içerisinde çıkarılacak tüzüğü gereğince, 5 yıl için seçerler. Ayrıca her alan için aslılar ile aynı sayıda yedek üye seçilir.

Üyelerin seçim süresi beş yıldır; yeniden seçilme de caizdir.

c) Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarı ve gerektiğinde Sosyal Plânlama Dairesi Başkanı.

d) Millî Eğitim Bakanlığı Müsteşar ve Teknik Öğretim Müsteşarları.

e) Maliye Bakanlığı Müsteşarı.

f) İlgili meseleler görüşüldüğünde Bakanlık Müsteşarları.

g) Özel yüksek okulların tüzük gereğince seçilecek iki temsilcisi.

Bütün üyeler kurulda eşit oy hakkına sahiptir.

Madde — TÜYOPKK'nın görevleri şunlardır :

1. Devlet Plânlama Teşkilâtı ile işbirliği yaparak devletin 10-25 yıl sonrasına ait insan gücü ihtimalî hesaplarını hazırlamak,

2. Bu hesaplara göre beşer yıllık plânlar ile yeniden kurulması gerekli yüksek okul, fakülte ve üniversiteler için, yer, bölge, ekonomik ve malî araştırmalar yapmak ve yaptırmak,

3. Bu araştırmalara dayanarak yeniden kurulacak yüksek okul, fakülte ve üniversitelerin yerlerini tesbit etmek, kuruluş proje, kanun ve teşkilât projelerini hazırlayıp Büyük Millet Meclisine sunmak,

4. Özerk ve başka kanunlarla kurulmuş diğer üniversitelerin ve yüksek okulların geliştirme ve plânlama kurullarınca veya komisyonlarınca hazırlanmış projelerini koordine etmek ve konulacak prensiplerine göre gereğince yeniden gözden geçirilmesini tavsiye etmek, araştırmaları sonunda millî gelir, nüfus, bütçe, ekonomik gelişme projeksiyon hesapları ve sosyal gelişmeler hakkında, geliştirme projelerinin dayanaklarını hazırlamak üzere ilgili üniversitelere ve yüksek okullara bilgi vermek veya istemek,

5. Mevcut ve kurulacak yüksek öğretim kurumları arasında teknik yardımlaşma ve öğretim üyesi, öğretim yardımcıları ve öğrenci mübadelesi programları hazırlamak veya hazırlanmış olanları koordine edip onaylamak veya hazırlatmak,

6. Yabancı memleketler yüksek öğretim plân ve kurumları için bilgi toplamak ve bunlar ile ilgili kurumlara da iletmek,

7. Yıllık bütçeden önce bir oturumunu Başbakanın başkanlığında yaparak Büyük Millet Meclisine sunulacak yıllık raporu ve bütçeyi gözden geçirip son şekli vermek,

8. Kamu sektörü ile özel sektör ve yayın suretile sunulacak raporlardan yüksek öğretim kurumlarının araştırma projeleri, malî yardım, teçhizat istekleri ilgili raporları hazırlamak,

9. Özel ve yabancı yüksek okullar için bilgi toplamak, gelişme ve eğitim programlarını onaylamaktır.

10. TÜYOPKK, yeni kurulacak fakülte ve yüksek okullar için kardeş veya gözetici öğretim kurumlarının protokollerinin onaylanma makamıdır.

Madde — TÜYOPKK'nın çalışma şekli şöyledir :

1. Kurul başkanı, üye rektörler ve eski rektörler arasından gizli oy ile seçilir. En çok oy alan ikinci bir rektör başkan vekilidir.

2. TÜYOPKK yılda en az dört kere toplanır ve komisyon çalışmalarını ve raporlarını gözden geçirir ve onaylar. Sekreterliğin sunacağı işleri kesin karara bağlar. Gündem, başkanla sekreter tarafından hazırlanır.

Kurul üyelerinin 2/3 çoğunluğu gerekli gördüğünde kurul olağanüstü toplantıya çağrılabilir.

3. TÜYOPKK'nın çalışmaları, kurul kararları uyarınca genel sekreter ve bürosu tarafından düzenlenir.

4. Kurul geçici ve daimî komisyonlar ile işleri yürütülür. Kendi üyelerine veya o alandaki yerli veya yabancı uzmanlara araştırma yaptırır veya rapor hazırlatabilir.

Madde — Kurulun giderleri için her yıl devlet bütçesindeki özel bölüme gerekli ödenekler, projeler de göz önüne alınarak, konulur.

Madde — Kurulun daimî (ve geçici) komisyonlarına seçilen öğretim üyeleri derslerini vermeğe ve araştırmalarını yürütmeğe devam edebilirlerse de daimî üyeler kürsü yönetimi dahil, yönetim işlerinden ayrılırlar, ve haftada en az bir tam günlerini kurul çalışmalarına ayırırlar.

Madde — TÜYOPKK'a fakülte, yüksek okullar, akademilerin yıllık

"27 MAYIS ATATÜRKÇÜLERİNDİR"

adlı Derginin

Birinci Sayısı

Ç I K T I

Aylık olan Derginin bu sayısında; Kakup Kadri Karaosmanoğlu — H. Reşit Tankut — Kadri Kaplan — Nadir Nadi — Mucip Ataklı — Avni Doğan — Fevzi Arsin — Kenan Esengin — Tufan Akkoç — Cevat Dursunoğlu'nun yazıları var.

Fiyatı : 1 Lira

ve beş yıllık plânları ile üniversitele-
rin Plânlama ve Geliştirme Kurulla-
rı plânları ve yıllık çalışma raporla-
rının birer nüshası gönderilir. Ku-
rul, çalışmalarında bu plân ve çalış-
maları gözönünde tutar.

Madde — TÜYOPKK üniversi-
teler ve fakültelerle yüksek okul ve
akademiler içinde kurulması veya
kaldırılması tasarlanan kürsü, ensti-
tü, okul ve fakülteler hakkında mü-
talâasını üç ay içinde bildirmek zo-
rundadır. Bu mütalâa zamanında bil-

dirilmemiş ise senatolar cevap bek-
lemeden kararlarını yürürlüğe ko-
yarlar.

Madde — Aksi karar alınmadık-
ça ve bu karar gerekçe ile desteklen-
medikçe, TÜYOPKK'ın karar ve ra-
porları ve komisyon raporları altı ay
içinde yayınlanır. Çoğaltma makine-
leri basılanlar, yayın sıra No. su ve-
rilmek, en az 200 nüsha basılmak
şartile yayınlanmış sayılır. Rapor-
lardan birer örneği bütün yüksek
öğretim kurumlarına gönderilir.

İmar Kanununun 42. nci Maddesi Üzerine

Tuluhi SÖNMEZ

Anayasa Mahkemesi 22.11.1963
tarihinde verdiği 1963/65 esas, 1963/
278 sayılı kararında: «9.7.1956 günlü
ve 6785 sayılı İmar Kanununun 42.ci
maddesinde yer alan ve taşınmaz mal-
ın gerçek karşılığı verilmeksizin
yüzde yirmi beşe kadar noksanı ile
sahiplerine dağıtabileceğini kapsa-
yan hükmünün, Anayasa'nın 38 nci
maddesine aykırı olduğundan» bahis-
le iptaline karar vermiştir.

Adalet Partisi Büyük Millet
Meclisi grubu tarafından iptali istenmiş bulunan 42 nci maddenin bu hükmü, (esasında dâva dilekçesinin baş kısmında maddenin bütününe iptali istenmişti) mahiyeti itibariyle «eshabı emlak» tâbir edilen bazı mal sahipleri tarafından yanlış anlaşılması ve maddenin bu hükmünün Belediyelerce kötü uygulanması dolayısıyla antidemokratik ve Anayasaya aykırı zehabını uyandırmış bulunmaktadır.

Fakat doğrusu, özü araştırılacak olursa imar mevzuatının içine böyle bir maddenin girmesinin karaküşü bir hükümle vâki olmadığı anlaşılacaktır.

Şehir düzenlemesinin modern bir anlayış ve ihtiyaca en elverişli şekilde yapılabilmesi için 42 nci madde hükümlerinin imar mevzuatı içindeki yerinin yeniden tâyin edilmesi gereklidir düşüncesindeyiz.

Bu bakımdan bahis konusu maddenin hukukî gereklerini elimizden geldiği kadar açıklamayı faydalı buluyoruz.

Belediyelere gerek tüzel ve gerçek kişilerin, gerek kendi tasarrufu altındaki taşınmaz malları üstünde tevhid, ifraz, şuyulandırma, ve yüz-

de yirmi beşe kadar eksiğiyle dağıtma şeklinde tanınmış bulunan İmar Kanununun 42 nci maddesindeki istisnai hak ve selâhiyetlerin esas sâiki, gayri muntazam bir şekilde dağılmış olan taşısız malların «İmar Plânına uygun bir şekilde düzenlenmesini sağlamak» tır.

Genel hatlarıyla tatbikat plânları içinde yer alan ve mahiyeti icabı cebrî, objektif ve alenî bir karakter taşıyan İmâr Kanununun 42 maddesinin esasları İdare Hukuku isimli kitabının 1956 ncı sahifesinde Prof. Sıddık Sami Onar tarafından şu şekilde izah edilmektedir: «... imar mın tıklarını bir kül haline koymak, orada mevcut gayrimenkuller arasında bir tevziat yaparak bu bölgelerin plânlarını ve haritalarını gayrimenkul mülkiyetlerinin vaziyetlerinden tecrit etmek ve bundan sonra arsaları kıymetlendirerek malikler arasında ve eski gayrimenkullerine muâdil bir şekilde yeniden tevzi eylemek» (Akgün Matbaası, 1944).

Önce şu hususu önemle belirtmek lâzımdır. 42 nci maddeye göre yapılacak tevziat, kamulaştırılan gayrimenkullerin sahipleri arasında muadil bir şekilde olacaktır.

Eğer bu adalet sağlanamıyorsa bunun sebebi, maddenin bizzat kendisinin Anayasaya aykırı olmasından değil, Belediyelerce bu maddeye istinaden yapılan uygulamaların yanlış, ya da kötü olmasındandır.

Belediyeler, imâr uygulamalarında ve özellikle İmâr Kanununun 45 inci maddesinin uygulanmasında Usul ve Tebliğat Kanunlarının ilgili hükümlerine gereken önemi vermemektedirler.

İmâr Kanununun 45. maddesi «hazırlanan parselasyon plânlarının, belediye encümeni veya imâr idare heyetinin onaylamasından sonra Belediye dairesine asılacağını ve usulüne göre ilân» olunacağını belirtmektedir.

Aynı maddenin son fıkrasında «bu maddeye göre yapılan ilân tebliğat addedilir» hükmünü koymaktadır.

Ancak 42 nci madde gibi: vatan-
daşın mülkiyet hakkı üzerinde önemli sonuçlar husule getirebilecek bir kanun maddesinin uygulanmasında; doğrudan doğruya hakkın esasına tesir edecek bir usul kaidesinin kesinlikle, emniyet ve hassasiyetle ifa edilmesi elzemdir.

İmâr ve parselasyon plânları hal-
kın, kamunun, ve ilgili kişilerin yarar-
ı için vardır.

Bu itibarla bu çeşit plânlama-
larda aleniyet ilkesi esas olduğu gibi bu ilkenin tapu kayıtlarındaki aleniyet ilkesinden de daha farklı bir mahiyet ve önem taşıdığı asla unutulmamalıdır.

Tapu kayıtlarının aleniliği ancak ilgililer için geçerlidir. Oysa imâr ve parselasyon plânları, kişisel ilişkilerin dışında genel menfaatla ilintili olup herkesi ilgilendiren tasarruflardandır.

Binaenaleyh Belediyelerce yapılan imâr ve parselasyon plânlamalarının ilânında (bunların hem kişisel, hem de genel menfaatla olan sıkı ilintileri bakımından) normalin üstünde bir hassasiyet gösterilmesi gereklidir kanısındayız.

Hal bu iken, Belediye divan hanesinde askıya asmak suretiyle yapılan ilândan hiç bir vatandaş haberdar olamıyor, kendi rızası olmadan veya komşu mülklerde mülkü üzerinde Belediyece yapılan tevhid, ifraz, ve şuyulandırma gibi çok önemli bir tasarrufa ittila kesbedemiyor, haberi dahi olmuyor.

Esasında idarî kaza gibi mütad itiraz yollarının dışında, bilinmesi güç bir kanunî müracaat yolu mahdut ve kısa bir itiraz süresine tâbi olduğundan, vatandaş çoğu zaman en tabii hakkı olan itiraz ve dâva hakkını kaybediyor. Böylece idarenin karşısında mağdur duruma düşüyordu.

1959 senesinde yürürlüğe giren 7201 sayılı tebliğat kanunu bu usûle yeni bir vechе vermiş midir? Pratik-

te bunun emarelerine rastlansa bile, bütün Belediyelerce yeni Kanunun iyi bir şekilde uygulandığını kabul etmek biraz güç olsa gerektir.

Bu gerekçe imâr nazariyatında Sayın Prof. Onar ile birlikte ötedenberi var olan bir kanaate uygundur.

Ancak, imâr ve şehircilik hukukunda bu gün daha başka bir yönde yepyeni görüşlerin de belirlediği gözden uzak tutulmamalıdır.

Biz bu konudaki araştırmaya (aktüel olmaları bakımından) Yüksek Mahkemece ittihaz eylenen iptal kararına adem-i kanaatle muhalefet serhlerini bildiren üye yargıçların gerekçelerini gözden geçirmekle başlayacağız.

14 Ocak 1964 gün ve 11606 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan, Sayın Yargıçların bu fikir ve içtihatlarından; 42 nci madde ile vaz' olunan «hamur kaidesinin» istimlâk müessesesinin dışında; ayrı, sui-jeneris, imâr hukukuna has yeni bir müessese olduğu kanısına varabilmek ve böylece kanun maddesinin gerçek maksadına (ruhuna) uygun bir amaca yönelmek mümkündür sanırız.

Yüksek Mahkemenin iptal kararına iştirâk etmeyerek muhalefet serhlerinde farklı bir kanaat izhar eyleyen üye yargıçlar 42 nci maddede hükümlerinin esasları hakkında mütalâalarını şöylece açıklamaktadırlar.

Üye yargıçlardan Salim Başol : «Yüzde yirmi beşe kadar eksik dağıtma sonucu Belediyenin uhdesinde tapuya tescil edilmiş bir taşınmaz mal husule gelmiş olmuyor. Sırf imâr plânı gereğince işlem yapılması sonucu bu durum hasıl olmaktadır.» «İyi yapılan bir hamur ameliyesi mutlaka fazla bir değer yaratmaktadır. İleri sürülen haksızlıklar için esasına değil, uygulamaya taallük edebilir.» demektedir.

Görüldüğü gibi Sayın Yargıçın bu konudaki kanaati, 42 nci madde uygulamaları dolayısıyla vatandaş mülkünde husule gelen yüzde yirmi beşe kadar zayıat, mülkün ekonomik değerinde bir eksilme husule getirmediği merkezindedir. Ayrıca, genel ve millî menfaatle, özel menfaatin hududunu çizebilecek bir etkinlikte olan maddenin lüzumu şöylece belirtilmektedir: «42 nci maddenin Anayasaya aykırılığını kabul etmek demek, yurdumuzda imâr hareketlerini

taşınmaz malın sınırında durdurmak demek olacaktır.»

Bu hususta iyi anlaşılammış bir mesele daha vardır. O da; zayıatın bazı parsellerde farklı olabileceği meselesidir. Sayın Safa Erkün, İmar Hukuku Prensipleri isimli kitabının 146 ncı sahifesinde bu hususta şöyle demektedir: «.... bu %25 zayıat haddi içerisindeki azalış nisbeti dahi, bazı parsellerde farklı olabileceğinden; plânlama ve yol masraflarına iştirâk payı takdir olunurken, nazara alınarak takas ve mahsubu yapıl-

mak suretiyle, bir muâdelet teminine çalışmak yerinde olur.» Görülüyor ki mülkün değerinde esas itibariyle ekonomik bir eksilme husule gelmediği gibi eğer farklı uygulamalardan dolayı bir adaletsizlik vuku bulmuşsa bunun da telâfisi kabil bulunmaktadır.

Yüksek Mahkemenin iptal kararına iştirâk etmeyen Sayın Yargıçlardan Başkan Vekili Lütfi Akadlı, Şemsettin Akçoğlu, Lütfi Ömerbaş'ın muhalefet serhlerinde ise 42 nci

TÜRKİYE
İ
BANKASI

PARANIZIN
İSTİRBALİNİZİN
EMNİYETİ

USTAV

maddenin ve hamur kaidesinin mahiyeti şu şekilde belirtilmektedir:

«Halbuki ortada kanunî anlamında bir kamulaştırma işlemi yoktur. Kamulaştırmada, taşınmaz malın tümü veya bir parçası sahibinin rızası olmaksızın elinden alınarak kamulaştırmayı yapan idare adına tapu kütüğüne geçirilir. 6785 sayılı Kanunun 42 nci maddesinin öngördüğü amaç plânla uygun şekilde inşaat elverişli hale getirmektir. Beldenin sağlık ve teknik şartları hazır şekilde yavaş yavaş yenilenmesi için yapılmaktadır. Burada girilen iş, mahallî bir kamu hizmetinin yapılması gibi dar bir amaca değil, bir şehrin asrileştirilmesi, güzelleştirilmesi, taşınmaz malların inşaat elverişli parseller haline getirilmesi amacına dayanmakta. Bu işleri kamulaştırma saymak kanun koyucunun amacından uzaklaşmak olur.»

42 nci madde ile imar hukuku içinde (çeşitli istimlâk kanunlarından ayrı olarak) vücut bulan bir müessesenin hukukî niteliği üzerinde jürisprüdans kanaat ve kararını ortaya koyarken, muhalefet oyu kullanan yargıçların madde hakkındaki bu fikir ve görüşlerinin de ayrıca dikkate değer olduğu kanısındayız.

Esasen 6785 sayılı İmar Kanununun 42 nci maddesi, hem hamur kaidesini «ve hem de istimlâk» müesseselerini, maksat ve nitelikleri, uygulama sahaları bakımından, peş peşe ve ayrı ayrı ortaya koymakla, bizzat iki ayrı müessesenin varlığını belirtmektedir.

Bazı benzerliklere rağmen, sözü geçen maddenin birinci fıkrasında hamur kaidesi usulî ve uygulama sebepleri ve uygulanacağı yerler açıklandıktan sonra, ikinci fıkrada, hamur işleminden tamamen ayrı olarak, istimlâk müessesesinden bahs olunmaktadır.

Aynı kanunun «yangın yerleri ile bitişindeki ve yanındaki boş arsa ve araziler» hakkındaki 43 ve 44. ncü maddeleri dahi bu farklılığı ortaya koymaktadır.

Bu maddeler, yangın yerleri ile bitişindeki boş arsa ve arazilerin düzenlenmesinde, ne zaman 42 nci madde hükümlerine baş vurulacağı, ve ne gibi hallerde de istimlâk yoluna gidileceğini belirtirler.

Bu farklılık bilhassa 44 üncü maddenin son fıkrasında en açık şekilde görülür. Bu fıkranın son kısmı

aynen şöyledir: «Belediyece istimlâk edilemediği takdirde bu yerler hakkında 42 nci madde hükümleri tatbik olunur.»

Bütün bu ayrıntılar, farklı maksatlarla yapılan uygulamalar (henüz karakteristik hatları ve farik vasıfları pek vazih olmasa bile) iki ayrı hukukî müessesenin varlığını ortaya koymaktadır sanırız.

İmar ve İskân Bakanlığınca, 6785 sayılı İmâr Kanununda yapılacak bazı değişiklikler meyanında, 42 nci maddeye de bu günkü şartlara daha uygun bir şekanun tasarısı Büyük Millet Meclisine getirilmiş bulunmaktadır.

Yasama Meclisince verilecek kararın sonuçları çok önemli olacaktır.

Ne Diyorlar

De Gaulle'ün Son Basın Toplantısı

— II —

Mösyö Jourdain farkına varmadan kafiye yapmaktaydı. Biz ise, gelirler politikasını, söylememekle beraber çoktan uyguluyoruz. Yarım asır önce gelir vergisi tatbik etmekle, kurtuluş devrinde sosyal güvenlik, aile ödenekleri ve asgari ücret sistemini uygulamakla, ziraî yönetim kanunları çıkartmak, araştırma, eğitim, sağlık, tarım sahalarına toplumca yardım yapmakla, yüzbinleri aşan bina inşa etmekle, gelirler politikasının esasına içine girmiştik. Zaman durmuyor, her geçen gün bir adım daha attırmamızı gerektiriyor.

Millî gelir artışı, yatırımlar, harcamalar, memleketin teşhizatlandırılması, iç ve dış borçların ödenmesi ve tüketim arasında öylesine dağılabilmeli ki yalnız günümüzün değil ilerki günlerin ihtiyaçları da karşılanabilmelidir. Bu kaynakların dağıtılış şekli memleket kazancını aşan bir miktara sebebiyet verirse, bunun neticesinin enflasyon ya da iflâs olacağını unutmamak gerekir.

Programlaşmanın ise, sosyal veçheyi geliştirmesi, sanayi ve ticarî kârlara, ücret ve maaşlara, ziraî gelirlere, sosyal ödeneklere şâmil olması gerekir. Tabiatıyla terakki de eşitlik imkânsızdır. Zira muhtelif sahaların "döne" leri arasında benzerlik yoktur. Bu dengesizliğe rağmen bütün sektörlerin ilerlemesi şarttır. Plânın öngörmek zorunda bulunduğu bu âhenk Fransız ekonomisinin istikrara dayanması sebebiyle gittikçe daha zaruri olmaktadır.

İlk nazarda böylesine bir politikanın bazı çevreleri ürküteceği malumdur. Ancak gelirler politikası asrımızın genel hareketine uygundur.

Bu politikanın ne olacağını tâyin yetkisi Parlâmento ve hükûmete ait olmakla beraber, hazırlanışında istihsal, çalışma ve teknik sahada sorumlu olanların teklif ve fikirlerine yer vereceği de muhakkaktır. Plânlama komisyonları, iktisadî ve sosyal konsey, bölgelerde yeni kurulmuş bulunan kalkınma komisyonları bu istişarelerde baş vurulacak yetkili organlar meyanındadır.

Fransa, dünya gelişimi içerisinde yolunu çizmiş bulunmaktadır. Buna rağmen kat-

Le Monde'dan Çev.: Esin TALÜ

etmek zorunda bulunduğumuz nice merhale vardır. Terakkinin sınırı yoktur. Ancak bizde devrim muntazaman, günü gününe ilerlemektedir zira zihinlere yerleşmiş, kanunlarda yer almıştır.

ALTIN ESASI :

SUAL — Sayın Başkan, dolar esası üzerinden alacaklarını altına çevirmekle Fransa bazı tepkilere yol açmış ve günümüzün para sistemindeki aksaklıklarını meydana çıkarmış bulunuyor. Bu sistemi düzenlemeye taraftar mısınız ve şayet taraftar iseniz ne şekilde olmasını düşünüyorsunuz?

SUAL — Sayın Başkan, benim sualim bir önceki sualin devamı olacaktır. Fransa'daki yabancı özellikle Amerikan yatırımları konusundaki politikanızı tarif edebilir misiniz?

CEVAP — Bu konulardaki düşüncelerimi açıklamaya çalışacağım.

Harpten zararlı ve müflis çıkmış Batı Avrupa ülkeleri kalkındıkça, zaaflarından ötürü içinde bulunmuş oldukları durum tehlikeli ve kötü olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durumun müşahede edilmesi bu ülkelerin ve özellikle Fransa'nın diğer ülkelere ve bu ara Amerika'ya dost olmayan hislerin beslenmesini gerektirmemektedir. Zira bu ülkelerin hergün her sahada ve bilhassa milletlerarası münasebet sahasında kendi kendilerine hareket etmek isteyişleri tabiatı eşya kabilindedir. Avrupa muvazenesini bulalı, bu husus para münasebetleri için de böyledir. Ben Birinci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkıp İkinci Dünya Savaşından sonra yerleşen sistemden bahsetmek istiyorum.

Bilindiği gibi bu sistem 1922 deki Ceneva Konferansından sonra kabul edilmiş ve her çeşit dış ödeme için dolar ile sterlingi altına eş saymıştı. Oysa bu privilej diğer paralara tanınmamıştı. Sonraları 1931 de sterlingin, 1933 de doların devalüğe etmesi ile bu karar kıymetinden kaybeder gibi olmuştu. Fakat Amerika büyük buhranı atlatabilmiş, İkinci Dünya Savaşı da Avrupa paralarının değerini yok ederek enflasyonu yaratmıştı. Dünyanın hemen bütün altın

stoku Amerika'da bulunduğuna göre, Amerika parasının değerini muhafaza edebilmiş, böylelikle diğer devletlerin dolar ya da altın rezervlerine gitmesi, dış tediye dengelerinin de kredi transferi ya da Amerikan parası ile muhafazası normal olmuştur. Üstelik Amerika borçlarını, kendisinden her talep edildikçe altın ile ödeme zorluğunu duymamıştı. Dolayısı ile bu milletlerarası para sistemi, bu Altın Mübadele Standardı o tarihten beri kabul edilmiştir.

Ancak bugün realitelere o derece uymamaktadır ve bir takım mahzurlar arz etmektedir. Mesele bugün objektiflik ve sükünet içinde mütalâa edilebileceğine göre, zira halihazır konjoktör aceleyi ve endişeyi mucip değildir, bunu düşünmenin sırası gelmiştir.

Nitekim "Altın Mübadele Standardı" sistemini gerektiren şartlar artık değişmiştir. Batı Avrupa ülkelerinin paraları değerini bulmuştur, öylesine bulmuştur ki Altınların altın stokları bugün Amerikalıların altın stoklarına eşittir. Hattâ Altınlar, dolarlarını altına çevirmeğe kalkışsalar, yekünü Amerikalılarınkini geçmektedir. Demek ki doları altına eş sayan andlaşma günümüzün artık şartlarına uymamaktadır zira Amerika artık dünyanın altın stokuna en fazla sahip olan ülkesi değildir. Buna rağmen, bir çok ülkelerin prensip olarak doları altınla bir tutmaları ve böylelikle Amerikanın kendi lehlerine olarak açığın artması, Birleşik Devletleri dış ülkelere karşı gittikçe borçlu duruma sokmaktadır. Nitekim bu ülkeler Amerika'ya olan borçlarını reel kıymeti olan altın ile ödiyecekleri yerde dolar ile ödemektedirler. Bu kolaylık, doların, milletlerarası bir birim olduğu kanısını uyandırmıştır, oysa bir devlete açılan kredi vasıtasından ibarettir.

Tabiatıyla bu durumu izah edici başka sebepler de mevcuttur. Özellikle Amerika'nın tediye farklarını altın ile ödemek zorunda kalışı her yıl dengeyi bozmaktadır. Ticari durumları aleyhlerinde olmamakla beraber, ihracatları ithalâtlarını aşmakla beraber, dolar çıkışı, dolar girişinden fazladır. Başka bir deyimle, Amerika'da enflasyon diyebileceğimiz bir yol ile, devletlere ya da şahıslara verilen dolarlar ile dışarıya çıkarılan sermayeler teşekkül etmektedir. Amerika'da para devrinin sür'ati içerdeki yatırımları daha az kârlı hale getirdiği için, dışarda yatırım imkân ve arzusu artmış olmaktadır.

Tabiatıyla bu tarz uygulama Amerika'nın kalkınmaları için bazı memleketlere yaptığı ve bizim de zamanında yararlandığımız yardım imkânını kolaylaştırmaktadır. Ancak günümüzün şartları o haldedir ki, dolara sahip devletler er veya geç bunu altına çevirmek isteseler karışıklığın nereye kadar gideceğini kestirmek zor olur. Böyle bir davranış genelleşme dahi için esasında bir dengesizliğin mevcudiyeti mutlaklıdır.

Fransa Altın Mübadele Sisteminde değişiklik istemektedir. Bunu Tokyo'daki Para Konferansında talep etmiştir. Bu hususta doğabilecek muhtemel buhrana karşılık, zamanında tedbir alma temennisinde bulunmamız tabiidir. Bunun için de milletlerarası alışverişin münakaşa götürmez bir para esasına göre yapılmasını ve bu paranın hiç bir devletin damgasını taşımasını arzu ederiz. (Devamı var)

Kültür ve Sanat

Mehmet SEYDA

değinmeler

"Değinmeler" : Mehmet Fuat'a sordum : "Forum'u okuyor musun?" Demişti ki, "Hayır." Ve sonra bana, Metin And'ın tutumu ile ilgili —benim açıklamam doğru değil, eğer isterse, bunu Metin And doğrudan sorup öğrenebilir kendisinden— bazı şeyler söylemişti. Epeydir, Forum'a yolladığım yazıları "Notlar" diye adlandırmışlar, Şubat sonlarında Mart'ın ilk sayısına girmesi için yolladığım yazının başlığını "Değinmeler" olarak değiştirmiştim. Çünkü, yazılarımda, dergi ve kitapların içinden seçerek birçok konulara değiniyordum. Şimdi, Yeni Dergi'nin Mart/1965 sayısının kapak içinde, "Okurlarımız gelecek sayımızda önemli bir değişiklik görecekler : "Değinmeler" bölümü. Bu iş için dergiye on altı sayfa ekliveceğiz. Bütün sanat kollarında, yerli ve çeviri yazılarla, ayın sanat olaylarına değinilecek, tartışmalara girişilecek" denmesi beni bocalattı; acaba yazılarıma böyle bir başlık koymaktan caysam mı, diye. Sonra, içimden, değinme değinmedir, dedim. Sanat ve ekin (kültür) sorunlarına Yeni Dergi de değinir, sen de değinirsin; kötü olmaz, daha iyi olur. Sanatın çoğun gürültüye gidip arada kaynağı bir toplumda, sanatçıları, yazarları, sanat sorunlarını, yapıtları ne değin ele alır, anarsak, o değin olumlu bir şey yapmış oluruz.

Söz o küçük kapak içi yazısından açılmışken, sanatseverlere aynı yazıda verilen öbür sevinilecek haberleri de aktarayım : William Faulkner'ın "Döşegimde Ölürken" inden sonra, Remzi Kitabevi de "Ses ve Öfke" sini yayınlamak üzereymiş. De Yayinevi, Jean-Paul Sartre'ın Nobel kazanan kitabı "Sözcükler" i Mart'ın ilk haftasında satışa çıkaracakmış. Bu yazım yayımlandığı sırada, kitap herhalde elinizde olacaktır.

Eğer aldanmıyorsam, Sartre'ın dilimize henüz çevrilmeyen öbür yapıtları şunlardır : İmgelem (L'Imagination) - Coşkunlar Üstüne Bir Kuram Taslağı (Esquisse d'une théorie des émotions) - Düşsel (İmaginaire) - Varlık ve Hiçlik (L'Être et le Néant) Eytimsel Usun Eleştirisi (Critique de la raison dialectique) - Özgürlük Yolları adlı üç romanlık dizeden (ilkî, Us çağı adlısı yayımlandı) Geciktirme (Le sursis) ile Ruhtaki Ölüm (Le mort dans l'ame) - Kean, Alexandre Dumas'dan Uyarılma (Adaptation de Kean, d'Alexandre Dumas) - Nekrassov - Descartes - Edebiyat Nedir? (Bunu, parça parça, Adnan Benk, Yapraklar 65 adlı dergide yayınlamıştır) - Durumlar I, II ve III - Siyaset Üstüne Görüşmeler (Entretiens sur la politique) - Ermiş Genet, Oyuncu ve Şehit (Saint Genet, comédien et martyr) - Henri Martin Olayı (L'Affaire Henri Martin).

Sartre'dan dilimize çevrilen son yapıt, "Yahudilik Sorunu". Ataç Kitabevinin toplumbilim dizisi içinde yayımlandı. Şöyle di-

yor Sartre : "Yahudiler bütün haklarına kavuşmadıkça hiçbir Fransız hür olamaz, Fransa'da ya da bütün dünyada bir yahudi, hayat korkusu içinde titredikçe hiçbir Fransız kendini güven altında sayamaz." Kitabın içinden, gene, şöyle rasgele bir tümce alacağım : "... ırk kompleksi üstüne bir analizde bir Yahudi kadının ağzından şu tümceyi okudum : "Hıristiyanlar Yahudilerin imkân buldukça kaydardığını ileri sürüyorlar. Kocam onun için orduya gönüllü olarak katıldı."

Ben de, çok sevdiğim bir yahudi ailesinin, öbür yahudilerle birlikte, (yahudiliği anılmaksızın, "gayrı-müslüm" deyimiyile), İkinci Dünya Savaşı patlar patlamaz, Zonguldak Kömür Havzası'ndan hemen uzaklaştırıldıklarını ve sonra İstanbul'da neler çektiklerini çok yakından görüp izlemiştim. Baba, ana ve öbür beş kardeş gene de oldukça "yahudi" idiler, ama yaşıtm olan en büyük çocuk artık iyice Türkleşmişti. O kadar ki, adı "Sami" olan bu arkadaşımın yahudiliğini anlayabilmem için aradan on beş gün geçmesi, beni babasıyla tanıştırması gerekmişti. Ne kadar şaşırılmışım!

KAFKA : Roger Garaudy'nın "D'un Réalisme sans Rivage = Kıyasız Bir Gerçekçilik Üzerine" adlı yapıtının Kafka'ya ayrılmış olan üçüncü bölümü —ki, kitabın birinci bölümü Picasso, ikinci bölümü ise Saint-John Perse ile ilgilidir—, "Gerçekçilik Açısından KAFKA" adıyla Hür Yayınevinde yayınlamış bulunuyor. Çeviren Mehmet Doğan, kitabın ederi 3 lira. Avusturya-Macaristan boyunduruğundaki Prag'da yaşamış bir Yahudi tüccarının oğlu olan Kafka, Roger Garaudy'nin kalemiyle, artık anlaşılabilir bir mit, bir giz olmaktan çıkarak, gerçekçilik akımının içindeki olumlu yerini güzelce almaktadır.

Kitabın bazı yerleri daha önce birkaç dergide söz konusu edilmişti. "ŞATO" su ile "AMERİKA" sı dilimize çevrilinece, artık okurlarımız, son yılların bu en çok yorumlanan yazarının bütün yapıtlarını dilimizde izlemek olanağına kavuşacaklardır.

"DÁVA" nın çok güzel bir çevirisini yapan hikâyeci Kâmurân Şipal'ın, Şato ile Amerika'yı da çevirerek, edebiyatımıza zenginleşip canlanma konusunda beklenen hizmeti esirgemeyeceğini ummaktayım.

Garaudy'nin görüşlerini şöyle özetlemek mümkün : Sanatçı, belirli bir çağın, belirli bir toplumun, belirli bir sınıfın insanıdır. Ama düşüncesi, dünyaya bakışı ve yapıtı, her zaman, bu sınıfın verileriyle sınırlı değildir. Marx bir küçük-burjuva, Engels bir büyük burjuva idi. Gerçekçilik adına, bir yapıttan, gerçeğin bütününe yansıtmasını, bir devrin ya da bir halkın tarihsel yönün- gesini çizmesini, geleceğin ana devrim ve perspektiflerini göstermesini istemek, felsefi bir istek olur, estetik değil. Nitekim, Kafka

da yaşadığı ortamda insanın yaşama ve topluma yabancılaşması sorununa parmak basmış, ama bunun nasıl çözümlenebileceğini belirtememiştir. Ne ki, o gene de gerçekçi bir sanatçıdır. Çünkü, sanatta gerçek, insanın varlığı ile, günlük gerçekliği değiştiren bir yaratıştır. Sanatçı anlatış, iç dünyanın bir dışa vurumu, bir nesnelleşmesidir. Bu, görünmez evreni görür kılmaktır. Her yazı, yaşanmış bir anı, düş ya da masal olsun kafasında dönüp duran düşlemlerden bu yolla kurtulan yazarın, gerçek yaşayışının ters bir yansımasıdır. Sanat ta söz konusu olun, dünyayı yorumlamak değil, —kişisel düşleri, fantezileri, algıları da açıp işleyip insanı bulunduğu yerde tedirgin ederek— onun değiştirilmesine katılmaktır.

Edebiyatımıza yaşatılan sığ ve dar görüş açılarını şöyle bir anımsamak, edebiyata nice zarar verildiğini, onu gelişmekten nasıl alıkoyduğunu koyar ortaya. Olumlu sanat —şiir, hikâye, roman— nasıl olacaktı? Şöyle : Ezenle ezilen açık-seçik biçimde çatıştırılacak, çeşitli haksızlıklar sayfalar içine boca edilecek, bol gözyaşı ve bol öfke salçasıyla bir yemektir sunulacaktı. Yazarın dünya görüşüne uygun düşen bir "olumlu tip", konu içinde yenilmesi ya da yen-

mesiyle, kese yoldan, çıkmazlardan nasıl çıkılacağını göstermeğe yarayacaktı. Okuyanı umutsuzluğa düşürmeyecek de, taze umutlara doğru iteleyip kalktıracaktı. Yani sanat yapıtı, üzerine, bir çeşit fıkra yazarlığını, toplumbilim-ruhbilim ders kitapları niteliğini yüklenenecekti. "Ey sayın okur, seni mutluluğa eristirecek doğru yol neresidir, görmek ister misin? Öyleyse, parmağımın gösterdiği yere bak..." der gibi bir şey.

Düz yazılarında gerçi nutuk atıyor, nasıl atıyor şaşarım, ama romancı Yaşar Kemal'in "İnce Mehmet" i, işte olumsuz tipi olumlu gösterdiği için, bazılarınca bu açıdan yargılanıp beğenilmemiş; Sadri Ertem gibi bir yazar, "Bacayı İndir - Bacayı Kaldır" ı, Sabiha Zekeriyâ "Çitra Roy ile Babası" nı, buna bakarak yazmıştı. Bütün bunlar "gerçekçilik" adına oluyordu.

Şiirde, hikâyede, romanda, bir yazarımızın deyişyle, "edebiyat numaraları" gerekli mi? Kesin yanıt : Elbette gerekli. Basit bir örnek : Bir forvet oyuncusu, ayak numaraları —çalım— yapmadan gol atamaz hiçbir kaleye. Önüne geleni ite kaka, yıka devire atar belki, o zaman da seyirci yuhalar onu.

VANDALLIK, VURDUMDUYMAZLIK VE VATANSIZLIK ÜZERİNE : XV

side olayı - iki

Mehmet Metin NİGÂR

Gözümüzün önüne büyük sanat devi Da Vinci'nin bir gece Roma'da gizli, tıpkı bir hırsız gibi gizlenerek, eski bir heykeli topraktan çıkarttırışı, atölyesine nakledişi geliyor. O sanat devinin o geceki halcanı, korkusu bir yeni alemi doğurmanın sancısına benziyor. O halcandan, heyecandan Rönesans doğdu.

Remzi Oğuz Arık, Arkeoloji Notları, 1940.

Side'deki baraka müzenin bir geceyarısı soyulmasıyla patlak veren olayın tepkileri beklenmedik bir şiddette oldu. Olayı günününe izliyen Cumhuriyet gazetesinin 1.11.1960 tarihli sayısında hırsızların yakalandığı aşağıdaki satırlarla belirtiyordu :

"26 gün önce Side'deki eski eserler müzesinden Avrupa'ya kaçırılmak üzere çalışan tarihi beş heykel bugün sabaha karşı Vali Niyazi Ak'nın başkanlığındaki Jandarma Kumandan vekili Kâzım Tuna idaresindeki bir sivil polis ekibi tarafından ele geçirilmiştir... Soyguncuların başı Ahmet Ali Aydın'ı yakalamak için gece yarısı saat 3'te, hırsızlarla çarpışmak zorunda kalmıştır. Zeus heykelini İstanbul'a bir jeep içerisinde götüren Ahmet Ali polisler tarafından Kır-göz köprüsünde sarılıncı, jeep'i ırmağa yuvarlamış ve suda yüzerek kaçmak istemiştir. Fakat emniyet mensupları soyguncunun firarına meydan bırakmadan, kısa bir boğuşmadan sonra kendisini kısıp yakalamışlar, suya gömülen tahminen bir milyon

lira kıymetindeki heykeli dışarı çıkarmışlardır..."

Muhabirin Zeus heykelinin değerini her türlü ölçüyü aşan bir mübalağa ile şişirdiğini burada itiraf etmek gerektir. Olay sırasında basının bu mübalağalı yayınlarıdır ki kamu oyunda geniş tepkiler uyandırmış ve işe koskoca bir valinin müdahalesini zorunlu kılmıştı. Ancak sorumlu bir yöneticinin konuya ciddiyetle eğilmiş olması, yurt sorunları arasında birinci derecede önem taşıyan eski yapıt kaçakçılığında oynanan dramın çeşitli evrelerini de bütün gerçek yüzyüle ortaya çıkartmıştı.

Cumhuriyet gazetesinin 11.11.1960 tarihli sayısında Kemal Seremend imzalı yazı Side olayının destığı yaradan çıkan pisliği şöyle anlatıyordu :

"Tahkikatın derinleştirilmesi sırasında beynelmil bir mahiyet arzeden soyguncululuğun yurdumuz hudutları haricine çıktığı anlaşmıştır... Kıdemli Bnb. Kâzım Tuna'nın hayatını tehlikeye koyarak giriştiği mücadele, şimdiye kadar mühtelif köylerde bulunup toprak altına gömülen çok kıymetli heykel ve tarihi altın sikkelerin ortaya çıkarılmasını da sağlamıştır."

(Ne olurdu, büyük kentlerde sık sık kaçak silâh taramaları yapan emniyet, arada bir köyleri de eski yapıt aramalarına tabi 'tutsaydı'.)

"Bu arada geçen Kasım ayında yurdu-muza gelip, Antalya'nın tarihi mahallerine giren, Manavgat'ın Elikesik ve Alanya'nın Kargıcak köylerinde bir, birbuçuk ay kalarak kazı yapan bir Hollandalı kadının da

bazı heykel ve sikkeleri kaçırdığı anlaşıl-mıştır. Cahil köylüleri bazan para, bazan da genç delikanlılarla aşk hayatı ile kandıran 29-30 yaşlarında ve çok güzel olduğu bildirilen bu kadının götürdüğü eserlerin M. Ö. 7 ilâ 10 uncu asırlara ait olduğu tahmin edilmektedir."

(Kimdir bu 30 yaşlarındaki sarışın yos-ma? Cherchez la femme deyiminin türeticisi Fransızlar, kadın parmağının bizim ezeli do-ğulu zaafımızı ne ölçülerde işletebileceğini önceden bilmişler de, sanki bizim için uy-durmuşlardır. Albenili dişilerin devlet kapı-larında bile temsilci, aracı ve meyaneci ro-lünde birer "miftah-ül kulüp vel-esrar" ma-kamında kullanıldığı "alelekser" görülmüş olmağile, uluslararası kaçakçılık çetelerinin ajan olarak yurdumuza "hasnâ, hüstesnâ" dilberler göndermiş olmalarına da, doğ-usu-nu isterseniz, pek şaşmamak gerektir.)

"Gene yapılan araştırmalar sırasında Alanya'da Hasan adlı bir şoförün toprak al-tında sakladığı 40'dan fazla heykel ile bazı kimselerin bulduğu kıymetli altın ve gümüş sikkeler muhafaza altına alınmıştır.

"... Side'deki eski eserler müzesi soy-gunculuğunun cereyan ettiği binada tetkik-lerde bulunmak üzere olay mahalline git-tik.

"Daha 1954 senesinde asarı atika ala-nında dünyanın tanınmış otoritelerinden Si-cilyalı Prens Pacha'nın 500 milyon lira de-ğer tahmin ettiği müzedeki pek eşsiz kıy-metli eserlerin çoğunun çalınmadığına şükrettik.

"Son hırsızlığa kadar bir bekçiden mah-rum olan, ve 26 senedir buranın müdürlü-ğünü yapan Halim Cen'in (yılların adedi ve beyaz takkeli Halim Cen'in memurluk sta-tüsü gene şişirilmiş) bütün ısrarlarına ra-ğ-men binaya bir muhafızın tayin edilmemesi sayanı dikkat ve teessüftür. Maalesef halen buraya asıl kadrolu bir bekçi atanamamış-tır. Sirkatten sonra, Side Tiyatrosunun bek-çiliğini yapan şahıs buraya getirilmiş, bu muvakkat iş sebebiyle, bu defa Side Tiyat-rosu başı boş bırakılmıştır."

(Görüyor musunuz kültür alanındaki katmerli perişanlık ve çaresizliğimizi; inanıl-maz umursamazlık ve boşvericiliğimizi? Mil-yonluk kalıntılar bir salaş içinde depolanı-yor, odun, kömür istif edilircesine üst üste yığılıyor ve deniz kıyısında, olgun armut gi-bi, korsanların avucuna düşmeğe hazır, baş-tan çıkarıcı bir define halinde başıboş, bek-çisiz ve koruyucusuz kaderin cilvesine tes-lim ediliyor. Sonra beklenen olay kendini gösteriyor. Ama bu kere de başka bir anı-tın bekçisi çekip alınıyor, ve Şeremend'in dediği gibi, bu kez Side tiyatrosu başıboş bırakılıyor.)

"466 parça Yunan, Roma ve Bizans ese-rinin muhafaza edildiği bina yalnız hırsızla-ra karşı değil, yangına karşı da masun va-ziyetten aridir. Ahşap olan binada yangın için en ufak bir alet yoktur. Onsekiz sene fahriyen müze müdürlüğü yapan Halim Cen sekiz sene önce asıl kadroya alınmış ve maaşı 35 lira gibi kısır bir kadronun içine sıkıştırılmıştır.

"Bugün milyarlarca varan değeriyle dün-yada eşi olmiyan bir hazine halinde bulu-nan Side eski eserler müzesi için, vakit kay-betmeksizin en emniyetli tedbirlerin alınma-

**Ziraat Bankası
Tasarruf
sahiplerine
daima
en zengin
ikramiyeleri
verir**

T.C. ZİRAAT BANKASI

(Basın A - 1456) 313

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

Onbeş GÜnlük Tarafsız Siyasal İktisat Kültür Dergisi

Yıl : 11 — Cilt : XVII — 100 Kuruş
İdarehane : Yenışehir, Büyük Han
No. 55 Tel : 17 87 37 — ANKARA
Haberleşme: Forum Dergisi P.K. 131
ANKARA

Sahibi ve Yazışleri Müdürü
FIKRET EKİNCİ

Bu sayıda yazı kurulu:

Başkan: Yaşar KARAYALÇIN
Üyeler: Ali BOZER — Gürgân ÇE-
LEBİCAN — Adnan GÜRİZ — Fık-
ret EKİNCİ — Adnan ÖZAKTAŞ —
Cahit TALAS — Besim ÜSTÜNEL
— Şevki VANLI
Sekreter :
SEBAHATTİN ALPDOĞAN

İlan ve abone: Arka kapak

tam sahife: 1000 TL. ★ Metin san-
tımı: 10 TL. ★ 1 yıllık: 22 TL. ★
Altı aylık: 11 TL. ★ Öğretmen ve
üniversiteliye yıllık: 18 TL. ★ Ya-
bancı memleketlere iki misli ★ ABD.
(Uçak): 90 TL. ★ Avrupa (Uçak):
54 TL. ★ Dergimizde yayınlanan ya-
zılar dergi ve yazar adı anılmadan
İktibas edilemez.

Dizgi ve Baskı:

Ayyıldız Matbaası,
Tel: 12 87 99 - 17 75 92 ANKARA

VERDİĞİN HER LIRANIN
YARISINI
DIŞARIYA KAPTIRMAMAK
İÇİN

KENDİ ÖZ MALIN OLAN

**TÜRKİYE PETROLLERİ
ve
PETROL OFİSİ'NİN**

**SÜPER YAKITLARINI
KULLAN**

Şişhan Akkaya 65

